GÖKLERDEN GELEN BİR KARAR VARDIR

49

YAŞAM KÜLTÜRÜ DERGİSİ | EYLÜL 2018

la ci vert

DOSYA

Gelecek

Her başlangıçta yeni bir anlam vardır

Müjde: Robotlar işimizi elimizden almayacak

Recep Şentürk:
"Batı'nın insanlığa söyleyecek sözü kalmadı"

Trump'ın arkasındaki Siyonist Hıristiyanlar

Selma Argon:
"Dedem Çanakkale Destanı'nı bitirince 'artık ölebilirim' demiş"

Hocaların hocası: Fuat Sezgin

EYLÜL 2018-49 FİYATI 8 TL | KKTC FİYATI 10TL
LACIVERTDERGI.COM

ISSN 2148-399X

9 772148 399001 49

Sevgini verirsen eğer
paylaşmaya değer
#PaylaşmayaDeğer

Çocuklar için
bakkalını
kütüphaneye
çeviren
Kanber Bozan
Türk Telekom

08 49

GELECEK

Haşmet Babaoğlu Üç soru üç cevap **Röportaj** Recep Şentürk **Ekrem Demirli** Gelecek bilgisinden iktidar devşirmek: Kahinler ve gelecek kaygıları **Beytullah Çakır** Trump'ın arkasındaki Siyonist Hıristiyanlar **Zeynep Temizer Atalar** Annemin hayalleri ve benim gerçeklerim **Birol Biçer** Geleceğin dünya tasavvurları **Fatih Kafalı** Hem teknolojik hem zararsız: Akıllı şehirler **Röportaj** Haluk Çimen-Hasan Öztürk-Gülenay Börekçi-Bahattin Karagözoğlu-Yunus Becit **Kamile Develi** Hayaldi gerçek oldu **Ahmet Edip Başaran** Gelecekteki geçmişin gölgesinde **M. Sena Subaşı, H. Beyza Aydın** Mini Referandum

12

Batı'nın insanlığa söyleyecek sözü kalmadı

RÖPORTAJ ::
Birol Biçer-Yunus Arslan :: Recep Şentürk

50 51

DÜNYA GÜNDEMİ

Dünyadan ilginç portreler, geçen aya damgasını vuran olaylar

Birol Biçer

26

Annemin hayalleri ve benim gerçeklerim

Zeynep Temizer Atalar

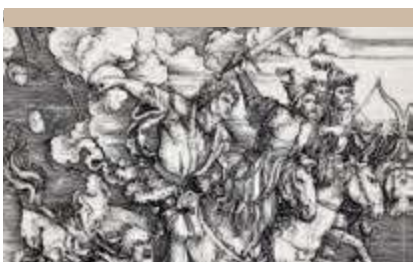

44

Trump'ın arkasındaki Siyonist Hıristiyanlar

Beytullah Çakır

54

Söyleşi: Mehmet Akif'in torunu dedesini anlattı

M. Sena Subaşı :: Selma Argon

EDİTÖR Mustafa Akar

Merhaba

2071 hedefi, yalnızca geçmişimizle kurduğumuz bağın bir yansıması değil; aynı zamanda bu yüzyılın "Büyük Türkiye" hayalinin yüzyılı olacağının da bir delilidir bizim için.

mustafa.akar@lacivertdergi.com

Geçmişimizi elimizden almaya yeltenenler, geleceğimizi de bizden çalmaya çalışıyorlar. Yirminci yüzyıl, geçmişimizi karalamak üzerine çalışanların yüzyılıydı. Özellikle ülkemizdeki bazı kültürel faaliyetler bizi köksüzleştirme amacı üzerine kuruluydu. Bir nevi başarılı da oldular kendilerince. Zaten dil olarak koptuğumuz geçmişimizi her türlü tezviratla, yalanla karalamaya çalıştılar. Tarihimiz öcüydü, geleneğimiz tu kaka...

Yirmibirinci yüzyıl bu anlamda geçmişimizi elimizden almaya çalışanlarla ödeştiğimiz bir zaman dilimi olarak başladı. Din, millet ve vatan kavramlarının birbirinden ayrılamaz bir bütün olduğunu bizzat yaşayarak öğrendik. Bir anlamda geçmişimizi anlamaya, ondan utanmamaya, onunla gurur duymaya başladık. Ne zaman bu gururla önümüze baksak yenilmez bir gövdeye döndük Türkiye olarak. 28 Şubat'tan, 17/25 Aralık operasyonuna, 15 Temmuz darbe girişiminden bugünlerde yaşadığımız dolar krizine kadar kan aynı kandır; yıkılmaz, esir alınamaz...

Şimdi tıpkı sufilerin zamana baktığı gibi bakacağız yaşadığımız günlere. Geçmiş, gelecek aynı anın bir parçasıdır. 2071 hedefi, yalnızca geçmişimizle kurduğumuz bağın bir yansıması değil; aynı zamanda bu yüzyılın "Büyük Türkiye" hayalinin yüzyılı olacağının da bir delilidir bizim için.

Geleceği düşündüğümde aklımda hep geçmişteki bir sahne canlanıyor. Selçuklu akıncıları Üsküdar sahiline kadar sürmüşler atlarını. Gün yeni doğmakta, güneş azar azar kendini gösteriyor şehrin üzerinde. Birden karşı yakadan göz kamaştırarak parıldamaya başlıyor Ayasofya'nın insanı kendine hayran bırakan kubbesi. Selçuklular o hayali kuruyorlar işte o zaman; Ayasofya'nın bizim olacağı hayalini... Kan aynı kandır. O kan aynı damarda akmaya devam edecek, hayal kurabilen son Türk kalıncaya kadar...

60 YOL GÖSTEREN RÜYALAR
Süleyman Arif Özkut

64 BEYAZPERDENİN GÖÇ HİKÂYELERİ
Mesut Aytekin

70 DÜŞÜNCE ATLASI
Yunus Arslan

76 BENİM ROMAN KAHRAMANLARIM
Sibel Eraslan

80 MONTESQUIEU'NÜN KAYIP MEKTUPLARI
Hakkı Öcal

96 DOKTOR LACİVERT
Gamze Tuna

Sahibi
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
YASEMİN GEBEŞ

Genel Yayın Yönetmeni
MUSTAFA AKAR

Yazı İşleri Müdürü
BİROL BİÇER

Görsel Tasarım
SEMA TÜRK

Editör
H. SENA KARTAL, RAŞİT ULAŞ

Muhabir
MELEK SENA SUBAŞI, KAMİLE DEVELİ

Sayfa Sekreteri
ELİF ORHAN

Sosyal Medya Sorumlusu
YUNUS ARSLAN

Fotoğraflar
CANAN YETİŞTİ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve İnternet Yayın Sorumlusu
ŞEFİK ÇALIK

Genel Müdür Yardımcısı
YONCA ERTÜRK ÖZEREN

Pazarlama Müdürü
FERHAL ŞENCAN

Üretim Takip Müdürü
EYÜP ÇURLU

Reklam Satış Genel Müdür Yardımcısı
FUNDA BAYKAL

Reklam Satış Grup Koordinatörü
EMEL ÖZEN, FİLİZ ÖZKAN, EBRU KAÇAR GİRGİÇ, SİNEM ATAK, MEHMET PEHLİVAN

Reklam Satış Müdürü
TAYGUN DELİOĞLU

Reklam Rezervasyon
T (0212) 354 4118/354 3395
F (0212) 354 3350/354 3375

Etkinlik Grup Koordinatörü
BERNA SEÇEN, FİLİZ ÖZKAN

Pazarlama Uzmanı
ZEYNEP DOĞAN

TURKUVAZ GRUBU HİZMETLERİ
Marka ve Pazarlama Grup Başkanı
SİNAN KÖKSAL

ABONE OPERASYON MÜDÜRÜ
UFUK KOCAOĞLU

Çağrı Merkezi **444 88 81**
abone@turkuvazabone.com, www.turkuvazabone.com
www.facebook.com/TurkuvazMedyaAboneHizmetleri
twitter.com/#!/TurkuvazAbone
Turkuvaz Dergi T (0212) 354 30 00
Yazışma Adresi Turkuvaz Dergi Grubu
Barbaros Bulvarı, Cam Han, 153, 34349 Beşiktaş, İstanbul
Yayının Türü Yerel Süreli
Yayıncı Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Yönetim Yeri Barbaros Bulvarı, Cam Han, 153 80700 Beşiktaş, İstanbul
Dağıtım Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
Matbaa Genel Müdürü
MEHMET KAMİLOĞLU
Basımcı Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Basıldığı Yer Akpınar Mah. Hasan Basri Cad. 4 Sancaktepe, İstanbul
T (0216) 585 90 00 | www.turkuvazmatbaacilik.com

Dergi İşletme Müdürü
HAKAN DEMİRCİ

İmtiyaz ve yayın hakkı Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Yazı ve fotoğrafların tüm hakları LACİVERT dergisine, yayımlanan ilanların sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Bu dergi meslek ilkelerine uymayı taahhüt eder.

info@lacivertdergi.com @lacivert_dergi
instagram.com/lacivert_dergi

3sütun

AYŞE SAHİNBOY DOĞAN “Sahne

KULİS TİYATRO DERGİSİ
YAYIN YÖNETMENİ

“Sahne, sonsuz bir anlatım gücünü ifade eder benim için. İster dekor olsun, ister bomboş, tek bir kişiyle yahut kalabalıklarla insanın derdini anlatabileceği geniş bir alan ve sadece size ayrılmış bir köşedir sahne. Orası tamamen sizindir. İnsanların sizden bir şeyler dinlemeye, sizi izlemeye geldiği yer. Bu, bana göre çok büyük bir hazine.

İnsanın bir şeyler anlatmaya başladığı her alan sahne aslında. Neyi anlatmak istiyorsak, derdimiz neyse hepsini, her şeyi insanlara aktarabileceğimiz alanların hepsi birer sahne. Yaratılmış kullar olarak bizler çevremizdekilere bir şeyler anlatıyoruz durmadan. Hayatta farklı görevlerimiz, farklı karakterlerimiz, kurmamız gereken cümleler, yaşadığımız bir hayat var ve son olarak da perde, yani ölüm var. Eğer iyi bir oyun oynar, kaliteli bir gösteri sunarsan insanlar alkışlar, takdir eder, tekrar izlemek ister. Kalitesiz, basit bir oyun sunduğunda ise sırtlarını dönüp giderler; alkış dahi alamazsın. Bu anlamda hayatı sahnede sergilenen bir tiyatro oyununa benzetiyorum. İnsan var oldukça sahneden anlatmaya devam edecektir.

Beni en çok üzen şey ise sahnenin sınırsız anlatım gücünden son derece zengin şekilde yararlanabilecek milletlerden biri olmamıza rağmen kendi kültürümüzde bundan doğru yararlanamıyor olmamız. Anlatabileceğimiz çok fazla hikâyemiz var fakat biz sahneyi sadece belli bir alandan ibaret ve belirli bir gruba ait görüyoruz. Coğrafyamızda yaşadığımız bütün olayları, bir platformun üzerine çıkarak sadece en uygun sözler ve nitelikli bir oyunla sahnelemeniz ve o görsel şölenle insanları etkilemeniz mümkün. Sahnenin böyle bir büyüleyiciliği var.

Çevremize, komşumuza, memleketlimize güzel bakmamız için sahneleri doğru kullanmamız gerekiyor. Kapitalizmin ısrarla tüketmeye teşvik ettiği, dünyanın “modernleşme “ adı altında değerlerinden uzaklaştığı bu dünyada bizim de geçmişimizi, birlikteliğimizi, zengin kültürel hikâyelerimizi sahnede daha çok izlemeye ihtiyacımız var.

UĞUR COBANOĞLU

FOTOĞRAFÇI/
FOTOĞRAF EĞİTMENİ

“An”

“Fotoğrafçılığa ilgim; 1992’deki uzun soluklu Londra seyahatimde analog makine ile yalnız başıma fotoğraf çekerek başladı. Londra’da turist gözüyle fotoğraflar çektim. Türkiye’ye dönüp de çektiğim fotoğrafların tab edilerek hayat bulması sihrine tanıklık ettiğimde ise kendimi fotoğrafa vermem gerektiğini anladım. Turist fotoğraflarından belgesel tipte fotoğraf çekmeye yönelişim bir kırılma noktası ile başladı. 1962-1971 yılları arasında Vietnam Savaşı’nı fotoğraflarken hayatını kaybeden İngiliz fotoğrafçı Larry Burrows’un “Vietnam” fotoğraf kitabını gördüm. “Fotoğraf gerçeğin aynasıdır” söylemini kanıtlarcasına kamera-lens-vizör-fotoğrafçı döngüsüyle bütün gerçeklere objektif olarak tanıklık etmiş ve o “an”ları o kadar doğal kaydetmiş ki fotoğraflarına bakarken kendimi orada hissettim.

Benim tanımımda “an”, belirlemiş olduğum bir konu başlığını kendi stilimle bir tek karede, en doğru zamanda fotoğraflamak ve kayıt altına almayı ifade ediyor. Fotoğrafa bakan kişiye vermek istediğim mesajı en iyi iletecek şekilde uğraşıyorum. Ana tanıklık etmek için profesyonel fotoğrafçı olma zorunluluğunun olmadığını öğrencilerime ve fotoğraf meraklılarına sürekli ifade ediyorum. Bireyin akıp giden hayatta doğru göz eğitimi ile hayata da doğru bakmayı öğrenmesi en öncelikli eğitimdir. Zamanla benimseyeceği bakma/çekme stili ile hayatta aslında her an var olan gerçek fotoğrafa dair az ama öz izleri ve günümüzün “sosyal medyalık resimler”inin aksine anı aramaya başladığını kendiliğinden fark edecektir zaten.

TUBA KAPLAN

ŞAİR

“Ekoköy”

“Her topluluğun yaşam ve yaşamda tutunabilme güdüsü farklı olduğundan ekolojik köyler hakkında tek tanım yapmak mümkün değil aslında. Ekoköylerin özünü; tabiata saygı, sürdürülebilir bir yaşam biçimi, sınırlı kaynaklardan insan etkisini mümkün olduğunca arındırıp ihtiyaçları doğa ile özdeşleştirme becerisi oluşturuyor. Kuşkusuz Türkiye’de yahut dünyanın bir başka ülkesinde bireylerin aynı motivasyonla yola çıkması beklenemez. Bu tercih çok bireysel olabilirken sistem karşıtı bir harekete de dönüşebiliyor.

Global Ecovillage Network’ün Mayıs 2017 rakamlarına göre dünyada kurulan ekoköylerin sayısı bine yaklaşıyor. Türkiye’de ise sınırlı sayıda ekoköy mevcut. Ekoköy (ecovillage) kavramı ilk kez 1930’lu yıllarda İzlanda’da kurulan Solheimar Eco-village ile kullanılmış. Her ekoköyün sistemi temelde benzerlik içerse de birbirinden farklı. Örneğin Solheimar, engelli çocukları topluma kazandırmak için kurulmuş.

Ekolojik köyler, genellikle, şehir yaşamındaki karmaşadan, hava kirliliğinden, günlük hayatın getirdiği suni rekabetten, yoğun tüketimden uzaklaşmak ve şehir yaşamının dayattıklarına karşı doğayla uyum içinde yaşamak isteyen bireylerce kuruluyor. Esasen ekoköyler, ekonomik ve ekolojik olarak sürdürülebilir bir ortam yaratmayı hedefleyen topluluklar. Az sayıda ekolojik etki ile yenilenebilir kaynaklara dayalı bir yaşam biçimi sunan küçük ölçekli alternatif topluluklar olan ekoköylerin gelecekte yaygınlaşma ihtimali yüksek görünüyor.

DOSYA: GELECEK

DOSYA

SAYFA 08 49

GELECEK DEDİĞİMİZ ŞEY ASLINDA BUGÜN, BURADA OLMAYAN AMA OLACAĞINDAN EMİN OLDUĞUMUZ BİR ŞEY.
HAŞMET BABAOĞLU

HIRSINI İÇİNDE TUTAN ZAAFINI KİMSEYE BELLİ ETMEZ; ÖNÜNDEKİ ENGELLERİ BİRER FIRSATA ÇEVİRİR.
HAKKI ÖCAL

NÜBÜVVET ALLAH'TAN BAŞKA KİMSENİN GELECEK HAKKINDA BİLGİ VEREMEYECEĞİNİ SÖYLEYEREK KEHANETİN DAYANDIĞI DÜNYA GÖRÜŞÜNÜ İLGA ETTİ.
EKREM DEMİRLİ

DÜNYAYI DEĞİŞTİRECEK GÜCÜN ASIRLAR ÖNCE OLDUĞU GİBİ DOĞU'DAN FİLİZLENECEĞİNE VE BATI'NIN KOYDUĞU TÜM "SOSYAL KÖLELİK" KURALLARINI YIKACAĞINA İNANCIM TAM.
TULUYHAN UĞURLU

BEN GELECEKTE BU POST-MODERNİZMLE BERABER İFLAS EDEN BATI METAFİZİĞİNİN, ETİĞİNİN, AHLAK ANLAYIŞININ DOĞURDUĞU BOŞLUĞU MÜSLÜMAN AYDINLARIN, ÖZELLİKLE DE TÜRKLERİN DOLDURABİLECEKLERİNİ ÖNGÖRÜYORUM.
RECEP ŞENTÜRK

GELECEKTE ROBOTLAR İNSANIN DENEYİM VE YORUMLAMA KABİLİYETİNİ GEÇEMEYECEK.
YUNUS BECİT

ÇOCUKLAR YETİŞKİNLERE NAZARAN FARKLI OLANA ÇOK DAHA AÇIKLAR; DENEMEK, KEŞFETMEK İSTİYORLAR ANCAK BU ANNE-BABANIN "DENEMEYE AÇIKLIĞI" İLE SINIRLI KALABİLİYOR.
ZEYNEP TEMİZER ATALAR

GELECEKTE KİTAPLARIN ÜRETİLDİĞİ MALZEMELER DEĞİŞECEK AMA ÖZ AYNI KALACAK.
GÜLENAY BÖREKÇİ

HZ. YUSUF KISSASINDA OLDUĞU GİBİ RÜYA ESKİ MEDENİYETLERDEN BERİ GELECEKTEN HABER VEREBİLEN BİR İŞARET SAYILMIŞTIR.
SÜLEYMAN ARİF ÖZKUT

NANOTEKNOLOJİ:

Nano teknoloji atomların, moleküllerin en küçük birimlerini ifade etmek ve maddeyi atomik boyutu ile kontrol etmek amacı ile kullanılır.

Blok zincir:

İnternet ortamında veri transferi sağlayan bir kayıt defteridir. Dijital para birimi Bitcoin'in de temelini oluşturan blok zinciri, bir merkeze bağlı olmaksızın işlem yapmaya izin veren bir sistemdir.

Fütürizm (Gelecekçilik):

20'nci yüzyılın başlarında İtalya'da ortaya çıkmış, modern sanat, edebiyat ve toplumsal hareketleri etkilemiş bir akımdır. Fütürizm, geçmişe ait değer ve gelenekleri reddederek dünyanın geleceğinin modernlik olduğunu savunur.

Püriten:

16'ncı ve 17'nci yüzyıllarda I. Elizabeth'in İngiliz Kilisesi'nde başlattığı reformist harekete karşı çıkan, kendini "saflığı aramak" olarak tanımlayan bir Protestan doktrini olan Puritanizm mensubu.

Soylent:

Geleceğin besini olarak adlandırılan soylent, insanın bir gün içinde ihtiyaç duyduğu, protein, karbonhidrat, yağ, vitamin ve minerallerin karışımıyla üretilen toz hâlinde gıda türü.

Ziggurat:

Kelime anlamı "yükselmiş yere kurulmuş" olan Zigguratlar, Mezopotamya'da Sümerlerde, Babil'de ve Asur'da bir çeşit tapınaktır.

YAHYA KEMAL BEYATLI

(1884-1958)

1884 yılında Yenimahalle Üsküp'te dünyaya gelen Yahya Kemal Beyatlı, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin en büyük temsilcilerinden biridir. Şairliğinin yanı sıra Darüşşafaka İdadisi'nde tarih ve edebiyat öğretmenliği yapan Beyatlı, TBMM'de milletvekilliği ve bürokratlık gibi siyasi görevler de üstlendi.

DOSYA SÖZLÜK

BİYOTEKNOLOJİ:

Doğa bilimleri ile temel mühendislik ve bilgisayar bilimlerinden yararlanarak, genetik ve moleküler DNA teknikleriyle bitki ve canlıların genetik haritalarını çıkartmak, ıslah etmek, değiştirmek, geliştirmek, yeni ve az bulunan ürünleri organizma, hücre ve dokulara ürettirmek için kullanılan teknolojilerin tümü.

DOSYA KİTAP

İdeolocya Örgüsü
NECİP FAZIL KISAKÜREK
BÜYÜK DOĞU YAYINLARI

Aydaki Kadın
AHMET HAMDİ TANPINAR
DERGÂH YAYINLARI

Fahrenheit 451
RAY BRADBURY
İTHAKİ YAYINLARI

Hayvan Çiftliği
GEORGE ORWELL
CAN YAYINLARI

Haşmet Babaoğlu

3 SORU 3 CEVAP

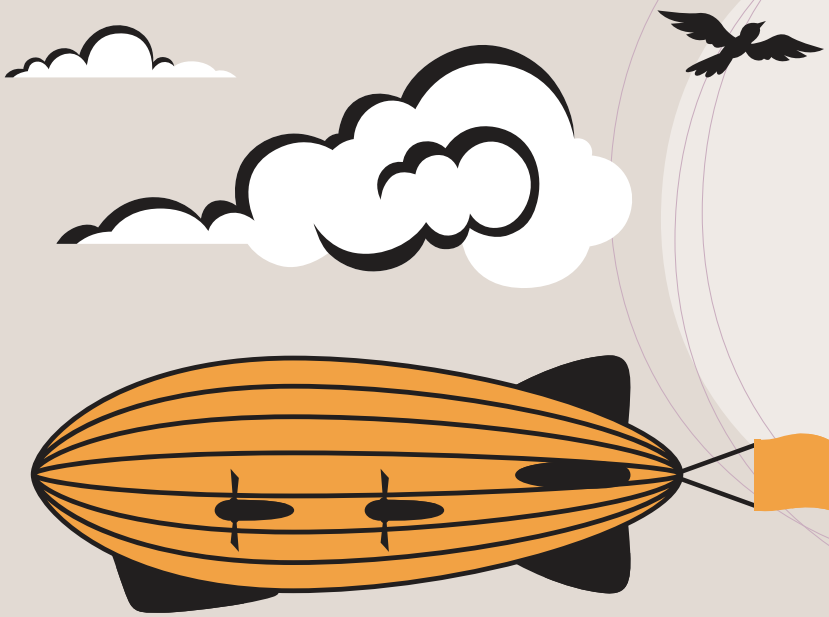

GELECEK DEDİĞİMİZ ŞEY ASLINDA BUGÜN, BURADA OLMAYAN AMA OLACAĞINDAN EMİN OLDUĞUMUZ BİR ŞEY. BU BİR KERE ONTOLOJİK OLARAK BÜYÜK SIKINTI!

Geçmiş Geçmiyor, Gelecek Gelmiyor.

Gelecek fikrini hep sıkıntılı bulduğunuzu biliyoruz. Hatta zaman zaman "gelmeyen gelecek"ten söz edersiniz. Nedir bu sıkıntının kaynağı? Neden gelecek gelmez?

Düşünsenize, henüz gerçekleşmemiş bir şeyden konuşuyoruz. Olgular yok, yaşantı yok, olay yok. Beklenti var, proje var, plan var, umut var, hazırlık var, çalışma var. Hepsi "şimdiki zaman"a ait... Yani gelecek dediğimiz şey aslında bugün, burada olmayan ama olacağından emin olduğumuz bir şey. Bu bir kere ontolojik olarak büyük sıkıntı!

Üstüne üstlük tam geldiğinde, yani yaşarken artık "şimdi"dir. Ona "gelecek denir mi hiç?

İster istemez aklıma bir zamanlar çok önemsenen fakat günümüzde unutulmaya terk edilen bir düşünür olan George Steiner geldi. Steiner dilde "gelecek zaman" kipinin varlığını dahi "skandal" olarak görürdü. Ona göre insanlığa acı çektiren nice "Mesihçi" devrim ve birtakım büyük sosyal krizlerin kökeninde bu "skandal"a duyduğumuz güven yatıyordu. Hatta çok kaba biçimde aktaracak olursam, Steiner'a göre evrim fikri "yaratılışın grameri"ne dışardan müdahaleyle sokuşturulan "gelecek zaman"ın bir ürünüydü ama öte yandan gelecek zaman olmasa umut ve "kurtuluş" kendine bir yer bulabilir miydi?

Ben tabii o kadar ileri sorgulamalara uzanmak istemiyorum. Üzerime vazife değil. Yine de modern insanın zihinsel perişanlığını şu sözle vurgulamak isterim: Geçmiş bir türlü geçmek bilmiyor, gelecekse bir türlü gelmiyor. İşte bu bizim felaketimiz.

3SORU 3CEVAP

O halde geldik, “endişe” (anksiyete) hastalığına... Buna “kaygı” da diyebiliriz. Hatta doğrudan “gelecek kaygısı” diyebiliriz. Bir çıkış yolu var mı?

Dikkat ediyor musunuz? Projelerimiz çoğaldı fakat gelecek hayallerimiz azaldı. Beklentiler sürüyle ama “rıza” ve “nasip” duygusunu ara ki, bulasın... Umut kavramı giderek seküler bir dilek olup çıktı. Öyle havaya veya “evren”e savruluveriyor. Eh, bu durumda çizgileri muğlak bir geleceği bir yana bırakın, günümüz insanı hemen ertesi gününden bile büyük bir endişe duyuyor. Krediler, taksitler, hoş ve nahoş sürprizler, ileriye doğru fırlatılmış arzu yatırımları vesaire dünyasında insanı “kurtlu bir ruh hali” sarmaz da ne sarar! Kimse gerçeği söylemiyor birbirine: Oysa ebeveynler çocuklarının büyümesinden, gençler çok sıkıldıkları okullarının gün gelip bitmesinden (yüksek lisans enflasyonunun hakiki bir ihtiyaca dayandığını sanmıyorsunuzdur umarım!) ve hayatın zorluklarıyla yüzleşmekten, orta yaşlılar eninde sonunda ihtiyarlayıp elden ayaktan düşeceklerinden, ihtiyarlar öleceklerinden korkuyor, zamanı ötelemeye çalışıyorlar. Yani sanki hepimizi yapayalnız adı “zaman” olan bir otoyolun ortasına bırakmışlar ve “gelecek” bir tır gibi üzerimize geliyor. Kaçabilecek miyiz? Geleceğe teslim olan var mı? “Allah kerim” diyen?

GELECEK ÇOKTAN BAŞLADI.
İKİ OLAY KİLİT ÖNEMDE:
BİRİNCİSİ, NÜKLEER TEHDİT;
İKİNCİSİ, 11 EYLÜL...

Biraz da günümüz insanından değil de, günümüz dünyasından söz edelim... Nasıl bir gelecek bekliyor bizi? Nasıl bir 21’inci yüzyıl?

Şimdi biyoteknolojiden, yapay zekâdan, uzayda yaşamdan falan bahsedeceğimi sanıyorsanız, yanılıyorsunuz. Onlar işin garnitürü veya rutini. Ben “gelecek” denince muhtemel hegemonik ilişkileri ve sıcak ya da soğuk savaşların karakterini anlarım. Robotlar şunu yapacak, genler bunu diye anlatıp duran “fütürist”leri önemsemiyorum.

Nihayetinde biyoteknoloji ve yapay zekânın nasıl, niçin kullanılacağını dünyaya hâkim “güç” ya da “güçler” dizayn edecek... O halde sadede gelelim: Gelecek, çoktan başladı. İki olay kilit önemde: Birincisi, nükleer tehdit; ikincisi, 11 Eylül...

Nükleer imha gerçeğini yok sayarak kavga etmek imkânsız.

11 Eylül’ü de geçip gitmiş bir olay sayarak bugünün ve geleceğin kavgalarını anlamak imkânsız.

Uzun lafın kısa sorusu... Paranoyak bir geçmiş ve endişe dolu bir bugünden aklıselim bir gelecek çıkar mı? Zor.

Yine de derim ki, gelecek denen şey fazla kurcalamaya gelmez. Güzel bir gelecek için çalışmalı ama onu şimdiden kontrol edebildiğimiz yanılgısına kapılmamalı.

Malum fıkrayı bilirsiniz...

20’nci yüzyılın başlarında saf bir adam falcıya geleceği sormuş; “milyonlarca insanın ölümüne neden olacaksın” cevabını alınca, yıkılmış.

Hemen gidip rayların üzerine bırakmış kendini.

Tam o sırada ne görsün!

Küçük bir çocuk yaklaşan trenden habersiz rayların üzerinde oynuyor. Son bir hamleyle çocuğu trenin önünden çekip almış.

Sonra sormuş: “Adın ne evladım?”

Cevaplamış çocuk: “Adolf efendim!”

DOSYA | **RÖPORTAJ**

BATI'NIN İNSANLIĞA SÖYLEYECEK SÖZÜ KALMADI

RÖPORTAJ ::
BİROL BİÇER-YUNUS ARSLAN ::
RECEP ŞENTÜRK

RECEP ŞENTÜRK KİMDİR?

Prof. Dr. Recep Şentürk halen İbn Haldun Üniversitesi rektörü olarak görev yapıyor. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde (1986) tamamladıktan sonra, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünde yüksek lisans yaptı (1988) ve aynı bölümde asistan oldu (1988-1989). Doktorasını Amerika Birleşik Devletleri'nde Columbia Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yaptı (1998) ve sonrasında İSAM'da araştırmacı (1998-2007) olarak görevine devam etti. Atlanta'da Emory Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde misafir araştırmacı olarak insan hakları konusunda araştırmalarda bulundu (2002-2003). British Academy'nin davetlisi olarak Oxford Brookes Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Hukuk Fakültesi'nde insan hakları konusunda çalışmalar yürüttü ve aynı konuda İngiltere'nin çeşitli üniversitelerinde konferanslar verdi (2005). Evli ve dört çocuk babası olup, İngilizce, Arapça, Farsça, Fransızca ve Almanca bilmektedir.

Dünyadaki düzen ve güç dengeleri hızla değişip yerini yeni bir yapıya bırakırken gelecekte daha etkin bir konum hedefleyen Türkiye de yeniden yapılanıyor. Tüm bunları ve yarının dünyasının nasıl bir yer olacağını rektörü olduğu İbn Haldun Üniversitesi'nde bir "Gelecek Araştırmaları Merkezi" de kuran sosyolog Prof. Dr. Recep Şentürk'le konuştuk. Postmodern akımın gelecekte biteceğini öngören Şentürk, onunla beraber "İflas eden Batı'nın metafizik, etik ve ahlak anlayışının doğurduğu boşluğu Müslüman aydınlar, özellikle de Türkler dolduracak" diyor.

Türkiye yeni bir siyasi sisteme geçti artık. Başkanlık sistemi fikri yeni bir düşünce değildi bildiğim kadarıyla. İhtiyaç olmasına rağmen yeni sisteme neden bugünlerde geçebildik?

Mevcut sistemi olduğu haliyle devam ettirmenin imkânsız hale gelmiş olması en büyük sebep diyebilirim. 15 Temmuz başarısız darbe girişimi de bu sürecin hızlanması gerektiğini gösterdi. Türkiye tarihinde daha önce bazı siyasi kişilikler, akademisyenler, iktidar ve muhalefet partilerinin sistem değişikliği talebi olsa da başkanlık gibi bir sisteme geçiş konusunda başarılı bir girişim gerçekleşemedi. Günümüzde artık sabit bir dünya yok, devletler, sistemler değişmekte. Türkiye de bu değişimden geri kalamazdı. Mesela, Avrupa 1920'li yıllardaki Avrupa değil artık Avrupa Birliği var değil mi? Sovyetler nerede artık?

Değişen dünyada Türkiye de değişmeliydi yani?

Tabii, İbn Haldun *Mukaddime* adlı eserinde söyler bunu: "Toplumların en temel özelliği değişmektir." Dolayısıyla değişimi yok saymak insan tabiatına, sosyal kanunlara aykırı çıkmaktır. Bu sebeple bütün dünya değişime mahkûmdur. Türkiye de bu değişimi zorunlu olarak yapmalıydı ve yaptı da. Bakın burada ilginç bir yöne dikkat çekeyim. Demokrat Parti zamanından beri değişim fikrini savunanların tamamı Turgut Özal, Adnan Menderes ve Cumhurbaşkanımız Erdoğan gibi "muhafazakâr" isimler olmuştur. Oysa asıl "ilerici" denilen solcu kesim son derece muhafazakâr tavır almıştır bu konuda.

Muhafazakâr olarak nitelenen kişiler değişime çok daha açıklar; bu da ülkemizin ironisi.

Türkiye'deki bu sistem değişikliği ve yeni yapılanma esasen bir gelecek hazırlığı mı?

Dünyadaki bütün büyük güçlerin bir gelecek vizyonu var. Avrupa'nın bir Avrupa milleti inşa etmek, ulus kimlikleri silmek ya da geriye itmek gibi bir vizyonu var. Rusya'nın da kendisine göre bir gelecek vizyonu var; Ortadoğu'nun lideri olmak. Öte yandan Çin de İpek Yolu ile kendisine ticari bir gelecek vizyonu çizmekte. Amerika ise Trump ile kendi istediği gibi dünyayı yönlendirme isteğini açık etti. İsrail'in de "Büyük İsrail" projesi mevcut. Tüm bunlar söz konusuyken Türkiye'nin de bir gelecek vizyonu kurması gerekiyor. Bahsettiğim bu vizyon bugün pek net sayılmaz. Bir vizyon, ancak hedefler belirlendikten sonra üzerinde düşünerek, tartışarak ortaya çıkabilir. Yeni sistem bu açıdan çok önemli, öncelikle yeni sistemimizi ele alıp düşünmeliyiz. Yeni sistemin bizi nereye götüreceği netleşirse gelecek vizyonumuz daha açık olacaktır. Millet olarak bir ideal, ütopya, vizyon oluşturmak içinse toplum olarak ortak bir görüş sahibi olmalıyız.

Türkiye yeni sistemle böyle bir vizyon oluştururken neleri esas almalı?

Türkiye gerçekten çok zor bir coğrafyada bulunuyor. Yönetilmesi hiç kolay olmayan bir ülke... Bir tarafımızda Ortadoğu, bir tarafımızda Balkanlar ülkemize de PKK, FETÖ gibi örgütler saldırmakta ve biz hepsinin üstesinden geliyoruz. Tarih boyunca da

> 20'nci yüzyıl başındaki homojen ulus ideali yerine farklılıkların bir arada idare edildiği "çoklukta birlik" olarak ifade ettiğimiz yeni bir yaklaşıma doğru gidiyoruz. Bu yeni düzen Osmanlı geleneğine, tarihimize, kültürümüze, toplumsal hafızamıza daha uygun bir sistem olacak.

BÜTÜN BÜYÜK GÜÇLERİN GELECEK VİZYONU VAR

böyle oldu ve bu topraklara sahip çıktık. Malazgirt'ten beri birçok güçle uğraştık ve şimdi de finans odaklı saldırılarla karşı karşıyayız. Bu topraklarda ilânihaye kalmak için elimizden geleni yapmalıyız. Risklere ve tehlikelere karşı hızlı tepki vermemiz gerekiyordu. Yeni sistem bunu karşıladı. Eski sistemde karar almak da uygulamak da oldukça zorlayıcıydı. Kriz çağında yaşarken en önemlisi de buydu zaten.

Eğitim sistemimizde, enerjide, uluslararası politikamızda birlikte bir dönüşüm sağlamalıyız. Bunun için de biz kimiz, nereden geldik unutmamamız gerekiyor. Biz ekonomik olarak yükselmekle beraber sanatımızı, estetiğimizi de geliştirmeliyiz. Kalkınmayla beraber aslımızı unutmamalıyız. İbn Haldun şöyle der: "Toplumların hızlı ekonomik büyümesi ahlaki çöküntüyü getirir. Refahın yükselmesi ahlaki değerlerin aşınmasına sebep olur." Bu sebeple ekonomik ve ahlaki yükseliş paralel olmalı. Osmanlı'da bunun en güzel örneğini görüyoruz. İbn Haldun'a göre normalde bir devlet 120 yılda çöker fakat Osmanlı yedi yüzyıl yaşamıştır. İslam-Türk ahlak terbiye geleneği yaşatmıştır. Eğer zenginlik ve refaha düşseydi Osmanlı'nın ömrü böylesine uzun olmazdı. Bunun için de dinamizmi sürekli muhafaza etmek zorundayız.

Türkiye'nin iç dinamiklerinde de birtakım yenilikler olacak gibi. Ancak bunlarla ilgili toplumumuzda halen tartışmalar devam ediyor. Yeni sistemin bunlara yansıması nasıl olur?

Osmanlı sistemi tam olarak bir "açık medeniyet" sistemiydi. Dinî, millî, lisanî kimliklerin çok açık şekilde ifade edildiği plüralist bir ortam vardı. Osmanlı benim çeşitlilik yönetimi adını verdiğim bir sistem uyguluyordu. Türkiye Cumhuriyeti'nde de bir dönem moda olan ulusalcılığın etkisiyle homojen bir Türk ulusu yaratma ideali benimsendi. Aradan geçen yıllar içerisinde bunu Avrupa da bıraktı. Homojenliklerin yerine farklı kimliklerin ifade edilebildiği bir ulus yapısına doğru gidiliyor. Ben bu dönemde farklı bir çeşitlilik yönetiminin uygulanacağını düşünüyorum. Dinî, etnik ve dile bağlı kimliklerin bastırılmayacağı, bu kimliklerin kendilerini çok rahat ifade edebilecekleri yeni bir döneme girdiğimizi düşünüyorum. İnsan hakları ve ifade özgürlükleri açısından çok daha rahat bir döneme gireceğiz. 20'nci yüzyıl başındaki homojen ulus ideali yerine farklılıkların bir arada idare edildiği "kesrette vahdet" (çoklukta birlik) olarak ifade ettiğimiz yeni bir yaklaşıma doğru gidiyoruz. Bahsettiğim bu yeni düzen de Osmanlı geleneğine, tarihimize, kültürümüze, toplumsal hafızamıza daha uygun bir sistem olacak.

GELECEKTE ÖNCELİKLE POSTMODERN AKIM BİTECEK. BATI POSTMODERN DÖNEM SONRASINDA YENİ BİR ŞEY ÜRETEMEYECEK HALE GELECEK.

Yeni sistem yeni bir uzlaşma modeli oluşturacak o zaman...

Yeni bir toplumsal uzlaşma ve ulusal kimlik inşası olacağını düşünüyorum. Bunun fikrî altyapısını aydınlar ve siyasetçiler oluşturmalı. Farklılıkların rahatça ifade edilebildiği bir ortamda yeni bir toplumsal uzlaşma, bizi millet yapan, bir kılan yeni değerleri öne çıkarmalıyız. Önceden hepimiz Türk'üz, Türkçe konuşuyoruz tarzında bir ulusal birliğin temeli vardı. Şimdi daha farklı bir ulus inşası gerekebilir. Milli değerler üzerinde bir konsensüs oluşturmamız gerekiyor.

Geleceği inşa ederken geçmişten de bir şeyler almak gerekiyor. Bizim tarihsel kimliğimizle ilgili ciddi kırılma noktalarımız var. Türkiye'nin kendi tarihi ile ilgili nasıl duygusal ve düşünsel ilişki kurması gerekiyor?

Türkiye'nin sahte ikilemlerden kurtulması lazım... "Gerici-ilerici", "din-bilim" , "muhafazakârlık-devrimcilik" vs. gibi. Bizim tarihimizde bu tür ikilemlere dayalı çatışmalar olmamış. Bu gerilimler bir şekilde idare edilmiş. Bu yeni dönem içerisinde de "Türk-Kürt", "Müslüman-gayrimüslim" gibi batıdan ithal bu ikilemlerden -ki Batı da bunları terk etmiş vaziyette- sahte dikotomilerden (ikilem) kurtularak yeniden bir uzlaşma inşa etme sürecine girmemiz gerekiyor. Bu konuda da en önemli kaynağımız tarihimiz. Osmanlı'nın plüralist tecrübesi çok önemli. Düşünebiliyor musunuz, halifenin yaşadığı şehirde Yahudilerin başhahamı, Ortodoksların patriği yaşayabiliyor. Bu ne kadar ileri bir tolerans ve din hürriyeti numunesidir? Mesela, Vatikan'da Ortodoks patriği yaşayabilir mi? Bugün bile böyle bir şeye müsaade etmezler ama Osmanlı tarihi böyle çoğulcu bir örneği ortaya koymuş ve bunu ikilem olarak değil bir güç kaynağı olarak görmüş. Burada çeşitlilik bir tehdit değil bir şans. O çeşitlilik iyi idare edildiği zaman büyük bir güç ve zenginlik kaynağı olur ama aksi durumda çatışma kaynağı haline gelebilir. Son yüzyılda çeşitlilik ulusal birliğe bir tehdit olarak değerlendirildi. Çeşitliği ne kadar bastırırsak ulusal birliği o kadar muhafaza ederiz tarzında bir yaklaşım sadece bizde değil Sovyetler Birliği başta dünyada da hâkimdi. Bu yeni dönemde tarihimizle barışık hale gelmemiz gerekiyor. Bu "tarih mi günümüz mü" sahte ikileminden de bir şekilde çıkmamız gerekiyor. Ben buna "gelenekli yenilikçilik" diyorum. Geleneğimizle barış içinde bir yenilik yaklaşımı. Türk aydınının bu yaklaşımla hareket etmesi daha sağlıklı bir yenilik ortaya çıkartır. Gelenek yok sayıldığı zaman belli travmalara sebep oluyor ve yenilikler daimi hâle gelemiyor. Gelenekle barışık

Recep Şentürk

FOTOĞRAF :: BETÜL YAZICIOĞLU

DİĞER BÜTÜN MEDENİYETLER HAVLU ATMIŞ DURUMDA. BEN GELECEKTE POST-MODERNİZMLE BERABER İFLAS EDEN BATI METAFİZİĞİNİN, ETİĞİNİN, AHLAK ANLAYIŞININ DOĞURDUĞU BOŞLUĞU MÜSLÜMAN AYDINLARIN, ÖZELLİKLE DE TÜRKLERİN DOLDURABİLECEKLERİNİ ÖNGÖRÜYORUM.

DÜNYANIN EN BÜYÜK DEVLETLERİNDEN BİRİNİ KURDUK

yenilikçilik olduğu zaman bu daha kalıcı oluyor. Böyle bir yaklaşımla ilerlememiz gerektiğini düşünüyorum. Artık Osmanlı'ya, dinimize, tarihimize küfretmemize gerek yok. Tam tersi orayı bir zenginlik kaynağı olarak kullanıp oradan destek alarak nasıl ileri gidebiliriz fikrine kafa yormamız gerekiyor. Tarihiyle, kültürüyle, medeniyetiyle barışık yeni bir vizyon inşa etmemiz gerekiyor.

Tarihiyle barışık gelecek vizyonu başarılırsa, bu yarının Türkiye'sinin entelektüel ve kültürel hayatına nasıl yansır dersiniz?

Şu andaki siyaset düşüncemiz tamamen Avrupa'dan ithal. Hâlbuki biz siyaset düşüncesi olarak çok zengin bir birikime sahibiz. Çünkü dünyanın en büyük devletlerinden birini kurmuşuz. Bir şekilde oradaki siyaset düşüncesi ile irtibatlanmamız gerekiyor. Bizim görülen dünya, görülmeyen maneviyat dünyası ve bir de ilahî varlık âlemini kapsayan çok katmanlı bir varlık anlayışımız var. Mesela tarihimiz ve kültürümüzle irtibatlı hâle geldiğimizde varlık anlayışımızı yeniden yapılandırmamız gerekecek. Hakeza bilgi anlayışımızda aklın, duyuların, ampirik yaklaşımın olduğu kadar vahyin de yeri var. Kültür mirasımızla, tarihimizle irtibata geçtiğimizde bunun kültür üzerinde ne gibi tesirleri olacak: Bilgi anlayışımız değişecek "Ya rasyonalist olacaksın ya empirist olacaksın" anlayışı yerine "Akıldan, duyulardan ve vahiyden de yararlan" anlayışı gelecek. Bunlar birbirinin zıttı değildir tam tersine birbirini tamamlar. Tarihimizle barışık hâle geldiğimizde kültürümüze, etiğimize, estetiğimize, metafiziğe neler neler kazandırılır. Şerif Mardin hocamızın bir tespiti vardı: "Modern dönemde etik, estetik, metafizik; iyi, doğru, güzel. Bunlar tamamen ihmal edildi." Hoca, Cumhuriyet dönemi eksikliklerini bu şekilde dile getiriyordu. Aynı şey modern İslamcı düşünce için de söz konusu. Modern İslamcı düşüncede de büyük ölçüde siyasete odaklanılmış ve yine etik, estetik, metafizik ihmal edilmiştir. Geleneğimizle irtibat kurduğumuzda bu çok katmanlı varlık anlayışı Süleymaniye'nin estetiği, Dede Efendi, Itri'nin estetiği bun-

HAKİKATİ KEŞFEDEMEDİ BATILILAR, DÜNYA CENNETİNİ DE İNŞA EDEMEYECEKLER.

ların tekrar günümüz sanatlarına taşınması söz konusu olacak.

Dünyada da bir değişim-dönüşüm söz konusu diyebiliriz sanırım. Sizce bu değişimin dinamikleri nedir?

Kesinlikle! Ben yeni düzeni "açık medeniyet" aşaması olarak tanımlıyorum. "Açık medeniyette" en önemli unsur iletişim ve ulaşımın bir engel olmaktan çıkmış olması. Günümüzde medeniyetler, toplumlar, ırklar iç içe geçmiş durumda. Bahsettiğim "açık medeniyet" de tam olarak budur. İnsanlık tarihinde önemli bir yapısal dönüşüm olan bu durumun farkına varıp devletimizi, siyasetimizi, milletimizi, eğitimimizi, kültürümüzü, hatta din algımızı "açık medeniyet"in gerekleriyle yeniden yapılandırmamız gerekiyor. Mahalli iktisat, siyaset ve kültür kalmadı, küresel bir dünyada yaşıyoruz artık. Mahallî aktörlerin artık fazlaca önemi kalmadı. Bütün savaşlar, iktisadi hamleler küresel nitelik arz etmekte. Bizim de yapmamız gereken tam olarak eğitimimizi, siyasetimizi, ekonomimizi, sosyal hayatımızı yeni dünya düzenine göre şekillendirmemiz. Gençlerimizin eğitimi bu yüzden çok önemli çünkü ileride meslek hayatında küresel dünya ile yarışabilmeleri gerekiyor.

Siz 50 yıl sonra nasıl bir Türkiye öngörüyorsunuz?

Bu soruyu cevaplamak çok zor... Onun için biz üniversitemize "Gelecek Araştırmaları Merkezi" kurduk. Hocalarımızla istişarelere devam ediyoruz. Türkiye'nin en büyük ihtiyacı bu şu anda; gelecek araştırmaları. Dünya nereye gidiyor? Bu gidişatta Türkiye nereye gidecek? Bu çok önemli bir konu ama şu kesin, gelecekle ilgili çok büyük belirsizlikler var. Şu anda dünya önünü göremiyor. Hakikaten kolay kolay öngörülemeyen değişiklikler oluyor. Onun için bu konularda Türkiye olarak ciddi anlamda akademik çalışmalar yapmamız gerekiyor. Bütün bunları çok yakından takip edecek, dünyanın nereye gideceğini gören ve bizim bu değişimlere karşı almamız gereken tavır konusunda çalışmalar yapacak merkezlere ihtiyacımız var. Biz İbn Haldun Üniversitesi olarak bunu Gelecek Araştırma Merkezi ile yapacağız.

Bütün bunlarla birlikte düşünce, zihniyet açısından dünyanın 100 sene sonrasını nasıl görüyorsunuz?

Öncelikle, postmodern akım bitecek. Batı da postmodern dönem sonrasında yeni bir şey üretemeyecek hale gelecek. Zaten şu anda post-truth döneminden (hakikat sonrası) bahsediyorlar. 'Modern dönemde biz hakikati bulduk, aklımızla ve bilimle hakikati keşfedebiliriz' diyorlardı. Sonra anladılar ki bilimle hakikati keşfedemedikleri gibi dünyada cenneti de inşa edemeyecekler. Bütün ideolojilerin hepsi sahte ve bunları ortaya koyan büyük düşünürler de sahte peygamberler durumuna düştü. Bu büyük bir hayal kırıklığı oluşturdu. Batı'da bilime, akla, modern hayat tarzına karşı büyük bir şüpheciliği ortaya çıkardı. Ondan sonra postmodernizme kaydılar. Diyorlar ki; "Hakikat yoktur." "Biz hakikati bulamadık" demek yerine "Hakikat yoktur" gibi bir yaklaşıma yöneliyorlar. Bu şu demek; "Bundan sonra bizim insanlığa söylenecek bir sözümüz kalmadı." Ahlaki olarak doğru ve yanlış yoktur düşüncesine sahipler: "Herkes neyi seviyorsa ne yapmaktan zevk alıyorsa yapabilir." Ben 1990'da Amerika'ya gittiğimde ABD Başkanı Ronald Reagan'ın bir konuşmasını dinlemiştim. "Artık doğru ve yanlış vardır demenin zamanı geldi ve geçiyor" diyordu. Şaşırmıştım, tabii ki doğru ve yanlış vardır. Sonra oradaki kültürel hayatı inceleyince doğru ve yanlış yoktur anlayışının giderek yaygınlaştığını gördüm ve post modern düşünce de bu demek zaten. İnsanlığa bir hakikat sunma, yeni

bir normatif anlayış geliştirme noktasında Batı'dan bir şey bekleyemeyiz. Şu anda Batı medeniyeti postmodernizmle beraber sabiti olmayan bir medeniyet haline geldi. Hiçbir sabit değeri yok ve onlar buna özgürlük deyip değerlere karşı çıkıyorlar. Her şey sıvı ve akışkan, değişken, izafi, göreceli...

Ufukta kısır döngü içindeki bu hâkim anlayışa karşı bir alternatif görüyor musunuz?

Medeniyet iddiası olan başka bir havza var mı? Maalesef yok. Çin medeniyetini ihya edelim diye bir düşünce yok. Japon medeniyetini, Afrika medeniyetini yahut Hint medeniyetini ihya edelim diye bir düşünce yok. Fakat Müslümanlar arasında özellikle Türkiye'de "Biz farklı bir medeniyetiz, Batı'ya alternatifiz" şeklinde bir bilinç var. Mesela Sezai Karakoç gibi bir adam Japonya'da, Çin'de yahut Hindistan'da yok. İslam medeniyetini yeniden diriltme isteği var ve Müslümanlar hâlâ direniyor. Müslümanlar diyorlar ki "Hakikat vardır, doğru ve yanlış vardır, sabitelerimiz vardır." Burada İslam medeniyeti ve Müslüman aydınlar kendi geleneklerinden de beslenerek bir alternatif üretebilirler. Diğer bütün medeniyetler havlu atmış durumda. Ve alternatif bir ışık ortaya koymaları mümkün değil. Ben gelecekte bu post-modernizmle beraber iflas eden Batı metafiziğinin, etiğinin, ahlak anlayışının doğurduğu boşluğu Müslüman aydınların, özellikle de Türklerin doldurabileceklerini öngörüyorum.

Mevcut durum ortadayken Müslümanların yükselişi nasıl olacak sizce?

İslam medeniyetinin dünyada yükseleceğine dair ikinci bir sebep de en başta bahsettiğimiz bu açık medeniyet dönemine girecek olmamız. Dünyanın bir farklılık, çeşitlilik yönetimine ihtiyacı var. Tarihe baktığımızda bunu da en güzel yapan İslam medeniyetidir. Bunun fıkıh, tasavvuf, ahlak ve felsefemizde kuramsal temelleri var. Hangi medeniyette "Yaratılanı severim, Yaratandan ötürü" anlayışı bulunur? Bu plüralizmin zirvesidir. Bütün insanlığı Allah tarafından yaratıldı diye kabul ediyorsun. Bakın sadece tolerans göstermek değil, sevmek. Toleransın ilerisinde bir şeydir sevmek. Oysa Batı'nın plüralizm konusunda en ileri gittiği nokta tolerans ve kabullenmek... Dolayısıyla medeniyetlerin iç içe geçtiği, toplumsal farklılıkların arttığı ve çeşitlilik yönetiminin çok önem kazandığı gelecek yıllarda Müslümanların sahip olduğu bu tarihi birikim hem teorik planda hem de uygulamada önemli bir rol oynayacak ve çözüm sunacak. Tarihte Buhara, Taşkent, Şam, Bağdat, Kahire, İstanbul nasılsa bugün Berlin, San Francisco, New York o hâle geldi. Farklı dinlerden, farklı kültürlerden, farklı etnik gruplardan insanlar eskiden bu İslam şehirlerinde yaşıyorlardı, şimdi ise Batı şehirlerinde. Şu anda Avrupa'nın ve Amerika'nın en büyük problemi farklılık yönetimi.

BAŞARILI OLACAK MEDENİYET MODELİ İSLAMİYETİN ORTAYA KOYDUĞU "AÇIK MEDENİYET" MODELİDİR. BÖYLE BİR YAKLAŞIMIN DÜNYANIN GELECEĞİNE HÂKİM OLACAĞINI DÜŞÜNÜYORUM.

Samuel Huntington'ın Medeniyetler Çatışması tezi vardı. Aslında bir kuramdan öte bir stratejinin ilanıydı. 'Biz dünyayı bu şekilde sopayla yöneteceğiz' anlamına geliyordu adeta. Bu bakış açısı dünyayı ne hale getirdi?

Bu şu anlama geliyor; farklılıkları yönetemediğimiz için farklılıkları yok ederek dünyaya yeniden tek başımıza hâkim olmak istiyoruz. Batı medeniyeti 300 yıldır bütün dünyaya hâkim olmaya çalışıyor. Tek taraflı bir şekilde bütün dünyayı idare etmek istiyor. Bu imkânsızdır çünkü tarihte tek bir medeniyetin, tek bir gücün dünyaya hâkim olduğunu görmedik; gelecekte de olmayacak çünkü bu tarihin kanunlarına aykırı. Dolayısıyla kapalı medeniyet modelini dünyaya hâkim kılma projesi başarısız olmuştur ve başarısız olmaya devam edecektir. Başarılı olacak medeniyet modeli "açık medeniyet" modelidir. O da İslamiyet'in ortaya koyduğu modeldir. Farklı medeniyetler var olsun, farklı dinler var olsun. Onlar kendi kimliklerini fikirlerini rahatça ifade edebilsinler. Hedef, farklılıkları yok etmek değil, onları bir arada tutup yönetmek olmalıdır. Böyle bir yaklaşımın dünyanın geleceğine hâkim olacağını düşüyorum.

Bunu da bizim tarihi uygulamamızdan ve toplumsal hafızamızdan çıkararak, yeniden sistemleştirilerek dünyaya sunmamız gerektiği kanaatindeyim. Şu anda dünyadaki en önemli problem farklılıkları yönetme problemidir. Amerika ve Avrupa'da hâlâ siyah beyaz çatışması devam ediyor, anti-semitizm var, İslamofobi var, Meksikalılara, Müslüman göçmenlere karşı düşmanlık var. Dolayısıyla geleceğe yönelik olarak da küresel bir sistem üretme konusunda çok şansları yok. Tarihlerinde böyle bir tecrübeleri yok; felsefelerinde, teolojilerinde bunun bir temeli de yok. Müslümanların ise tarihî tecrübeleri var. Örnek olarak; Hindistan'da Budistleri ve Hinduları Müslümanlar yönetmiş. Balkanlarda Hıristiyanları Müslümanlar yönetmiş. Bizim felsefemizde ve tasavvufumuzda bunun temeli var. Bu açıdan biz insanlığa çok ciddi katkı yapabilecek bir pozisyondayız.

EKREM DEMİRLİ

Gelecek bilgisinden iktidar devşirmek: KÂHİNLER VE GELECEK KAYGILARI

DOSYA

GELECEK KAYGISI TAŞIMAK YERİNE, BİR MÜSLÜMAN GELECEĞE ŞÖYLE BİR RAHATLIK VE SÜKUNETLE BAKAR: "GÖRELİM MEVLA NEYLER, NEYLERSE GÜZEL EYLER.

Hayatın kaygıları ve korkularıyla şartlanmış insan zihninde peygamberlik ile kehanet –ve sihirbazlık- özdeşleşir; öyle bir akıl için bir kehanet türünden öte anlam taşımaz nübüvvet. Kâhin veya sihirbazlardan beklenebilecek işleri peygamberden bekler, nübüvvetin insanı bir varoluş gayesine doğru taşımasına şiddetle direnir. Buna mukabil insanlar günlük hayatın işlerini sıra dışı yöntemlerle çözüp gelecekteki belirsizliğin kaygısından azade edecek kimseleri bekler, can kulağıyla sözlerini dinlerler. Bu insanların en hususi sınıfını temsil eden kâhinler özel bir kabiliyetle ulaştıkları bilgileri insanlara aktarır, meraklarını depreştiren cevaplarla onları kendilerine bağlarlar. Onlar tabiattaki izleri –insanın bedenindeki çizgiler buna dâhil- gökyüzündeki cisimlerin hareketlerini veya insanın bıraktığı izleri okuduklarını iddia ederek gerçekleşmeden önce hadiseleri bilmek isterler. İnsanlık tarihine bakınca şöyle bir neticeye varmak mümkün: İnsanlar gerçekte Allah'tan söz eden bir peygamber beklemez. Onlar Samuel Becket'in ünlü piyesindeki "Godot'yu bekleyenler"gibi geleceğin yükünden ve kaygılarından onları kurtaracak kahinleri beklerler.

Bir kâhinden farklı olarak peygamber, bilgisini özel kabiliyetiyle elde etmez. Getirdiği bilginin konularını da belirlemez. Ona sorulacak sorulara veya taleplere vahyin izni olmadan cevap bile veremez. Halbuki insanlar kâhinlerden günlük hayatta aşamadıkları hemen bütün sorunları çözmelerini beklerken neticede muzdarip oldukları hayat içinde daha muhkem ve güçlü şekilde var olmak isterler. Bir peygamber, kâhinin yaptığını yapmaz; bütün bu sorunlarla boğuşan insana yeni bir gaye göstererek daha büyük bir hayat ve hakikat zemininde var olmanın kapısına yönlendirir.

Peygamberlerle insanlar arasındaki dil farklılığı bu talep farklılığından doğar: İnsanlar bir şey istiyor, peygamber başka bir şey söylüyor. Kâhinler ise insanların talepleri için elverişli kimselerdi. İnsanlar nasıl daha çok kâr ederiz, yağmur ne zaman yağar, tarım ne zaman yapılabilir, yola ne zaman çıkılabilir, zaman onlara ne getirir, sağlıkları nasıl olacak, en nihayetinde ne zaman öleceklerini merak ediyorlardı. Böyle bir bilgiyi kâhinlerden başkası veremezdi. İslam'da nübüvvet meselesini anlayabilmek için kâhinlik ve toplum ilişkisini çözmek gerekir. Tevhit inancı evvelemirde putperest –somut veya soyut tarzlarıyla- inançlarını yıkarak geldiği gibi nübüvvet de kehanet üzerinden inşa edilen iktidarı yıkarak kendini ifade etmiştir.

Gelecek bilgisinden iktidar devşirenler

Bir ayet-i kerimede (Lokman, 34) Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceği beş şeyden söz edilir: Kıyametin vakti, insanın nerede/ne zaman öleceği, yağmurun ne zaman yağacağı, kişinin ne kazanacağı ve rahimlerde olanın bilgisidir. Bu hususlar "mugayyebat-ı hamse", yani beş bilinmeyen diye terimleştirilerek Müslüman düşüncede yerini almıştır.

Bu meyanda birinci konu kıyametin vaktidir. "Kıyamet" derken yaşadığımız dünyanın veya belki evrenin ölümünden söz ederiz. Biz zaman içinde var olduk ve zaman içinde var olan bir evrende yaşıyoruz. Buradaki her şey zamanlıdır (hadis). Evrenin "zamanlı olması" Allah'ın varlığının delillerindendir. Zamanda yaratılmış olmak bize onu var eden birinin olduğunu düşündürür. Mesele bununla sınırlı değil: Müslümanlar

Tevhit inancı evvelemirde putperest inançlarını yıkarak geldiği gibi nübüvvet de kehanet üzerinden inşa edilen iktidarı yıkarak kendini ifade etmiştir.

TEVHİT İNANCI EVVELEMİRDE PUTPEREST İNANÇLARINI YIKARAK GELDİĞİ GİBİ NÜBÜVVET DE KEHANET ÜZERİNDEN İNŞA EDİLEN İKTİDARI YIKARAK KENDİNİ İFADE ETMİŞTİR.

zamanlı bir şeyin fâni olacağını kabul ederek evrenin zamanlı ve sonlu olduğunu düşündüler. Kuran-ı Kerim'de kıyametle ilgili pek çok ayet vardır. Ayetlerin önemli bir kısmı kıyamet ve onu takip eden ölüm sonrası dirilişle ilgilidir (ba's bade'l-mevt). Bu bahiste dikkatimiz kıyametten daha çok dirilişe çekilir. Ölümden sonra diriliş kıyametin bir parçası değildir; belki kıyamet ölümden sonra dirilişin ilk merhalesi gibi görülebilir. Ölümden sonra diriliş ise Allah'a imanın vazgeçilmez sonucudur. Kuran-ı Kerim kıyamet vaktini sadece Allah'ın bilebileceğini beyan ederek bu konuda insana kapıyı kapattı.

Kıyametin bireysel hayattaki karşılığı nesnelerin veya insanın ölümüdür. İnsan kıyameti ne kadar merak ederse etsin en çok kendi ölümünü merak eder; sadece merak etmez, bundan büyük korku duyar. *Gılgamış Destanı*'ndan itibaren edebiyat ve sanatta ölümsüzlük teması işlenegelmiştir. Ölüm ve yok olma korkusu insan davranışlarını yönlendiren ana amillerden birisidir. Allah insanın ecelini sadece kendisinin belirlediğini ve vaktini sadece O'nun bileceğini söyleyerek bu konuda merakımızın önünü kapatır. Hiç kimse nerede ve ne zaman öleceğini bilemez; bunun bilgisini kim verirse doğru bilgi vermeyecektir.

Üçüncü konu ise rahimlerde olanın durumudur. Çağımızda tıbbın geldiği noktayı hesaba katınca, bu meselenin bir bilinmeyen olmaktan çıktığını zannedebiliriz. Meseleye böyle bakarsak, geçmişte de kâhinlerin bu konuda bilgiye sahip olduklarını ve buna rağmen Allah'ın o bilginin kendisine mahsus olduğunu söylediğini hatırlamak gerekir. Öyleyse konuyu başka bir şekilde ele almak zorunlu. Kâhinler doğacak çocuğun cinsiyetinden –belki çok erken bir evrede (mesela evlenmeden bile)- doğumun elverişli vaktine kadar pek çok şeyi biliyorlardı. Ayet-i kerimenin hükmünün değiştiğini veya anlamının ortadan kalktığını söylemek yanlış olur; fakat çağdaş müfessirlerin bu meseleyi geniş bir çerçevede yeniden yorumlamaları gerekir.

Başka bir konu ise yağmurun ne zaman yağacağı meselesidir. Allah yağmurun ne zaman yağacağını sadece kendisinin bilebileceğini söyler. Bu konu da çağımızda Müslümanlarca tartışılan bir konudur. Hava tahminlerinin bu kadar ileri dereceye vardığı bir dönemde yağmur meselesini bilmiyor mu olacağız? Kanaatimce bu ayeti de geniş bir çerçeve dâhilinde mütalaa etmek zorundayız. Bu meyanda bu ayetten hareketle bir çevre ve ekoloji anlayışı geliştirmek mümkün olabilir. Bu anlayışın temelinde ise insanın doğadaki acizliğiyle yeryüzünün veya gökyüzünün kontrol edilemezliği meselesi gelir.

Son olarak kişinin ne kazanacağı meselesidir. İnsanın temel arzusu kendi varlığına duyduğu sevgidir; mal ve mülk ise yaşamaya yardımcı bir unsur olması sebebiyle sevilir. Fakat zamanla insan öyle bir kazanma arzusuna kapılır ki bu kez kazanmak için yaşar hale gelir. Kuran-ı Kerim'de insan ve mal ilişkisini anlatan birçok ayet vardır. Bu noktada sadece "mal" ve "meyil" arasındaki anlam ilişkisini hatırlamak yeterlidir. Mallar insan gönlünün meylettiği şeyler olması hasebiyle böyle isimlendirilmiştir. Allah bu konuda insanın ne kazanacağını hiç kimsenin bilmeyeceğini beyan ederek insanları kâhinler karşısında zelil olmaktan kurtardı.

DOSYA

İslam'ın varlık anlayışında her iş Allah'a bağlıdır

Bir sahabe Hz. Peygamber'e gelerek şöyle der: "Ey Allah'ın Peygamberi! Medine'de herkes kâhinlere gidiyor." Sahabe hiç kimsenin ismini vermez, Hz. Peygamber de sormaz; lakin bir vakıa olarak kayda geçer ki Medine'de Müslümanlar kâhinlere danışıyor, alacakları kararlar öncesinde onlara gitme ihtiyacı hissediyor. Hz. Peygamber o sözün karşısında sadece şunu söyler: "Sen gitme!"

Gerçekten de şaşırtıcı bir hadis-i şerif: Peygamber döneminde Medine'de Müslümanlar kahine niçin gider? Hadis-i şerifin bağlamını anlayabilmek için başka bir hadiseyi de hatırlamak gerekir: Müslümanlar Hz. Peygamber'e hurmaların aşılanmasıyla ilgili bir konu sordu. O da bilgisince bir cevap verdi ve hurmalar beklenenin aksine ürün vermedi. Bunun üzerine "Siz dünya işlerinizi daha iyi bilirsiniz" diyerek meseleyi kapattı. Muhtemelen Medine'de Müslümanların kahinlere başvurmasının sebebini bu noktada anlamak gerekir: Medine'den Şam'a veya başka bir yere kervan gidecekse insanlar kâhinlere uygun vakti sormak zorunda hissediyorlardı kendilerini. Tarım yapacakları zaman yağmurun durumunu, rahimlerde ne olduğunu ve ne kazanacaklarını merak ediyorlardı ve bunları sorabilecekleri birisi vardı. Velhasıl dünyanın herhangi bir yerinde kâhinlere ne soruluyorsa onlar da onu soruyordu.

Bir bilgiye ulaşmak önemli, erken ulaşmak ise daha önemlidir. Klasik gök bilimine göre yeryüzündeki hadiseler gökyüzünde ve gökyüzü cisimlerince belirlenir. Gökyüzü yeryüzünün kaderinin yazıldığı yerdir. Bir insan gökyüzündeki sebepleri idrak edebilirse vaktinden önce hadiselerin bilgisine ulaşmış demektir. İbn Sina buna itiraz etse bile, onun evrendeki her bir şeyi birbiriyle irtibatlı hale getiren "sudur" teorisi de böyle bir imkanı bize verir. Bu itibarla yeryüzü ile gökyüzü arasındaki zaman farkından istifade ederek kâhinler bilgiye daha önce ulaştıklarını iddia eder. İnsanlara getirdikleri bilgiyle de bazen tedbir almalarını sağlarlar, bazen onlara müjde verirler, bazen korkutur, bazen kaygılarını azaltırlardı. Kâhinler günlük hayatın hemen her işini bu şekilde özel bir kabiliyetle vaktinden önce öğrendiklerini düşünüyorlardı. Tarım için yağmur gerekir; yağmurun ne zaman ve ne kadar yağacağı meselesi tohum eken insan için önemliydi. Mühendislik ve matematik imkânlarıyla sulama imkânlarını geliştirmek yetmezdi; yağmurun yağacağı vakti bilmek gerekiyordu. Yağmurun bilgisini kâhinler biliyordu ve onlar buradan güçlü bir iktidar alanı inşa ediyorlardı.

Bir insanın ne kazanacağı en mühim işti. Kâhinler ne zaman ticaret yapılacağını, ne zaman sefere çıkılacağını belirleyerek insanları o takvime göre yönlendiriyorlardı. Pagan toplumlarda muhtemelen bunun için birtakım putlara başvuruluyor, tedbiri putlar vesilesiyle alıyorlar, kazanca da onları ortak kılıyorlardı. Öte yandan ölümle ilgili başka bir mesele de kan davaları idi. Bunun Arap toplumunda bazı tezahürlerini biliyoruz. Bir insan dağda veya çölde öldüğünde, onun eceliyle mi yoksa birisi tarafından mı öldürüldüğünü kim bilecek? Varsa katil kimdir? Bu soru kan davasının hâkim olduğu bir toplumun ciddi meselelerinden birisiydi. Çünkü intikamı alınmamış maktul kabrinde sürekli azap çekecek, kabri başında "baykuşlar ötecektir." Kâhinler bu iş için devreye giriyor ve toplumu yönlendiriyorlardı: Onu kim öldürdü, eceliyle mi öldü, bu bilgi kahinlerce veriliyordu. Benzer durum kayıp mallar veya eşyalar için de geçerliydi.

NÜBÜVVET, ALLAH'TAN BAŞKA KİMSENİN GELECEK HAKKINDA BİR BİLGİ VEREMEYECEĞİNİ SÖYLEYEREK KEHANETİN DAYANDIĞI DÜNYA GÖRÜŞÜNÜ İLGA ETTİ.

Kehanet ile nübüvvet tam burada çatışmıştır: Nübüvvet, Allah'tan başka kimsenin gelecek hakkında bir bilgi veremeyeceğini söyleyerek kehanetin dayandığı dünya görüşünü ilga etti. Gelecek hakkındaki kaygımızı bir insanlık durumu olarak onaylayarak çareyi tevekkül, tedbir ve teslimde bulup bize ahlaki bir yol gösterdi. Çözüm kaygıyı azaltmak veya yok etmek değil, kaygıyı başka bir istikamete dönüştürerek Allah'a teslimiyette idi. Her şeyi bilen hikmet sahibi bir Allah'ın takdiri karşısında niçin kaygı duyalım ki? Kaygı bu şekliyle yer değiştirdikçe ve kadere iman ile rıza güçlendikçe kehanet anlamsızlaşır.

O halde Allah gelecek hakkındaki merakımızın bir zaafa dönüşerek toplumda yeni iktidar alanları ortaya çıkmasına izin vermedi. İslam kehanetin üzerine kurulu olduğu sabit gökler ve sabit tabiat fikrini yıkarak indeterminist bir evren görüşünü benimsedi. Kaderimiz göklerde yazılmadı ki oradan öğrenilsin. Sabit bir tabiatımız veya tabiat yok ki bir kör kadere kurban gidelim. Bizi felekler yönetmiyor ki "kahpe felek" diye ağıtlar yakalım. İslam'ın varlık anlayışında her iş Allah'a bağlıdır ve Allah her şeyi hikmetiyle yapandır. Binaenaleyh gelecek kaygısı taşımak yerine, bir Müslüman geleceğe şöyle bir rahatlık ve sükunetle bakar: "Görelim Mevla neyler, neylerse güzel eyler."

DOSYA | **MAKALE**

Gelecekteki geçmişin gölgesinde

AHMET EDİP BAŞARAN

> Bazen geçmişle o kadar dolarız ki, kendimize geçmişin içinde muhayyel gelecekler inşa ederiz. Geçmişin içinde olduğu için artık asla gerçekleşmeyecek gelecekler... Şimdi, avuçlarımızın içinden bir kum tanesi gibi kayar gider.

GEÇMİŞTE BİR GELECEK, GELECEKTE DE BİR GEÇMİŞ VAR

DOSYA

Zaman, elinde bir ölüm davetiyesiyle dolaşan korkusuz cengâver... Kim kaçabilmiş ondan ki biz kaçabilelim? Yüreği sonsuzluk düşleriyle çatlayan büyük dehalar bile direnememiş o devasa değirmene. Önüne gelen ne varsa silmiş süpürmüş. Koca koca çağ ciltlerine baktığımızda un ufak olmuş kemik yığınlarından, tozdan, topraktan başka ne kalmış geriye? Bir hiç! Bir insanı bir başka insana eşitleyen o ilahî adalet ilkin zamanla tecelli etmiş. Zamanı alt eden, ölümü alt eden bir pehlivan yok. İnsanın kaderi doğmaktan ve ölmekten ibaret... Sadece bu iki kelime ve arasında kalan o kesik çizgi. Hepimiz içimizde saklı kalmış o ilahî üçlemeyle göçüp gidiyoruz dünyadan: Geçmiş, şimdi, gelecek... Geçmiş bir sanrı, şimdi bir hayal, gelecek bir narkoz... Bir mezar taşı kitabesi kadar sessiz, bir mezar taşı kitabesi kadar "canlı" ne var şu âlemde. Meçhule kanat çırpan bir muammanın alevi. Kim söndürebilmiş bu alevi? Hiç kimse!

Ne garip bir keder ki, dönüp dolaşıp o meşum kelimenin can yakıcı susuzluğunda gelip konaklıyoruz hep: Sonsuzluk. Oğuz Atay'ı dinleyecek olursak, sonsuzluk sadece Allah'ın dayanabileceği bir sınır. İnsan o sınırı geçemez çünkü insanın zamanla mukayyet bir zihni var. Ötesi yok! Geçmişi, geleceği, şimdiyi zihnimizde aklileştiren bir zaman çizelgesi var. Bu çizelge çoğumuz öyle sansak da düz bir çizgide uygun adım yürümez. Zikzaklar çizer, döner durur, bir dairenin içinde mütemadiyen dolaştırır insanı. "Kronoloji aptalların tarihidir" diyordu Cemil Meriç. Her baktığı yerde cetvel gibi dümdüz bir bilimsellik arayanlar için biçilmiş bir kaftan kronoloji. Çünkü her tarif aynı zamanda bir tahriftir. Zamanı parçalayıp bölen bir zihinle sadece zamanı yani vakti yaralarsınız. Yaralanmış bir zamanla neyi, nereyi fethedecek insan? Geleceği mi? Peki...

Ne zaman gelecekten söz açılsa, geçmişi, şimdiyi, dolayısıyla zamanı düşünürüm. Elinde şık bir ölüm davetiyesiyle dolaşan zaman... Fatih türbedarı Ahmed Amiş Efendi'nin her okuduğumda içimi ürperten bir cümlesi vardır, zaman bahsinde hep o cümleyi hatırlarım: "Olan olmuştur, olacak olan da olmuştur." Kaderin ince çizgilerini harikulâde bir hikmetle taçlandıran bu cümle, bizim geçmişe ve geleceğe atfettiğimiz anlamları yıkıp yeniden kurmaya azmettirecek derinlikte değil mi sizce de? Şöyle bir kadercilik konforundan söz etmediğimizi, bilmem açıklamaya gerek var mı: "Madem, her şey olup bitmiş hatta olacak olanlar bile olup bitmiş, öyleyse yan gelip yatalım, her şeyi boş verelim."

Hayır, bilakis tam tersi! Sezai Karakoç'un Sessiz Müzik şiirindeki dizeleriyle söyleyecek olursak; "Bu dünyada olup bitenlerin /Olup bitmemiş olması için/Ne yapıyorsun" İnsan hem sözüyle hem eylemiyle yaratılmış. Yani iradesiyle. Bununla birlikte zaman da bir mahlûktur. Tıpkı insan gibi o da yaratılmıştır. Allah Resulü'nün risâletiyle birlikte döne döne devrini tamamlayan o ezeli zaman bilinciyle âleme bakarsak şayet; evet, olacak olan da olmuştur. Sonsuzun kapılarına açılan o ilahî bilgelik bizim kaldırabileceğimiz bir sıklet değil.

Geçmişteki gelecek, gelecekteki geçmiş

Bir zaman, sınıfta talebelere "Gelecekteki geçmişe ne denir?" sorusunu yönelttiğimde aldığım cevaplar, muhayyilemizin zamanın çelik pençeleriyle nasıl da kıskıvrak bağlı olduğunu örnekliyordu. İlginç cevaplar gelmişti ama kendimce aradığım cevap yoktu bunların içinde. Soruyu sorarken, genç zihinlerde zamana dair bazı kavrayış ve sorgulama sahaları açmaktan başka amacım yoktu elbette. Gençlerin kendi zihinleriyle kurdukları kurtarılmış bölgeler... Bu özerk veya bağımsız bölgelerin öncelikle bir zaman kavramına sahip olması gerek. Kavramları kendinize ait kılarsanız yaşadığınız hayatı da kendiniz kılmış olursunuz.

Peki, benim aradığım cevap neydi? Doğrusu net bir cevabı yoktu bu sorunun ama içimden bir ses bu soruya verilecek belki de en mantıklı cevabın "ömür" olacağını fısıldıyordu. Hangi sorunun düpedüz net, yalın bir cevabı var ki? Ömür geçmişi, şimdiyi, geleceği derleyip toparlayıp avuçlarımıza bırakan o efsunlu kelime değil miydi hem? Ömür geçmiş, ömür şimdi, ömür gelecek... Ömür, doğduğu gün ölümü de dünyaya gelen insanın ta kendisidir aslında. Nasıl geçmiş ve gelecek varsa geçmişte bir gelecek, gelecekte de bir geçmiş var. Zaman bir bumerang... Nereye atarsanız atın yine size dönecektir.

Geleceği yani zamanı kurcalayan bu yazının başlarında şöyle bir cümle var, onu biraz açmak gerekiyor sanırım: Geçmiş bir sanrı, şimdi bir hayal, gelecek bir narkoz. Hiç şüphesiz çok farklı ruh halleriyle çeşitlendirebiliriz

Gelecegin gözleri insan gözleri gibi renga-renktir. Mavisi de vardır, karası da. Biz görmek istedik-lerimiz-le bakarız, ötesi o bakıştan kaderimize ne düşmüşse onu yaşamaya kalmış.

GELECEĞİN GÖZLERİ İNSAN GÖZLERİ GİBİ RENGÂRENKTİR. MAVİSİ DE VARDIR, KARASI DA. BİZ GÖRMEK İSTEDİKLERİMİZLE BAKARIZ, ÖTESİ O BAKIŞTAN KADERİMİZE NE DÜŞMÜŞSE ONU YAŞAMAYA KALMIŞ.

FATİH TÜRBEDARI AHMED ÂMİŞ EFENDİ'NİN HER OKUDUĞUMDA İÇİMİ ÜRPERTEN BİR CÜMLESİ VARDIR, ZAMAN BAHSİNDE HEP O CÜMLEYİ HATIRLARIM: "OLAN OLMUŞTUR, OLACAK OLAN DA OLMUŞTUR."

GEÇMİŞ ASLINDA BİR ÖZLEMDİR

bu ifadeleri. Geçmiş bir sanrı olduğu kadar bir özlemdir de. Şimdi hayalin ötesinde bir gerçeğe dönüşebilir. Gelecek narkozdan uyanışa, hiç el değmemiş umutlara gebedir. Geçmişe veya şimdiye dair belirlemeler kendi bünyelerinde bir farklılığa dönüşebilir. Yaşanmış olan ve yaşanmakta olan, artık tasarlanması ve kurgulanması için çok geç kalınmış zaman dilimlerine tekabül eder çünkü. İsteseniz de geriye saramazsınız artık makarayı. Film çekilebildiği kadar çekilmiştir. Mühim olan şudur: Peki bundan sonra ne olacak? İşte, geleceği bütün bir insanlık için nerdeyse ortak bir hissiyatta buluşturan ruh bu sırda saklıdır: Umut. Çünkü gelecek henüz yaşanmamış olandır. Bir fırsat... Bir günahlardan arınma ümidi... Bir bekleyiş susuzluğu... Her gün başımızı yastığa koyarken içimizi titreten o beklenti: Daha güzel bir sabaha uyanacak olmanın umudu. İnsan hep bu umutla yaşamaz mı zaten?

Umudu ters yüz eden ruh hâlleriyle de karşılaşabilir insan. Bazen geçmişle o kadar dolarız ki, kendimize geçmişin içinde muhayyel gelecekler inşa ederiz. Geçmişin içinde olduğu için artık asla gerçekleşmeyecek gelecekler... Şimdi, avuçlarımızın içinden bir kum tanesi gibi kayar gider. Geçmişte mahpus kalırız. Hani dinlerken durmaksızın bir uçurumdan aşağıya düşme hissi veren şarkılar vardır, onun gibi. Geçmişte o muhayyel geleceği kurcalarken bir de bakarız ki gelecekteki geçmiş de yitip gitmiş. Yani ömür... Yani demem o ki, bu zaman üçlemesinin ortasında insan ayağını vakte iyi bir şekilde sabitlememişse ömür ellerinden kayar gider. Ariflerin dilinde hayat bulan "ibnü'l vakt" deyişini tam da burada anmak gerek. Vaktin oğlu olursanız geçmiş, şimdi, gelecek o billurdan vaktin içinde eriyip kanınıza karışır.

Geleceğin gözleri

Geçmişin sadece ağzı vardır sanki sürekli konuşur. Her adımınızda onu dinlemek zorunda hissedersiniz kendinizi. Geçmiş konuşur çünkü adına tecrübe dediğimiz sayhalar o çokbilmiş edayla kulaklarınızda uğuldar durur. Paul Thomas Anderson'un *Manolya* filminde bir replik vardı, kahramanlardan biri film boyunca ne zaman ekranda görünse hep aynı cümleyi söyler: "Ne diyor büyük kitap? Siz geçmişi unutsanız da geçmiş sizi unutmaz!" Bu cümledeki geçmişi gelecekle değiştirmek mümkün mü acaba? Hatırlama eylemi hafızaya, yani geçmişe bağlı bir eylem olarak görünür hep.

DOSYA

Ya gelecek? Gelecek hiç hatırlamaz mı, gelecek konuşmaz mı? Geleceğin bize söyleyeceği, uyarı mahiyetinde bize aktarmak istediği hiçbir cümlesi yok mudur acaba?

Geçmişin kulakları varsa geleceğin de gözleri vardır aslında. İlerideki bir meçhulden bu zamana açılan pencereler vardır. Belki sayılı belki sayısız... Bazen kendimizi o pencerelerden başımızı uzatmış halde şimdiye, geçmişe bakarken buluruz. Bu ben, nasıl bir bendir? Mutlu mudur, mutsuz mudur? Hayata dair hangi umutların neresindedir? Bu ben, geçmişteki ve şimdideki benlerden razı mıdır? Soruların arkası gelmez, her seferinde aynı kıskacın içinde yakalanırız kendimize. Yorgun ve kederli... Gelecek insanı yorar çünkü geleceğin gözlerinin her zaman bizi dört bir yandan gözetlediğini hissederiz. Gelecek günler insanı yorar çünkü yaşananlar değil yaşanacaklar ihtiyarlatır insanı. Söyledikleri değildir insanı yoran, söyleyecekleridir. Yürüdüğümüz yollar yormaz bizi de yürünecek yolların taslağı, krokisi ayaklarımızı sızlatmaya başlar nedense.

Köşe şiirinde Sezai Karakoç, "Ben geleceğin kara gözlü zalimlerindenim" der. Geleceğin hem gözleri kara hem zalim insanı kimdir/nedir acaba? Gelecek önüne gelene hediyeler dağıtan bir hayırsever değildir belki de. Veya tam tersi, eline avcuna düşenin olduğu yerde canını alan despot bir zalim de değildir gelecek. Geleceğin gözleri insan gözleri gibi rengârenktir. Mavisi de vardır, karası da. Biz görmek istediklerimizle bakarız, ötesi o bakıştan kaderimize ne düşmüşse onu yaşamaya kalmış. Gelecek umuttur derken bile bir ortak kabulden daha çok, görmek/yaşamak istediğimiz hayata olan bir inançla doluyuzdur. Gelecek her sabah tomur tomur bir tazelikle ufukta doğan güneşe karşı duyduğumuz o gizli aşkın kılcallarında saklıdır.

Her gelecek kelimesinde böylesi bir sabah tazeliği aramamız o doğuşa, o umuda dair içimizde kaynayıp duran özlemden dolayıdır. Çünkü insan sadece geçmişi özlemez, geleceği de özler. Ya da şöyle söyleyelim: İnsan geçmişi özleyebildiği için geleceği de özler.

Ütopyalar ve distopyalar arasında

Gelecek bir duygudur daha çok. Adına umut deriz, bekleyiş mahmurluğu deriz, idealler, beklentiler havada uçuşur. Hemen hemen ortak hissiyatlarda buluşur bütün temenniler. Gelecek bir duygudan çıkıp düşünce olmaya başladığında ise iki uç tasarı belirmeye başlar. İflah olmaz kötümserler ve iflah olmaz iyimserler. Ütopyaların ve distopyaların çıkış noktası da hep o meçhul gelecek imgesidir. Baştan ayağa yazıldıkları zamanın yani o ânın, o hâlin psikolojisiyle dopdoludur bu metinler. Geleceğe dair kurgular, adı üstünde sadece birer kurgudur. Bu metinleri okurken en iyi ile en kötü arasında umarsızca salınır dururuz. Thomas More'un *Ütopya*'sından, Yevgeni Zamyatin'in *Biz*'ine, Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya*'sından George Orwell'in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'üne... Orta yol yoktur sanki. Bir tarafta nerdeyse kötülük kavramının olmadığı bir cennet hayali, diğer tarafta adları olmayan sadece rakamlarla çağrılan insanların yaşadığı, büyük biraderlerin insanı sürekli gözetim altında tuttuğu otoriter yönetimler...

Ütopyalarda, distopyalarda vakte mağlup olmuş insanların hezeyanları, heyecanları saklıdır biraz da. Kafalarında sürekli bir gelecek taslağıyla gezen insanlar yaşadıkları andan mutsuz olanlardır daha çok. Baktıkları gelecekte ister umut ister umutsuzluk görsünler, hepsi de o iflah olmaz duyguların içinde pusulasını kaybetmiş bir gemi gibi dolanır dururlar. Bir hayal kırıklığı ansiklopedisi gibidir hepsi. Ütopyalar bir kaçıştır, mekândan ve zamandan kopuş, bir yangın merdiveni. Peki ya distopyalar? Gelecek yaşadığımız andan daha kötü olacaksa o halde yaşamanın ne anlamı var? Ontolojik buhranların kaynadığı yer tam olarak burası değil midir? İnsanı gelecek umudu yaşatır. Yeni bir gün, yeni bir sabah düşüncesi ortadan kalktığında insanlık ya çıldırır ya da intihar eder. Bir üçüncü yol yoktur.

Ütopyalar ve distopyalar arasında sağlıklı bir gelecek fikrine muhtaçtır insan. Çünkü gelecek aynı zamanda bir başka kavramı karşılar: Kıyamet. İnsanın ölümü ne denli gerçekse dünyanın ölümü de o denli gerçektir. Gelecek kıyamettir bizim için. Bu yüzden kıyamet olduğu kadar kıyamdır da gelecek. Bir duruş, bir hissediş, bir şuur... Bir zaman şuuru... Mekânı kaybeden insan yerini kaybeder, zamanı kaybeden ise vakti. Geleceğin gözleriyle geçmişin sözleri arasında bir altın denge kurmadığımız müddetçe ziyandayız. Geleceğe bakarken bir orta yol bulmakla mükellefiz. Ne iflah olmaz yavan bir umut ne de iflah olmaz kupkuru bir kötülük. Geleceği kuran irade, işte bu orta yolu döşeyen işaret taşlarıyla örülmüştür. Gelecek de tıpkı geçmiş ve şimdi gibi bir kıyamdır. İşaretleri kaybeden geleceği de kaybeder.

DOSYA | MAKALE

Annemin hayalleri ve BENİM GERÇEKLERİM

ZEYNEP TEMİZER ATALAR

ÇOCUKLARIN CANLARININ SIKILMASINA FIRSAT KALMIYOR

DOSYA

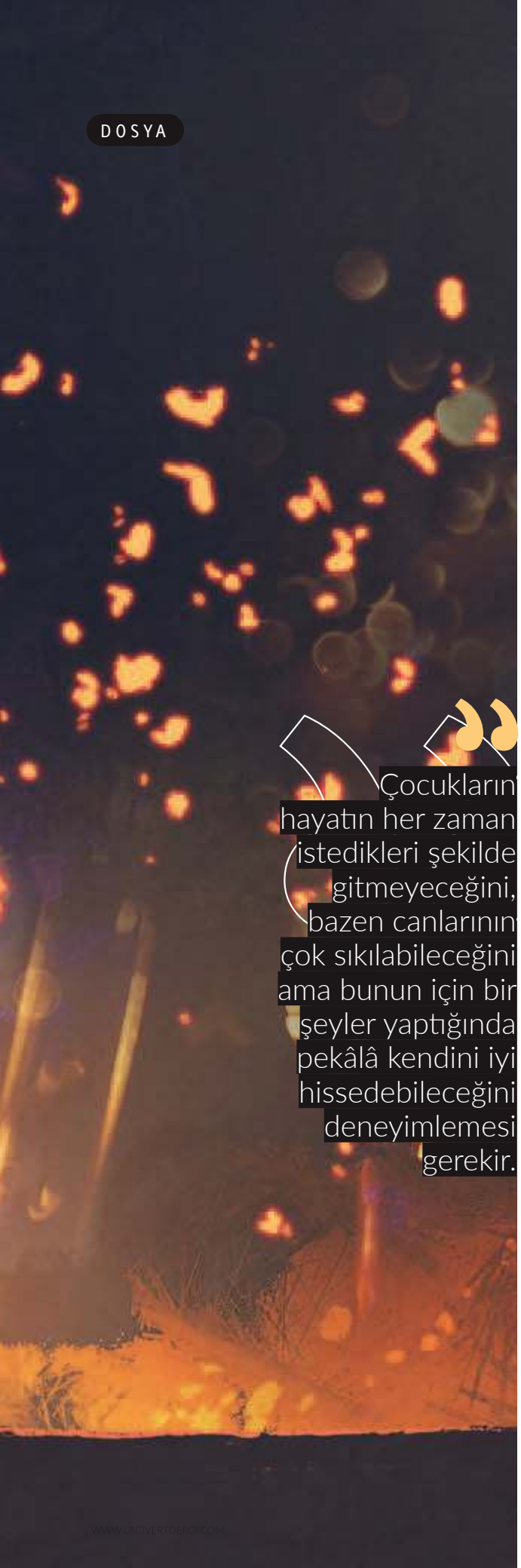

> Çocukların hayatın her zaman istedikleri şekilde gitmeyeceğini, bazen canlarının çok sıkılabileceğini ama bunun için bir şeyler yaptığında pekâlâ kendini iyi hissedebileceğini deneyimlemesi gerekir.

Her anne baba, çocuğuyla ilgili geleceğe yönelik duygusal bir yatırım yapar. “Kızım olsun, oğlum olsun, onu giysin, bundan uzak dursun, okusun, falanca mesleğe sahip olsun, hep mutlu olsun, çok parası olsun, örnek olsun...” Her çocuk, işte bu yatırım üzerine doğar. Doğar ama zaman ilerledikçe hayaller başka, gerçekler başka bir hikâyeye dönüşür. Kimi anne-baba bu “farklı” hikâyeyi kabul eder, bağrına basar ve yoluna devam eder; kimilerinin ömrü, çocuklarıyla ilgili hayalleri ile gerçekler arasında gittikçe büyüyen farkın çatışmasıyla geçer; kimi aile ise savaş, deprem, sel, yangın gibi hayatı derinden etkileyen bir olay yüzünden farklı bir yola doğru savrulur çünkü hayat öngörülemez, çoğu zaman planladığımızdan bambaşka gelişir.

Yaşı kaç olursa olsun insanı en zorlayan şeylerden biri de bu öngörülemezliktir. Belirsizlik genellikle hepimiz için korkutucu olur. Yapılan çalışmalar kimilerinin depresyondan çıkamayışını, kendini mutlu ve yaşam dolu hissettiğinde ne yapacağını bilememesiyle, dolayısıyla daha tanıdık olduğu o sıkıntılı ruh halinde kalmayı seçmesiyle açıklıyor. Zira çoğu zaman daha yakından tanıdığımız karanlığı, muhtemel aydınlığa tercih ederiz.

Başka bir araştırma ise anne-babaların belirsizliğe karşı ne kadar tahammülsüz oldukları ile ilgili. Bu araştırma da günümüzde hızla gelişen teknoloji sayesinde anne-babaların çocuklarına istedikleri an ulaşabilmelerine rağmen eskiye oranla çok daha endişeli olduklarını gösteriyor. Zamane ebeveynleri çocuklarının nerede ve kiminle olduğunu, ne yaptığını -tabiri caizse- her adımlarını bilmek istiyorlar. Bu konudaki en ufak bir boşluk, akıllarına en kötü senaryoları getiriyor. Bir başka ifadeyle ne kadar biliyor ve kontrol edebiliyorlarsa o kadar rahat hissediyorlar.

Bu durumun çocuklara da bir yansıması oluyor elbette. Çocuklar ise bazen kendileri için belirlenen gelecek planına karşı çıkıyor, kendi yollarını kendi tercihlerine göre çizmek istiyor, bunun için gerekirse aileleriyle çatışıyorlar. Üstelik bunun için yaşlarının çok da büyük olması gerekmiyor artık. Konuşamasalar dahi yemeyen, uyumayan, tuvalete çıkmayan çocuklar aslında ebeveynleriyle bir çeşit çatışmanın içinde olduklarının sinyalini veriyorlar. Onlar, yetişkinlere nazaran farklı olana çok daha açıklar; denemek, keşfetmek istiyorlar ancak bu anne-babanın “denemeye açıklığı” ile sınırlı kalabiliyor. Eğer ebeveynleri yeniliğe tahammülsüz, alternatif üretme konusunda zorlanan ve alıştığı sistemin dışına çıkmakta endişeli ise çocuk da aynı çemberde kalmaya devam ediyor. Anne babanın yoğun engeliyle karşılaşan çocuk bir süre sonra kendi kendini de engellemeyi öğrenmiş oluyor.

Çocuklar yetişkinlere nazaran farklı olana çok daha açıklar; denemek keşfetmek istiyorlar ancak bu anne-babanın "denemeye açıklığı" ile sınırlı kalabiliyor.

ÇOCUKLAR YETİŞKİNLERE NAZARAN FARKLI OLANA ÇOK DAHA AÇIKLAR; DENEMEK, KEŞFETMEK İSTİYORLAR ANCAK BU ANNE-BABANIN "DENEMEYE AÇIKLIĞI" İLE SINIRLI KALABİLİYOR.

Çocukların neden canı sıkılmıyor?

Peki, ebeveynlerin kontrol tutkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlüğünün karşılığı ne oluyor dersiniz? Yeni neslin çocukları da bir o kadar boşluğa tahammülsüz yetişiyor. Güne her sabah belli bir program dâhilinde başlıyorlar. O gün kiminle olacakları, nereye gidecekleri, ne yapacakları önceden belirlenmiş oluyor. Günlerini bir atölye programıyla, bir aktivite çalışmasıyla, en kötü ihtimalle televizyonla yahut tablet oyunlarıyla geçiriyorlar. Hayatlarında hiç boşluk olmadığı için canlarının sıkılmasına da fırsatları kalmıyor. Azıcık mızıldanan çocuğun eline emzik niyetiyle hiç olmazsa bir telefon tutuşturuluyor. Dolayısıyla çocuklar boşta kalmanın, evde veya sokakta tek başına veya arkadaşlarıyla eğlenecek bir aktivite üzerinde düşünmenin, problem çözmenin ve keşfettiği eylemin hazzını ıskalayarak büyüyorlar.

Bazen de insan, kendini çok daha zor bir imtihanın içinde bulabiliyor. Çocuklarının geleceğine dair anne-babaların yaptığı planlar, hesaplar bir yangınla, bir selle, bir depremle yahut çıkan bir savaşla bambaşka bir yola sürükleyiveriyor aileleri.

Kısa bir süre önce beş yaşında bir kız çocuğuyla tanıştım. Ortadoğu'nun kaynamakta olan bölgelerinin birinden göçüp bu şehre gelmiş ailesiyle. Gelene kadar üç farklı ülkede kaldıktan sonra buraya yerleşmişler. Bu ülkelerin dilleri, kültürleri, ona verdikleri ve ondan aldıklarıyla karmakarışık olmuş küçük kız. Belki korkunç, vahşet içeren savaş sahneleri görmemiş ama bu savrulma, bu karmaşayla beraber ne okulda ne de evde bir düzen tutturabilmiş. Bir zamanların gelecek planları, küçük kızın başından geçenlerle hiç örtüşmemiş. O, geçmişten bu güne bambaşka bir yoldan gelmiş.

Zamanın ne getireceğini ve neyle karşılaşacağımızı çok iyi bildiğimizi zannederek yapıyoruz bazen geleceğe dair planlarımızı. Hâlbuki bir saat, hatta daha kısa bir süre sonra ne olacağına dair hiçbir garantimiz yok. Bunun anlamı; her an tetikte kalmak, olası bir tehlike üzerinde yoğunlaşmak ve sürekli kaygılanmak olmamalı elbette. Ortaya çıkan her rahatsız edici "yeni", belli bir huzursuzluk, iç sıkıntısı, endişe, hatta acı hissetme şeklinde karşılık bulabilir ama önemli olan kişinin buna ne kadar tahammül edebildiği ya da edemediğidir.

Bu kız çocuğu da evinden, alışık olduğu çevreden, oyuncaklarından ayrılmak zorunda kalmış. Karşılaştığı her yeni ortam, o ve ailesinde güvensizlik hissi oluşturmuş ve tekrar ayrılmak zorunda kalmışlar. Bu yeni durumun onda birçok olumsuz duygu barındırması kadar doğal bir sonuç olamaz. Dolayısıyla böylesi travmatik bir etki yaratacak bir duruma kolayca tahammül edebilmesini beklemek haksızlık olur ama gündelik hayatta çoğu zaman ortaya çıkabilen başka "yeniler" üzerinde düşünmek, hem zihnin hem de ruhsal alanın bu konu üzerinde egzersiz yapmasını ve böylece farklı durumlarla karşılaşıldığında çözüm üretebilmesini kolaylaştırabilir.

Armut piş ağzıma düş

Mesela bir çocuk keyifli bir şekilde televizyon seyreder ve uzun bir süre daha izlemeyi arzu ederken çizgi film bittiğinde televizyonun ebeveyni tarafından kapatıldığını farz edelim. Çocuğun muhtemel tepkisi buna karşı çıkmak olur zira onun planında bu eğlenceli aktivitenin bitmesi yoktur. Dolayısıyla devam etmesini ister, hatta bu konuda ısrarcı bile olabilir. Bu durumda ebeveyni, onun söylenmelerine dayanamayıp televizyonu tekrar açabilir. Bunun sonucunda her ikisi için de sıkıntı veren durum ortadan kalkmış ama aynı zamanda her ikisi de bu durumla baş edebilme tecrübesini kazanamamış olur. Ebeveyn çocuğun ağlama, isyan etme, söylenme gibi tepkilerine, çocuk ise yokluğa dayanamamış olur. Hâlbuki her ikisi için de bu durum, bir süre tahammül edildikten sonra ortadan kalkar. Bunun yerine ebeveynin verdiği karardan emin olduğunu ve çocuğunun her türlü ısrarına rağmen sevecen ama net bir duruş sergilediğini farz edersek; çocuk da bir süre sonra kendine alternatif haz kaynakları aramaya, bunun için kafa yormaya, uzun zaman önce bir kenara koyduğu oyuncağını yeniden görmeye başlar.

Olabildiğince düzenli, istikrarlı bir yaşam alanı sağlamak çocuğun kendini güvende hissetmesini sağlar. Evini, eşyalarını, kendine ait alanını, anne-babasını ve onların aşağı yukarı hangi durumda nasıl tepkiler vereceğini bilmek çocuk için rahatlatıcıdır fakat hayat her zaman aynı rahatlıkta devam etmeyebilir. Bu nedenle çocuklara televizyonun kapandığı, tabletin ortadan kalktığı ya da canı sıkıldığında eğleneceği fırsatlar oluşturmak için çaba göstermesi gereken zaman dilimleri vermek gerekir. Çocukların hayatın her zaman istedikleri şekilde gitmeyeceğini, bazen canlarının çok sıkılabileceğini ama buna rağmen bu duygunun sonsuza kadar sürmeyeceğini ve bunun için bir şeyler yaptığında pekâlâ kendini iyi hissedebileceğini deneyimlemesi gerekir. Aksi durumda çok daha derin hayal kırıklıkları yaşayan, sürekli hazıra konmayı bekleyen ve problem çözmekten aciz yeni bir nesil ortaya çıkar.

Şimdi dinle
bağlan
hayata

Geleceğin dünya tasavvurları

BİROL BİÇER

Son yıllarda yaşanan bilimsel-teknolojik atılımların yoğunluğu ve bunların neden olduğu değişimin hızı baş döndürücü olduğu gibi bu gidişatın gelecekte nerelere varacağı da merak konusu. İş sadece bu kadarla da kalmıyor. Yeni bin yılla birlikte birbirini izleyen olaylara bakarak hem dünyanın hem de Türkiye'nin yepyeni bir düzene, sisteme yani yeni bir geleceğe adım attığını görmek için kâhin ya da müneccim olmak gerekmiyor. Teknolojik, ekonomik alanlarla sınırlı kalmayan siyasi ve toplumsal alanlarda da büyük bir ivme kazanan bu muazzam değişim ve gelişme dalgası haliyle zihinlerde "Gelecekte bizi nasıl bir dünya/Türkiye bekliyor?" türünden sorular uyandırıyor. Geleceği bilmek gayba ait bir konu. Gaybı ise sadece Allah ve onun ilim verdikleri bilir. Bununla birlikte işin ledünnî tarafı bir yana bırakılırsa geçmişte kâhin ve müneccimlere bırakılan geleceği öngörme uğraşının günümüzde sahipsiz kaldığı da söylenemez. Modern zamanlarda bu iş veri ve göstergelerden hareketle geleceği öngörmeye çalışan fütürologlardan yani gelecek bilimcilerden soruluyor. İşlerin gelecekte alacağı hâlleri öngörenler en az bir adım öne geçtiği için gelecek bilimcilerin yarının dünyasına yönelik tasavvurları sadece bilim kurgu ve gizem meraklılarına hitap eden bir hayal ürünü olmakla kalmıyor, hemen her alanda stratejilerin geliştirilmesinde etkin oluyor.

DOSYA

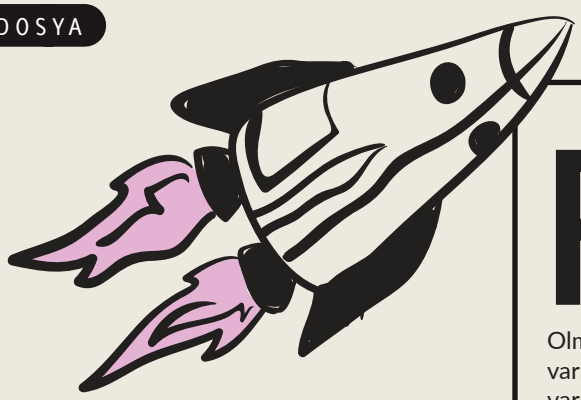

FÜTÜROLOJİ

Olmayan şeyin bilimi olur mu? “Olmaz” diyorsanız bunun bir istisnası var: Fütüroloji. Gelecek diye bir şey henüz mevcut değil ancak bu onun var olmayacağı anlamına da gelmiyor. Ekonomik, sosyal, bilimsel ve teknik gelişimin yönünü kestirmeyi amaçlayan ve öngörülere dayanan araştırmalar bütününe fütüroloji adı veriliyor. Dünyada bir bilim dalı olarak yeni gelişmekte olan ve çoğu ülkede bilim olarak da tanınmayan fütüroloji geleceği hedeflese de geçmişe hâkim olmayı ve mevcut şartların değişimi konusunda da ciddi birikim gerektiriyor.

FILIPPO TOMMASO MARINETTI

GELECEĞİ KUTSAYAN, GEÇMİŞTEN NEFRET EDEN BİR AKIM: FÜTÜRİZM

Modern hayatın ve getirdiği yeniliklerin büyük heyecan doğurduğu ve bakışların geleceğe yöneldiği 20’nci yüzyılın ilk yıllarında İtalyan bir şair Filippo Tommaso Marinetti 1909’da *Manifesto del Futurismo* adlı bir bildiri yayınladı. Geçmişe reddiye; sürate, sanayiye, makinelere, şiddete, gençliğe methiye niteliğindeki bu manifesto ile şair yeni bir sanat akımı getiriyor, kültürün geçmişin değer ve kalıplarından kurtarılıp modernleştirilmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Marinetti yeni bir yaşam ve sanat anlayışı getiren bu bildirgesi ile fütürizm akımının kurucuları arasına girerken geleceğe yönelik estetik ve pratik bir bakış açısı oluşturuyordu. Ne var ki bir faşist olan Marinetti’nin fütürizmi, geleceği olduğu kadar geçmişi de fazlasıyla ilgilendiriyordu. Bu anlayış, kökü mazide olanlara nefreti ve geçmişe dair her şeyin tahrip edilmesini öneriyordu. “Müzeleri, kütüphaneleri yerle bir edip ahlakçılık gibi bütün faydacı korkaklıklarla savaşacağız” diyen Marinetti’nin manifestosu Avrupalı entelektüelleri kısa sürede etkilemeyi başardı. İnsanın tabiat üzerinde kurduğu hâkimiyeti, endüstriyi ve kimi zaman da savaşı kutsayan bu anlayış, geleneksel olan her şeye karşıydı ve kadim kalıplardan sıyrılmaya öykünen modern sanat eğilimleri için ateşleyici bir etki yaptı.

İbn Haldun

Umran ilmi ile geleceği kestirmek

Toplumların, devletlerin ve medeniyetlerin gelecekte karşılaşabilecekleri hâlleri rasyonel bir temelde açıklamaya çalışan ilk âlimlerden biri İbn Haldun olsa gerek. İbn Haldun, geçmişte gerçekleşmiş hadiselerin ortak yönlerine ve tarihî şartlarına bakarak sosyal hayatı, devletleri değiştiren, uygarlıkları geliştiren ve yıkan ilkeleri tespit etmeye çalışmanın yanı sıra gelecek hakkında hükümler çıkarmaya da çalıştı. Onun kurduğu “Umran İlmi” sadece tarihle kayıtlı değildi; tarihten yararlanarak ve mevcut durumları tahlil ederek geleceğe dair fikirler verebiliyor, hadiselerin istikbalde evrilebileceği halleri öngörebiliyordu.

DAVID PASSIG

SÜPER GÜÇ OLMA DUYGUSU TÜRKİYE'NİN KANINDA MEVCUT

Önümüzdeki 40 yılda dünyanın hâlini öngördüğü *2050* adlı kitabında gelecek bilimci David Passig'e göre 21'inci yüzyılı uluslararası güçlerin bol çatışmalı anlaşmazlıkları şekillendirecek. Ona göre müstakbel çatışmaların kaynağı ülkelerin coğrafi nedenlerle hissettikleri korkular olacak. Bu noktada şu ülkeler özel önem kazanacak: ABD, Rusya, Japonya ve Türkiye. Bu devletler stratejik kaygılar yüzünden özgüvenlerini arayacak ve büyük ihtimalle askerî güçlerini pekiştirip 21'inci yüzyılın çekişmelerinde rol alacak. Passig'in öngörüleri, ABD ile Rusya arasındaki soğuk savaşın şu an bir duraklamada olduğu ve 2020 yılından sonra yeni bir raunda başlanacağı yönünde. Bu mücadelenin sonucu olarak yeni bir bölgesel güç ortaya çıkacak: Türkiye.

Türkiye'yi gelecekte başat bir konuma oturtan fütüriste göre Türkiye bölgesel süper güç olma yolunda. Ona göre Türkiye geleceğin dünyasında kilit bir önem kazanıp etkin bir rol üstlenecek. "Orta Doğu'daki birçok ülkenin kaderi Türkiye'nin kader ve merhametine bağlı olacak" diyen Passig'e göre günümüzde başlayan gelişmeler "Türkiye'nin 100 yıllık bir uykudan uyanarak doğal görevine döneceğini gösteriyor." David Passig'e göre "süper güç olma duygusu Türkiye'nin kanında mevcut" ve Türkiye eninde sonunda bu hisle yüzleşmek durumunda. "Türkiye'nin coğrafi anlamda Osmanlı konumuna gelmesi söz konusu değil ancak jeopolitik etkinliği onunla aynı seviyeye ulaşacak" diyor.

MICHIO KAKU

İNTERNETİN YERİNİ ZİHİN AĞI ALACAK

Fizikçi Michio Kaku, bilim adamı olarak kazandığı saygınlığın yanı sıra gelecek tahminleri dikkate alınan bir fütürist yazar. İnsanlığın önündeki yüzyıllık sürece teknolojinin damga vuracağını düşünen Kaku, gelecekte nelerin ön plana çıkacağını kitaplarında şöyle özetliyor: İnsanlığın gelecek 100 yılı yapay zekâ, nanoteknoloji, biyoteknoloji ve iletişim teknolojilerinin hâkimiyetine sahne olacak. Kısa süre içinde bütün nesneler ve sistemler mobilleşecek ve bulut teknolojisi ile yürütülecek. Ortalıkta bilgisayar görülmeyecek ancak aslında internet ve bilgisayar sadece görünmez olacak. Sanat gibi yaratıcı hayal gücü ile ilgili birkaç dal dışında her şeyi robotlar yapacak. Bu ağa bağlı lensler sayesinde gördüğümüz her şey hakkında bilgi sahibi olabilecek, yabancı dil bilmeye ihtiyaç duymadan iletişim kurabileceğiz. Eğitim, tıp, tarım dâhil hemen hemen tüm sektörler dijitalleşecek. 10 yıl içinde yolları sürücüsüz otomobiller dolduracak. Teknolojik devrim kendini tıpta da gösterecek ve geleneksel tedavilerin yerini nanoteknolojiler alacak. Beyne entegre edilebilir çipler ve internet teknolojileri sayesinde sağlıklı insanlar kadar felçli ve sakatlar da her şeyi zihinsel olarak idare edebilecek. 3 boyutlu beden simülasyonlarıyla alışveriş yapılabilecek. 100 yıl içinde internet ağının yerini beyin ağı alacak ve her zihin istediği an bu ağa bağlanabilecek. Duygular, düşünceler hatta rüyalar bu etkileşimli ağ üzerinden kaydedilip izlenebilecek.

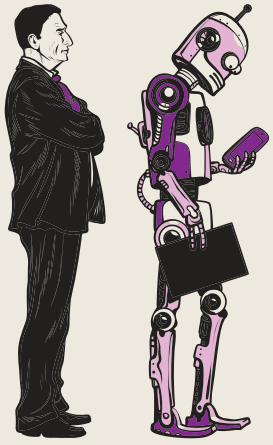

ELON MUSK

III. DÜNYA SAVAŞI'NI YAPAY ZEKÂ ÇIKARACAK

X.com, PayPal, Elektrikli otomobil Tesla, Uzay seyahat şirketi Space X, Solar City gibi oldukça sıra dışı işler yapan büyük girişimlerle adını duyuran çılgın girişimci Elon Musk kendisini mültimilyarder yapan bütün girişimlerinin temelinde geleceği öngörme yetisi yatıyor. Yakın gelecekte yani 2025'te dünyadan Mars'a insan yollanacağını düşündüğü için gelecek sene uzay turizmine başlayacak olan Space X tekrar kullanılabilir uzay gemisi üzerinde çalışıyor. Musk'a göre bu kadarla kalınmayacak ve 2040'ta bu gezegende koloni kurularak sonraki 20 yıl içinde Mars'ta yaşayan insan sayısının 1 milyona ulaşacak. Musk'a göre bu yüzyıl içinde roketler hariç bütün araçlar elektrikli olacak ve bunların hepsi 20 yıl içerisinde sürücüsüz yani otonom hale dönüşecekler. Ancak Musk'ın geleceğe yönelik tahminleri içinde oldukça kötümser olanları da var. Neler mi? Örneğin Musk otonom araçlar yüzünden çok büyük sayıda insanın işini kaybedeceğini söylüyor. "Dâhi" denilen girişimcinin en karamsar tahmini ise yapay zekâya dair: 2024'ten itibaren insanlık için bir tehdide dönüşeceğini düşündüğü yapay zekâyı nükleer silahlardan bile tehlikeli buluyor ve büyük olasılıkla III. Dünya Savaşı'nın sebebi olacağını düşünüyor.

DOSYA

Geçmişin utandıran gelecek öngörüleri

Uzmanlar, fütüristler, yazarlar ya da akademisyenler geleceğin henüz uzakta oluşu nedeniyle tahmin ve öngörülerini bol keseden ve kendilerinden çok emin edalarla yapsalar da "gelecek" geçmişte pek çok itibarlı ve havalı ismi hayal kırklığına uğrattı. İşte geçmişin boş çıkan gelecek öngörülerinden bazıları: Sanayide gerçekleştirilen devrimlerle başı dönen kimileri daha 1890'larda bir sonraki asır için yaşam kalitesinin muazzam ölçülerde artarak insan ömrünün 150 hatta 300 yıla çıkacağını öngörüyordu. İngiliz sosyolog Russell 20'nci yüzyılda savaşların sona ereceğini düşünüyordu oysa bu öngörüsünden sadece 14 yıl sonra dünyanın ilk kitlesel savaşı, 38 yıl sonra ise II. Dünya Savaşı çıkacak ve yüzyıl pek çok çatışmaya ve terörün yükselişine şahit olacaktı. 1950'lerin tahmincileri 50 yıla kalmadan makinelerin yüksek üretimi sayesinde herkesin zengin olacağını düşünüyordu ancak mekanize üretimin sadece bazılarını zengin ettiği ortaya çıktı. 1960'larda uzay çalışmalarıyla heyecanlananlar ileride Ay'a koloni kurulacağını ve Mars'a ayak basılacağını ileri sürüyorlardı. Aynı hayal bugün de revaçta. Ay'a çıkılacağını düşünenlerin yanında böyle bir şeyin asla başarılamayacağını öngörenler 1920'lerde radyolarda ciddi ciddi konuşuyordu. Yanıldıklarını görmeleri için 40 yıl yeterli olacaktı. 1936 yılının New York Times'ı, bir roketin asla atmosfer dışına çıkamayacağını ileri sürüyordu. Wright kardeşlerin ilk uçaklarını uçurmalarından kısa süre önce ise British Royal Society başkanı fizikçi Lord Kelvin gibileri açıkça havadan ağır makinelerin uçmasını imkânsız olarak ilan etmekte sakınca görmüyorlardı. Aynı Lord Kelvin, Curie'lerin keşfinden önce X ışınları ve radyasyon diye bir şey bulunamayacağını da iddia ediyordu. 1930'lu yıllarda Einstein ve Rutherford gibi büyük fizikçiler bile atomun parçalanıp nükleer enerji elde edilebilmesini gerçekleşmeyecek bir hayal olarak nitelendirirken 1940 ve 50'lerin en popüler konusu atom enerjisine dönüşüyordu. Öyle ki 1950'lerde tüm ev aletlerinin birkaç yıl içinde nükleer enerjiyle çalışacağını ileri sürenler çıkıyordu. Arthur C. Clarke'a göre 2000'lere doğru en büyük icat olan tekerlek tarihe karışacak ve gökyüzünü uçan otomobiller dolduracaktı.

2071'de Müslümanlar en büyük dinî grup olacak

1976'da ölen Fransız düşünür André Malraux içinde bulunduğumuz asır için "21'inci yüzyıl ya dinsel olacak ya da hiç var olmayacak" diyordu. Pozitivizmin ve materyalizmin halen geçer akçe olduğu, dinlerin çaptan düştüğünün düşünüldüğü o günler için hayli iddialı görünen bu öngörünün ne kadar tutarlı olduğu kısa süre içinde görüldü. Dinlerin kendileri kadar, din temelli siyasi hareketlerin, spritüal akımların hızlı yükselişi, dünya gündemine ve tartışmalara konu olmaları daha 2000'li yıllara gelmeden Fransız düşünürün görüşünün ne kadar isabetli olduğunu gösterdi. Önümüzdeki yüzyılda dinlerin hâkimiyetinin niteliği tartışılabilir ancak gelecek öngörüleri nitelik ve sayısal açıdan bu konuda tartışma götürmez gibi görünüyor. Günümüzde dünya nüfusunun büyük kısmı -yüzde 84'ü- inançlılardan, bir dine mensup olanlardan oluşuyor. 7 milyarlık gezegen nüfusu içinde 2,2 milyar Hıristiyan, 1,6 milyar Müslüman, 1 milyar Hindu, 500 milyon Budist, 14 milyon Yahudi, 500 milyon da çeşitli dinlerin mensupları söz konusu. Kalanların da önemli bir kısmı herhangi bir dine mensup olmamakla birlikte farklı spritüal inançları paylaşıyor. Pew Research Center tarafından yapılan bir araştırma gelecek 50 yıllık küresel tabloyu şöyle çiziyor: 2050'ye kadar Müslüman sayısı yüzde 73 artacak ve dünya nüfusunun yüzde 30'u olan 2,7 milyara ulaşacak. Hıristiyanlar ise aynı tarihte 2,9 milyara ulaşarak yüzde 31,4'lük oranla en kalabalık dini grup olmayı sürdürecek ancak araştırma bu tablonun 2070'te değişeceğini ve iki din mensupları sayısının bu tarihte eşitlenebileceğini öne sürüyor. Buna göre mevcut doğurganlık ve göç eğilimleri sürdüğü takdirde 2071'den sonra Müslümanlar en büyük dini grup haline gelecekleri gibi coğrafi açıdan en yaygın topluluğu da oluşturacaklar.

HEM TEKNOLOJİK HEM ZARARSIZ: **AKILLI ŞEHİRLER**

FATİH KAFALI

> AKILLI ŞEHRİN SABİT BİR FORMÜLÜ YOK. ANCAK BİRÇOK ŞEHRİN KONUYA SALT TEKNOLOJİ AÇISINDAN BAKARAK İNSAN ODAKLILIKTAN UZAKLAŞTIĞI GÖRÜLÜYOR. AKILLI ŞEHİR BİR PROJEDEN ZİYADE BİR YOLCULUK OLARAK GÖRÜLMELİ.

Dijital şehir, sürdürülebilir şehir, bağlı şehir, yeşil şehir, sakin şehir, zeki şehir, inovatif şehir ve dirençli şehir gibi kavramların hepsi akıllı şehir ile ilişkilendirilebilir ancak hepsinin ortak bir noktası var: Bunların tamamı Batılı şirketler tarafından ekonomik kaygılarla oluşturulmuş kavramlar. Sürdürülebilir şehir ve yeşil şehrin isim babası Siemens. Tıpkı akıllı şehir kavramının IBM tarafından ortaya atılması gibi. Bu kavramların Batılılar tarafından üretilmesi onları bu topraklara uygun hale getiremeyeceğimiz anlamına gelmiyor elbette.

"Akıllı şehir" kavramının tek bir tanımı yok ama günümüz şehirleri için giderek daha anlamlı hale geldiğini görüyoruz. Örneğin Avrupa Birliği, şehirlerin zorlukları akıllı bir şekilde yenmesinde bilgi ve iletişim teknolojisinin (BİT) önemli rol oynadığını belirtiyor ve "akıllı yönetişim, akıllı insan, akıllı yaşam, akıllı mobilite, akıllı ekonomi ve akıllı çevre" gibi en az altı alanı içeren bir girişimi kapsayan şehirleri akıllı şehir olarak tanımlıyor. Akıllı şehre dair bizim de bir tanımımız var: "Akıllı şehir, yaşam

AKILLI ŞEHRİN AMACI YAŞAM KALİTESİNİ YÜKSELTMEK

kalitesini yükseltmek, kaynakları etkin ve verimli kullanmak amacı ile teknolojik imkânlardan ve verilerden en ileri seviyede yararlanılan, şehrin tüm paydaşlarının şehir yönetimi ile uyumlu olduğu, sürdürülebilir bir şehirdir." Akıllı şehir olmanın bir formülü yok ve bir gecede de ortaya çıkmıyor; akıllı şehir bir projeden ziyade bir yolculuk olarak görülmeli. Dünyada kendisini akıllı şehir olarak ifade eden bütün şehirler bu yolculuğa, belediyesinin öncülüğünde bir bütün olarak çıkıyor. Türkiye'de bu yolculuğa ilk çıkan ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

Şehirlerde artan nüfus yoğunluğu doğal olarak konut, ulaşım, altyapı, eğitim, sağlık, güvenlik, çevre ve enerji alanlarında sorunları da beraberinde getiriyor. Yine yaşlanma, iklim değişikliği, istihdam, artan rekabet, hızlı büyüme gibi sorunların odak noktasını da şehirler teşkil ediyor. Bugünün ve yarının zorluklarını aşmada en çok başvurulan kavramlardan biri bu bağlamda "akıllı şehir" oluyor. Nüfusları hızla artan İstanbul gibi büyükşehirlerin yaşanabilir şehirler olarak kalabilmesi, kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde kullanarak sakinlerine iyi bir hayat kalitesi sunması, yatırımcıların gözdesi olmaya devam edebilmesi ancak akıllı şehir stratejileri ile mümkün olabilir.

Yapılan hesaplamalara göre 2021 yılına kadar dünyada akıllı şehirler için 1,5 trilyon dolar kaynak ayrılacağı düşünülüyor. Yaygın toplu taşıma sistemleri, enerji tasarrufu sağlayan binalar, dijitalleşen üretim gibi daha verimli metotlar sayesinde 2050 yılına kadar tüm dünyada 22 trilyon dolar tasarruf sağlanması bekleniyor.

Sadece teknoloji yetmez

Ancak birçok şehrin konuya salt teknoloji açısından bakarak insan odaklılıktan uzaklaştığı görülüyor. Teknoloji akıllı şehir girişimleri için bir meta-faktör olarak görülebilir zira diğer faktörlerin her birinin ağırlığını etkileyebilir. Ancak akıllı teknolojik gelişmelerin ve akıllı altyapıların sağladığı olanaklar önemli olsa da akıllı şehirler için öncelikle akıllı yönetimler ve akıllı insanlar gerekiyor. Şehirli insanların, birlikte akıllı olabilmeleri ancak ortak yaşayabilecekleri bir gelecek hayali ile sağlanabilir. Akıllı şehir yöneticileri böyle ortak bir hayali, kapsayıcı bir şekilde hemşerileri ile paylaşarak geliştirebilirler. Şehrin geleceğine ilişkin hedefler ve politika önerileri ancak bundan sonra ortak akıl haline gelebilir.

Akıllı şehir projelerinin şehir yöneticileri tarafından yönlendirilmesi ve farklı şehir paydaşlarının bir araya getirilip akıllı şehir amaçlarına ulaşmak için birlikte çalışmalarının sağlanması gerekir. İlgili paydaşlar; yerel yöneticiler, hizmet sağlayıcılar, yatırımcılar, çözüm sağlayıcılar ve son kullanıcılar yani vatandaşlar... Bu grupların her birine akıllı şehrin gelişiminde söz hakkı verilmesi, değişiklikler için gerekli fikir birliği sağlanması açısından önemlidir. Şehirlerini akıllı şehir yapmak isteyen şehir yöneticileri, klasik hizmet veren belediye, hizmet alan vatandaş ve farklı farklı uzmanlıklara odaklanan, bağımsız hareket eden ve içine kapanık hizmet birimleri (dikey silolar) anlayışıyla yetinmeyip yenilikçiliği desteklemek için çıtayı daha yukarı koymalı.

Akıllı şehrin geleceğinde birçok çözümden bahsedebiliriz. Bunlardan birkaçını burada zikretmenin faydalı olacağını düşünüyorum: Yapay zekâ, büyük veri, siber güvenlik, blockchain, nesnelerin interneti, güvenlik teknolojileri, hibrit bulut, açık veri, araç paylaşımı, otonom araçlar, giyilebilir teknolojiler, robotik süreç yönetimleri ve insansız hava araçları geleceğin teknolojileri olarak öne çıkmaktadır. Bu teknolojilerin tamamı şehir yönetiminde kullanılmasa da geleceğimize şekil vereceğini ve hepimizi etkileyeceğini söylemek çok yanlış olmaz.

Gelecek nesiller için

Şehrin sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için, bütün paydaşların katılımı ile birlikte oluşturulan vizyon doğrultusunda; doğru stratejik planlama, doğru çözümler için, doğru teknoloji kullanımı ile akıllı şehir yaklaşımı şehirde çok olumlu bir ekonomik dönüşümü başlatacak, şehrin üretim potansiyellerini daha iyi kullanmasını sağlayacak, şehir operasyonlarında maliyetleri azaltırken, şehirlilerin profesyonel yetkinliklerini geliştirecek. 2020 yılına dek dünya çapında yaklaşık 20 milyar dolarlık dinamik bir pazar oluşması söz konusu. Bu nedenle şehirde geliştirilmiş çözümlerin global pazara açılması, oluşacak akıllı şehir ekosisteminin en önemli gündemlerinden biri olacak. Dijital dönüşüm için gereken Ar-Ge çalışmaları, kamu staj programlarıyla desteklenen yeni yeteneklerle donatılmış nesillerin oluşturulması, şehrin test alanı imkânları sunarak uluslararası çapta tekrarlanabilecek uygulamaların üretilmesi ekonomi alanında göreceğimiz etkilerin bazıları olabilir.

Akıllı şehir finansman modelleri arasında en çok kullanılan modellerden biri olan Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ) için proje dâhilinde tematik iş birliği platformları tasarlanmalıdır. Bahsedilen iş birliği sadece belediye odaklı değil, bütün şehre yayılmış bir ekosistem olmalıdır. Bu ekosistemin içinde kamu kurumları, ilçe belediyeleri, Ar-Ge merkezleri, teknokentler, akademi, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve yeni girişimciler de kendilerine yer bulabilmelidir. Ancak bu şekilde şehrin sorunlarının üstesinden gelebilir, gelecek nesillere kaygılardan uzak daha yaşanılabilir bir çevre bırakabiliriz.

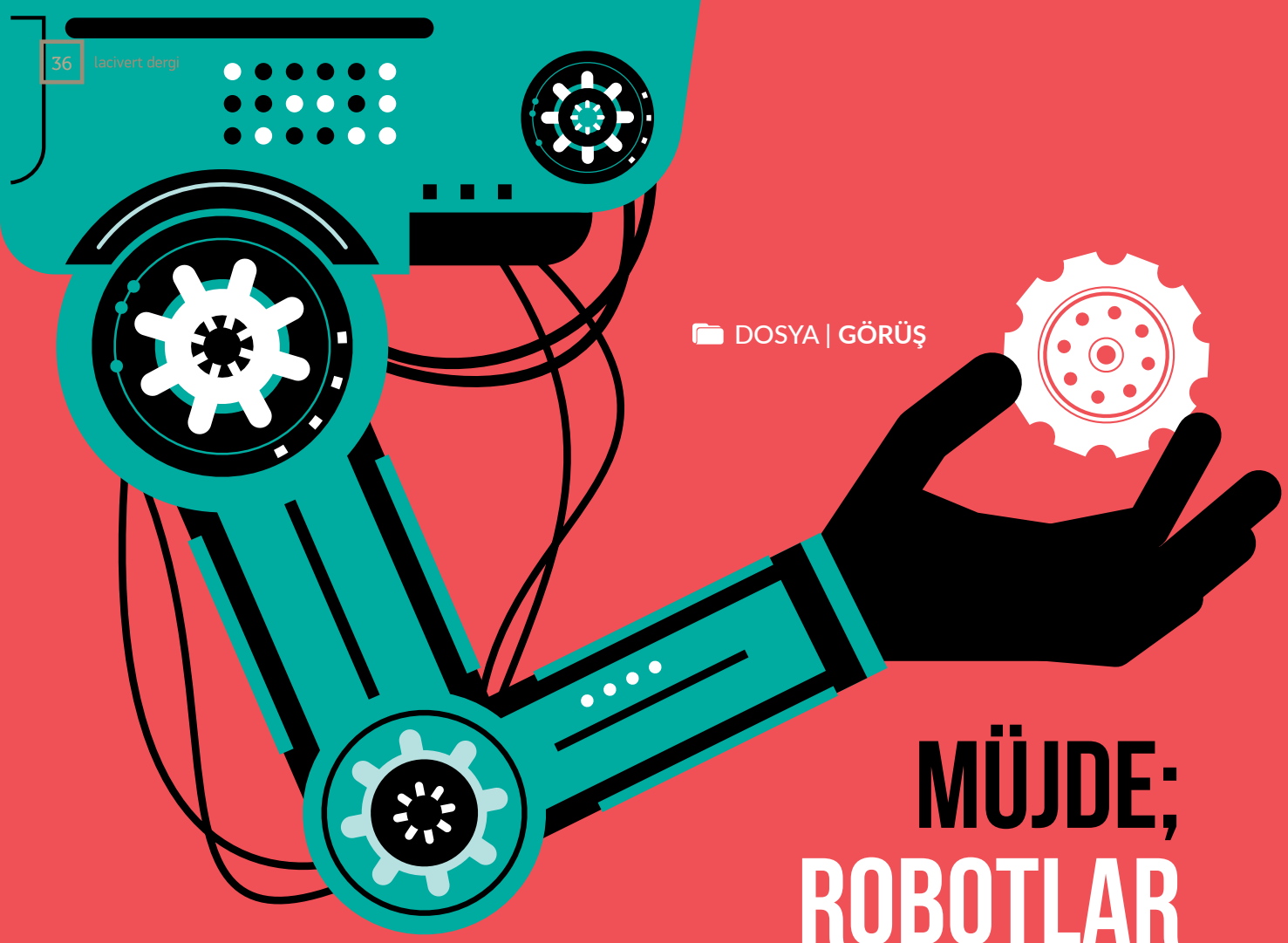

MÜJDE; ROBOTLAR İŞİMİZİ ELİMİZDEN ALMAYACAK

SENA SUBAŞI
YUNUS ARSLAN

Tarih boyunca insanlığın en çok merak ettiği konulardan biri de şüphesiz gelecek. Günümüzde geleceğe yönelik merakların öncelikle odaklandığı nokta ise insanların hayatlarını kazandığı sektörlerin giderek daha hızlı gelişen teknolojiler karşısında nasıl değişip, dönüşüm geçireceği. Değişimlerin bu kadar hızlı yaşandığı bir çağda gelecekle ilgili net bir tahminde bulunmak oldukça zor... Farklı alanlarda temayüz etmiş beş ismin kendi sektörlerinin geleceği için neler öngördüklerini merak ettik. Haluk Çimen, Hasan Öztürk, Gülenay Börekçi, Prof. Dr. Bahattin Karagözoğlu ve Yunus Becit'e şu soruyu yönelttik: "Gelecek 50 yıl içerisinde bulunduğunuz sektörde neler değişecek?"

GELECEKTE KİTAPLARIN ÜRETİLDİĞİ MALZEME DEĞİŞECEK

DOSYA

TELEVİZYONDAKİLERİ SADECE GÖRMEYECEĞİZ; KOKLAYACAK VE DOKUNACAĞIZ

HALUK ÇİMEN
A HABER GENEL MÜDÜRÜ

Televizyon, insanların hayatında direkt ya da dolaylı olarak çok büyük bir yere sahip oldu, artık onsuz yaşam düşünülemez noktaya geldi. Televizyon gelecekte çok ileri bir teknolojiye ulaşmasının dışında insanın farklı duyu organlarına hitap edecek gibi görünüyor. Yani televizyondakileri sadece görmeyeceğiz; koklayacak ve dokunacağız. Nemlendirici televizyonlar evlerimizde, iş yerlerimizde yerini alacak. Televizyon üreticileri yakın bir zamanda lazer projektörüyle yalnızca 56 santimetre mesafeden duvara 100 inç büyüklüğünde bir görüntü yansıtacak. Bilgisayar oyunu tutkunları bu yeni icatla duvarda oyunlarını oynayacaklar. 50 yıl içinde 32 K holografik nemlendiriciler görmek hayal olmayacak. Atıkların büyük bir sorun olduğu çağımızda televizyonlar çevreci olacak. Yıllar içinde televizyon eğlence yayıncılığından tematik televizyonculuğa geçti. Gelecek evrede "exclusive" (özel) yayıncılık daha ileri noktalara gidecek. Yıllar ilerledikçe televizyonculuğun tematik kanallardan kişiye özel kanallara evrileceğini düşünüyorum. Sokaktaki herkes bir muhabir ve kameraman günümüzde; bir olay sırasında kişiler kendi imkânları ile yeni medya mecralarından canlı yayın yapıyorlar. Haber olarak niteledikleri görüntüleri bizlere iletiyorlar. Bu gelişim gelecek 50 yılda daha ileri seviyelere taşınacaktır. Her birey kendi filmini çekecek, kendi kurgusunu oluşturacak, kendi haber bültenlerini hazırlayacak, kendi reklam filmlerini çekecek. Kendi kitlesini oluşturacak, kısaca insanlar kendi ekranlarını kendileri yapacak. Daha uzun vadede ise insanların internet aracılığıyla televizyonla etkileşim kurabileceğini düşünmekteyim. Özellikle sesli iletişim kullanılarak insanlar televizyonu kumanda edebilecekler. İstedikleri programa ya da uygulamaya geçiş yapabilecekler.

Gelecekte sektörlerin, markaların kendi kanallarını kurup TV ekranından doğrudan alışveriş yapmaya uygun hale getirebileceklerini düşünüyorum, yani TV Market. Ama her ne olursa olsun bir zamanlar üzerindeki dantel örtüsüyle salonun başköşesinde yerini alan televizyon hayatımızın vazgeçilmezi olarak farklı formatlarda farklı teknolojide hayatımızda yer almaya devam edecek.

Sermaye, teknoloji ve yayıncılık birbirleriyle yarış içerisinde insanlığa yeni bir TV perspektifi sunacaklar ve bu insan merkezli televizyon olacaktır. Gelecek 50 yılda televizyon için şöyle bir tabir kullanabiliriz: "Televizyon sadece televizyon değildir."

HERKES KENDİ HABER BÜLTENİNİ HAZIRLAYACAK

"50 YIL SONRA HANGİ TEKNOLOJİ OLURSA OLSUN İÇERİK ÜRETECEK YİNE İNSANDIR"

HASAN ÖZTÜRK
ÜLKE TV GENEL YAYIN YÖNETMENİ

50 yıl sonrası için dijital devrimin nereye evrileceği konusunda benim bir fikrim yok. Bu anlamda 50 yıl sonra nasıl bir televizyon sorusunun bende karşılığı çok fazla yok. Bununla birlikte, insanın dönüşümü ve eşya ile kurduğu ilişki bakımından bir şeyler söyleyebilirim. Televizyonun insan üzerindeki tahakkümünün farkındayım. Tüketim alışkanlıklarından, yaşam biçimine kadar en etkili kitle iletişim aracı hâlâ televizyon. Bu bakımdan 50 yıl sonra teknolojinin bize sunacağı "televizyon" fiziki olarak nasıl bir şey olur bilinmez ama kitleleri "dönüştürücü" rolü hâlâ olacaktır. Burada, cihazı değil zihniyeti, teknolojinin nereye evrileceğini değil insanlığın nereye evrileceğini de sorgulamalıyız diye düşünüyorum. Batı'nın dört yüz yıllık pozitivist, seküler yaşam biçimi ve düşünce yapısının dönüşümüne şahit oluyoruz. Bu sürecin daha da hızlanacağını ve Batı medeniyetinin dünya tahakkümünün sona ereceğine inanıyorum.

Hâl böyle olunca, televizyon dâhil kitle iletişim araçlarının içerik bakımından daha yerlileşeceğini öngörüyorum. Hollywood tarzı endüstriyel materyallerin yerine daha yerel içeriklerin televizyonlarda yer alacağını düşünüyorum. Batı hegemonyasının gerilemesiyle birlikte, "ahlak, örf, gelenek" gibi kavramlar yeniden anlam kazanacaktır. İnsan zekâsının sınırlarına ulaşılıp ulaşılmadığını bizden sonraki nesiller de test edecek. Neticede insanın zahirî yönü olduğu kadar bâtınî yönü de var. Zahirî yönü teknoloji ve dijital dönüşüm ile izah etsek de bâtınî yönü yani "ahlak, vicdan" gibi insani hassasiyetler kıyamete kadar var olacaktır. O halde, 50 yıl sonra hangi teknoloji olursa olsun içerik üretecek yine insandır ve onun o bâtınî yönünün daha etkili olmasını temenni ediyorum.

“GELECEKTE KİTAPLARIN ÜRETİLDİĞİ MALZEMELER DEĞİŞECEK AMA ÖZ AYNI KALACAK”

GÜLENAY BÖREKÇİ
TURKUVAZ KİTAP GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Satış rakamları daha az dergi okuduğumuzu söylüyor. Dijital medyanın da etkisiyle, eskisi gibi yüz binlik tirajlar söz konusu değil. Günümüz okuru dergi almak yerine televizyona bakıyor, Twitter’a giriyor, dergilere de tablet bilgisayarından “göz atıyor.” Tablet dergilerin farkı, meta metinlerden oluşması; yazıyı sadece fotoğraf ve çizimlerle değil, metin içindeki linklerden ulaşılabilen haricî ya da dâhilî başka metinlerle, filmlerle, seslerle, infografik bilgilerle ve daha bilumum ayrıntıyla sunması.

Okur o arada neler kaçırıyor, ayrı konu ama şahsen içinde bulunduğumuz sürecin geri döndürülebilir olduğunu düşünmüyorum. Bana sorarsanız aynı anda birçok zevke, tercihe seslenen dergiler bir süre sonra tarih olacak. Fazla uzağa gitmeye gerek yok, daha on yıl kadar önce, “Aktüel” dergisini birisi siyaset ve ekonomi haberleri için okurken bir başkası kültür-sanat haberlerine, röportajlara dalabiliyordu, hepsini atlayıp testleri, eğlenceli sayfaları için okuyanlar da vardı. Şimdi ise bütün bu alanlar için ayrı dergiler çıkıyor hatta o ayrı alanlar bile günümüzde fazla genel kalıyor. Buradan hareketle, basılı medyanın geleceğinde daha dar alanlarda hareket eden, daha özel zevklere hitap eden “butik” dergiler göreceğimizi ve çoğunluk olanı biteni dijitalden takip ederken, kâğıt dergilerin her birinin topu topu üç-beş kişi -ama konunun meraklısı olan üç-beş kişi- tarafından okunacağını öngörebiliriz.

Tek başına kötü bir şeymiş gibi gelmiyor bu bana. Kitabın tekerlek, kaşık, makas ya da çekiç gibi çok temel bir nesne olduğunu, 500 yıldır şekil değiştirse bile işlevini koruduğunu söyleyen “usta okur” Umberto Eco haklıydı: “Bir kaşığı değiştiremez, şimdikinden daha iyi bir kaşık yapamazsınız, Philippe Starck bile yapamadı. Kitaplar için de bu böyle. Gelecekte kitapların üretildiği malzemeler değişecek ama öz aynı kalacak. İnsanlar gözleriyle okumaya, elleriyle yazmaya devam edecek.”

İçimiz rahatladığına göre, matrak tarafına bakalım: Yazı icat edildiğinde kitapların taş ya da kil tabletlerden okunduğunu düşünürseniz yaratıcılığımızı kullanamamış ve mesela “tablet bilgisayar”lar için sahiden de yeni sayılacak bir isim bulamamışız. Demek ki, o kadar da korkacak bir şey yok.

DOKU TAMİRİ GELECEKTE YAYGINLAŞACAK

“BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ İLE HASTA TAKİBİ YAYGINLAŞACAK”

PROF. DR. BAHATTİN KARAGÖZOĞLU
FSMVÜ BİYOMEDİKAL MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜM BAŞKANI

Biyomedikal mühendisliği, insan sağlığının iyileştirilmesi için mühendislik yöntemlerinin uygulanmasını içerir. Teknolojik gelişmeler, nüfusun yaşlanması ve sağlık sorunlarına ilginin artması ve bunların yanında maliyet etkinliği konusunda artan endişeler biyomedikal mühendislerini daha iyi yöntem, alet ve cihaz tasarlamaya yöneltmektedir. Geniş bir tabandan gelen uzman grubu tıbbi cihaz alanındaki gelişmeler özetle şöyle düşünülmekte: Bilgisayar ile ilgili teknolojiler; büyük veri, bulut bilişimi, bilgisayar ağları, nesnelerin interneti gibi teknikler yardımı ile hasta takibi ve bulguların akıllı sistemlerle değerlendirilmesi yaygınlaşacak. Moleküler tıp alanında ise; genetik mühendisliği, kök hücre, mikrobiyoloji, kan bankası, biyokimya alanlarındaki çalışmalar, masa üzeri laboratuvarı ile klinik laboratuvarların iş yüklerinin hafifletilmesi ve analizlerin daha kolay ve etkili yapılabilmesi diğer bir öngörü.

Evde veya bağımsız hasta bakımı, nüfusun yaşlanması ve evde yalnız yaşayanların artması toplumsal bir sorundur. Lokal algılama, biyotelemetri ve hasta izleme sistemleri, e-sağlık, arşivleme, verilerin korunması, uzmanlaşmış değerlendirme ve uyarı sistemlerinin de bu

DOSYA

İNSANLARIN GÜNLÜK YAŞAMLARINDAN İŞ HAYATINA KADAR HER ŞEYİ DİJİTAL ORTAMDA YAPMASI, HER BİRİMİZ HAKKINDA DİJİTALDE DEV BİR VERİNİN ORTAYA ÇIKTIĞI ANLAMINA GELİYOR.

problemlere çözüm olması düşünülüyor. İlaç sunumu ve ilgili hibrit cihazlar; farmakoloji (ilaçbilimi) alanında gelişmelere paralel olarak nanoteknoloji yardımıyla organik yapıyla bütünleşmiş ilaç zerki, hastalıklı dokuyu yok edip sökme, beyin pilleri ve solunum destek alanları da ilaç sektöründeki dönüşümlerden sadece bazıları. Bir diğer gelecek öngörüsünde ise organ yenileme, destekleme ve ilgili doku mühendisliği alanındaki gelişmeler var. Organ yenilemede yapay duyu organları, yapay deri, kas-sinir sistemi uyarı ve destekleme cihazları, ameliyat robotları, beyin ve sinir işaretleri ile hareket kontrolü, elektromanyetik ve mikrodalga ile kanser hücrelerini iç ısıtma ile yok etme, kalpteki atrial fibrilasyonları (kalpte bir çeşit ritim bozukluğu) önleme ve doku tamirinin gelecekte yaygınlaşacağı düşünülmekte.

DİJİTAL İHTİYAÇLARIMIZ ORTAYA YEPYENİ MESLEKLER ÇIKARACAK

"ROBOTLAR İNSANIN DENEYİM VE YORUMLAMA KABİLİYETİNİ GEÇEMEZ"

YUNUS BECİT
PAPİLLON DİGİTAL KURUCUSU / TÜGVA YÖNETİM KURULU ÜYESİ

Değişimlerin bu kadar hızlı yaşandığı bir çağda geleceği öngörebilmek oldukça zorlaşıyor. Özellikle de teknolojinin geleceğini tahmin etmek çok zor olsa da bu teknoloji karşısında ortaya çıkacak sonuçları öngörebilmek mümkün. Bugün, sabah yatağımızdan telefonumuzla kalkıyor, işlerimizi telefonla hallediyor, konumumuzu atıyor, yemeğimizi söylüyor, bir tıkla pek çok şeyi halledebiliyoruz. Gelecekte bütün bunları nasıl cihazlarla yapacağımızı bilemeyebiliriz; çerçeveli, çerçevesiz ya da hologram olabilir ancak cihazlarla yapacağımız işlerin gitgide artacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunun sonucunda kaçınılmaz olarak yaşamlarımızda da iş dünyasında da değişimler olacak.

İnsanların günlük yaşamlarından iş hayatına kadar her şeyi dijital ortamda yapması, her birimiz hakkında dijitalde dev bir verinin ortaya çıktığı anlamına geliyor. Peki, ortaya çıkan bu "Big Data" dediğimiz o büyük veriyi nasıl kullanacağız? İşte bu, geleceğin en büyük sorunu hâline gelecek. Bireyselliğin ön plana çıktığı bir dönemde, kişiye özel mesajlar vermek isteyen markalar, reklam ve pazarlamada veriye dayalı iletişimin payını arttıracak. Reklam sektörü de enerjisini bu büyük veriyi çözümlemeye ve doğru zamanda doğru mesajı vermeye harcayacak. Böylece kullanıcıların dijitalde bıraktıkları ayak izlerini yorumlamaya dayalı iletişim stratejileri önemini arttıracak.

İşin bir başka boyutu da robotların yaşamımızı nasıl etkileyeceği... Robotların işlerimizi elimizden alıp almayacağı bugünlerde sık sorulan sorulardan biri. Bana kalırsa ne kadar üstün teknolojilerle donatırsak donatalım bir robot, bir insanın sahip olduğu deneyimin ve yorumlama kabiliyetinin önüne geçemez. Robotlar mesleklerimizi doğrudan elimizden almayacak ancak gelecekte dijital ihtiyaçlarımız doğrultusunda ortaya yepyeni meslekler çıkacak. Bu da, bugün bizi endişelendirenden farklı bir "işsizlik" sorunu ile karşılaşacağımızı gösteriyor. Ortaya çıkan bu yeni mesleklere uygun beceride insan bulamamak, iş dünyasının büyük sorunlarından biri haline gelecek. Kısacası, robotlar işimizi yapmayacak, işimize yarayacak. Asıl mesele, işimize yarayacak o robotların nasıl yapılacağı!

HAYALDİ GERÇEK OLDU

KAMİLE DEVELİ

> 21'inci yüzyılı bilim kurgu eserlerinin gerçek olacağı zamanlar olarak bekledik. Robotlar, uçan arabalar, uzay gemileri, dünya savaşları, zaman makineleri, yemek hapları, klonlama, ışınlanma... Bir kısmı gerçekleşti, bir kısmı ise hâlâ hayalden ibaret. Dilerseniz neler oldu, neler olacak onlara bir göz atalım.

ARTIK YOSUNLA VE YAPAY ETLE BESLENECEĞİZ!

HAYAL: Bilim kurgucuların gelecek tasavvurlarında sıklıkla rastladığımız haplarla beslenme fikri, günümüzde tamamen gerçekleşmiş sayılmaz. Konvansiyonel savaşların ve 20'nci yüzyılda nüfusun yükselişe geçmesi besin kaynaklarının yetmeyeceği endişesini artırıyordu. Bundan dolayı 1930'lara gelindiğinde haplarla beslenme fikrine oldukça sıcak bakılmaya başlanmıştı. 2006 yılında, *Geleceğin Yemekleri* kitabında Warren Belasco, "Birçok kişi yemek yerine haplara başvurmayacağına dair yemin etse de gelecek kuşakların bilim ne getirirse ona razı olacaklarına inanıyor: Hap, yosun ya da diğer distopik garabetler" diyerek öngörüde bulunmuştu.

OLDU: Dondurulmuş gıdalar, genetiği değiştirilmiş tohumlar, yapay şekerli ve katkı maddeli besinler mutfaklarımızda çoktan yerini aldı bile. Ayrıca eksikliği tespit edilen vitamin ve mineral gibi organik bileşikler için de takviye hapları alabiliyoruz. 1973'te gösterime giren distopik bilim kurgu filmi *Soylent Green*'e göre gelecekte ana besinimiz yeşil bir yosun olacaktı. Tam olarak böyle olmadı ama bugün yosun hapları oldukça revaçta. ABD'li bilim adamı Rob Reinhard filmdeki soylent'ten esinlenerek aynı isimde toz halinde benzer bir gıda üretmeye başladı bile.

OLACAK: Talep hızla artarken et üretiminin zorlaşmasının gelecekte farklı arayışlara sebep olacağı kesin. Bir öngörüye göre ucuz ve sağlıklı protein kaynağı olarak böcekler en iyi alternatif olacak. Diğer taraftan uzmanlar, bitkisel kaynaklı yapay et üzerine çalışmaya başladı bile. Hatta San Fransisko merkezli Memphis Meats adlı şirket laboratuar ortamında orijinaliyle tamamen aynı tada sahip dana, tavuk ve ördek eti üretmeye başladığını açıkladı bile. Sıra şimdi pazarlamasında... İklim değişikliği ve artan sıcaklıkla beraber yakın gelecekte çikolata ve kahve gibi besinlerin de nesli, tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalacak.

DOSYA

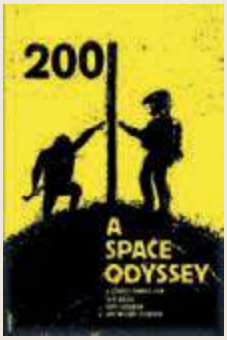

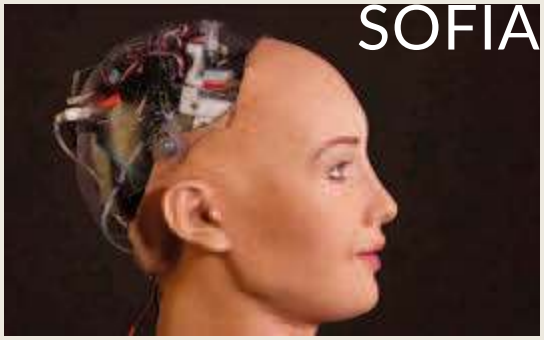

STEPHEN HAWKING

ELON MUSK

KENDİ KENDİNİ ONARAN AYAKKABILAR GİYECEĞİZ

HAYAL: Bilim kurgu filmlerinde yıllarca açık renkli, parlak ve cinsiyet ayrımı gözetmeyen giysili karakterleri izledik. 2000'li yıllar için öngörülen değişik saç ve makyaj stilleri, kostüm partileri için güzel bir seçenek olsa da günlük giyimden hâlâ oldukça uzak.

OLDU: Fütüristik kıyafet ve aksesuarlar, dönem dönem moda olmadı değil fakat "vintage" denilen geçmiş zaman modası bile daha fazla taraftar buldu. Örneğin, Uzay Yolu filminin üniformaları hayatımıza pijama ve eşofman olarak dâhil oldu. "Giyilebilir teknoloji" ürünü akıllı saat, akıllı gözlük gibi aksesuarların kullanımı ise giderek yaygınlaşıyor.

OLACAK: Kendi kendini onaran ayakkabı, güneş panelli mont, rengini değiştirebileceğiniz kıyafetler, ruh hâlini ter bezlerinin hareketinden takip ederek kulaklıklara dinlendirici müzik yollayan kumaşlar... Bunlar gelecekte giyeceğimiz giysilere dair yapılan çalışmalardan birkaç örnek. Yalnız şu konuda bir görüş birliği var; gelecekte akıllı kıyafetleri muhakkak giyeceğiz.

ROBOT SOFIA VATANDAŞLIK BİLE ALDI

HAYAL: Bugün bize çok olağan görünse de eski bilim kurguların en uçuk ögeleri; konuşan bilgisayarlar ve yapay zekâlardı. 1927'de ilk örneği *Metropolis* olan yapay zekâ filmleri; *Matrix*, *2001: Bir Uzay Destanı*, *Yapay Zekâ* gibi örneklerle geniş kitlelere ulaştı. Robotlar ve insan görünümlü yapay zekâlar neredeyse her bilim kurgu filminde boy gösteriyordu.

OLDU: Basbayağı gerçekleşti; bilgisayarlar, telefonlar, robotlar bir kenara; buzdolapları ve hatta çay makineleri bile konuşuyor, birbirleriyle iletişim bile kuruyor! Apple'ın sanal asistanı Siri, konuşmakla kalmayıp komutları da yerine getiriyor. Ekranlardan düşmeyen medyatik insansı robot Sofia vatandaşlık aldı, hatta insanlığı ele geçirme esprisi bile yapıyor. Hayatımıza yerleşen ama artık farkında bile olmadığımız arama motorlarının geçmiş aramalara göre öneriler sunması, istemediğimiz elektronik postaların ayrıştırılması, satın alma önerileri gibi çözümler de yapay zekânın marifeti.

OLACAK: "Geleceğin meslekleri" kalıbı, yerini yavaş yavaş "gelecekte yok olacak meslekler"e bırakıyor. Sanayi Devrimi'yle insan emeği ihtiyacı azalmıştı, Teknoloji Devrimi ise insan zihnine olan ihtiyacı azaltacak gibi. Amerikalı bilim kurgu yazarı Vernor Vinge 1993 yılında şöyle diyor: "Otuz yıl içinde, süper insan zekâsı yaratacak teknolojik olanaklara sahip olacağız. Ancak bunun ardından insan çağı sona erecek. Bu olayın 2005'ten önce yahut 2030'dan sonra gerçekleşmesi beni şaşırtır." Bugün, Stephen Hawking ve Elon Musk gibi dâhiler insandan milyarlarca defa zeki olacak bu robotların insanlığın sonu olacağını öngörüyor.

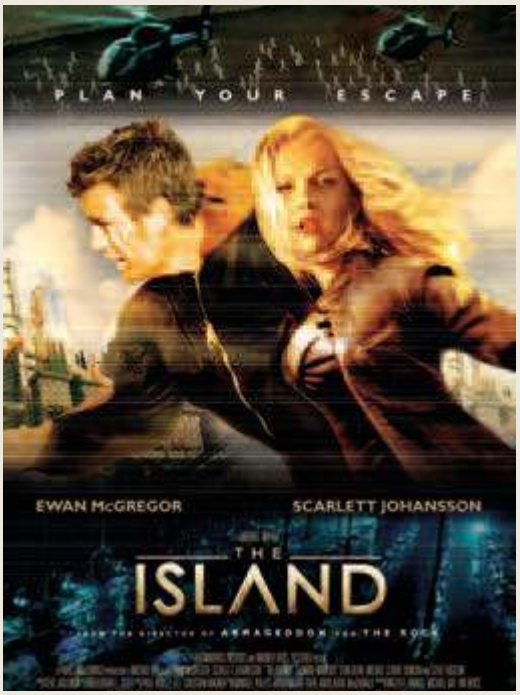

KAN DAMARLARINDA YOLCULUK

HAYAL: Bilim kurgu eserlerinde insanlığın sonunu bazen bir virüs getiriyordu, bazen de kısırlık. 2005 yapımı *Ada* filminde ise, yeterince zengin insanlar olası bir sağlık probleminde yedek organ sağlamak amacıyla, kendi DNA'larından "klonlanmış insanlar" yaptırıyorlardı. Bu tür eserlerde, bütün hastalıkları yeryüzünden silme ve ölümsüzlük ideali bol bol işlendi, hâlâ da işleniyor.

OLDU: Mikroskobik boyutlarda küçültülen bir gemiyle, kan pıhtısına müdahale etmek için insan beynine seyahati anlatan 1966 yapımı "Kan Damarlarında Yolculuk" filmi, aynen olmasa da kısmen görüntüleme yoluyla gerçekleşti. Yapay organ ve protezler 3B yazıcılarla daha kaliteli hale geldi. Organ nakli teknolojisinde robotik cerrahi geliştirildi ve kök hücrelerle insan vücudunda istenilen organ yetiştirilmeye başlandı.

OLACAK: "Teletıp" teknolojisiyle sağlık hizmetlerine ulaşmakta zorlanan hastalar, uzaktan teşhis ve hatta tedavi edilebilecek. İlerleyen genetik bilimi (genombilim) ve DNA analizi, çok sayıda farklı hastalığın kişiye özel tedavisinin geliştirilmesine olanak sağlayacak. Artırılmış gerçeklik, tıp eğitiminde kullanılarak anatomi dersleri daha verimli hale getirilecek.

UZAY TURİZMİNE HOŞ GELDİNİZ

HAYAL: Uzay ve uzaylılar, bilim kurgu yazarları için her zaman verimli malzeme olmuşlardır. *Solaris*, *Ay'a Seyahat*, *Maymunlar Cehennemi* gibi kült filmler bir tarafa; *Yıldızlararası*, *Geliş*, *Yerçekimi* gibi 2010 sonrası filmler de bu bereketli konuyu işlemekten geri kalmadı. Dünya dışı varlıklarla iletişim kurmak o derece sıradanlaşmıştı ki, mesele artık onların iyi mi yoksa kötü mü oldukları sorunsalına inmişti. H.G. Wells'in *Dünyalar Savaşı* romanı ve filmi, uzaylıları korkunç varlıklar olarak gösteriyordu. Ancak bunun aksine Spielberg'in *3. Türle Karşılaşma* ve *E.T.* filmleri ise uzaylıların aslında oldukça "cici" ve insancıl yaratıklar olduğunu anlatıyordu.

OLDU: NASA onlarca gezegen keşfetti, Mars'ta sayısız kez oksijen ve su bulundu. Hiçbiri ispatlanamasa da bir ton amatör UFO videosu internete sızdı. Sonuç olarak uzaylılarla ilgili pek çok bilgi rivayetten öteye gidemedi. Gagarin'in uzaya çıkışı ve Neil Armstrong'un Ay'da yürüyüşü ise uzay konusunda şüphesiz en önemli gelişmelerdendi. 56 yıl önce Sputnik tarafından uzaya gönderilen ilk televizyon uydusu Telestar'ın yörüngeye girmesinden itibaren dünya yörüngesini uydularla kapladık. Paraşütçü ve yüksek atlamacı Felix Baumgartner ses hızını geçerek 41 km yükseklikten dünyaya atladı.

OLACAK: Gezegenimizi bekleyen kaynak kıtlığı sorunu, bilim insanlarını gezegenimizden çıkış aramaya yöneltti. Elon Musk, SpaceX isimli uzay turizmi şirketini kurdu. Bazı uzmanlar uzay boşluğunda koloni kurmayı idealize ederken, bir kısmı ise Ay'da veya Mars'ta yapay bir biyosfer oluşturmayı daha mantıklı buluyor. Eğer bu hayal gerçekleşirse orada doğacak insanların standarttan çok farklı vücut özelliklerine sahip olacağı öngörülüyor.

DOSYA

HER YERDEN GÖZETLENİYORUZ

HAYAL: Distopik bilim kurguların ortak temalarından biridir; sürekli izlenmek ve kontrol altında olmak. Gözetim baskısının en yoğun işlendiği eserlerin başında *1984* ve *Cesur Yeni Dünya* roman ve filmleri geliyor. 1971 tarihli *THX 1138* filminde geleceğin insanlarının aşk ve şehvet gibi pek çok duyguları otorite tarafından kontrol ediliyordu. *V for Vendetta* (2005) , *İsyan* (2002), *Kapışma* (2000) gibi "panoptikon" denilen gözetlendiğini bilmenin getirdiği otokontrolü işleyen filmler 2000 sonrasında da devam etti.

OLDU: Gerçekleşme oranı en yüksek olan bilim kurgu metaforu "gözetim" olmuştur diyebiliriz. Sanal izlerimiz, Big Brother'lar sayılabilecek teknoloji devlerinin gözlerinin önünde. Kameralar ve mobeseler de izlendiğimizi bilerek davranışlarımıza yön verme konusunda hepimizi etkiliyor. Gerçeklikten uyarlanan 2016 yapımı *Snowden* filmi ise gözetim meselesinin abartıldığını ve paranoya olduğunu iddia edenlere cevap niteliğinde.

OLACAK: "Big data"nın ilgili kişilere, ilgili reklamları sunması tek kullanım alanı değil belli ki. Bireysel ihtiyaçlar ve bilgilerin ulaşılabilirliği arttıkça kişiye özel ürün geliştirme, yakın geleceğin en olası tahmini. Yeni medya, başlarda denetimden uzaklık ve sınırsız özgürlük gibi görülürken şimdi anlıyoruz ki daha geniş çaplı bir denetime olanak sağlayacak.

ÇOK YAKINDA UÇAN ARABALARA BİNECEĞİZ

HAYAL: Uçan arabasız bir bilim kurgu filmi hayal bile edilemez! Ridley Scott'ın efsanevi *Blade Runner* filminin kahramanları 2000'li yıllarda uçan otomobillerle seyahat ediyorlardı. 1997 çıkışlı *Beşinci Element* filmi ise uçan arabalar için 23'üncü yüzyılı işaret ediyordu. *Geleceğe Dönüş* (1985) ve *Azınlık Raporu* (2002) ise arabaların yer çekimine meydan okuduğu diğer filmler.

OLDU: Birtakım prototipler geliştirilmiş olmakla birlikte maalesef arabalar henüz uçmadığı gibi trafik 21'inci yüzyılın en büyük sorunlarından biri olmaya devam ediyor. Elektrikli otomobiller büyük bir çığır açsa da uçan araba idealinden fersah fersah uzaklar. Her ne kadar uçan arabalar göklerde arz-ı endam etmese de uçan trenler Almanya ve Japonya gibi ülkelerde trafiği hayli rahatlatıyor. Uçan tren derken elbette şimdilik havada bir ray sistemine bağlı olarak hareket eden trenlerden bahsediyoruz. Yine de dört gözle uçan arabaları bekliyoruz.

OLACAK: Uçan arabalar için haberlerde verilen çıkış tarihleri çoktan geride kaldı ve bu arabalar hâlâ piyasada yoklar. Üreticilerin bunun için oldukça sıkı bir çaba içinde olduklarını bu haberlerin sıklığından anlayabiliyoruz fakat uçan arabaların geleceği şimdilik muallakta.

DÜNYANIN GELECEĞİNİN ÇOK ÖNCEDEN TANRI TARAFINDAN BELİRLENDİĞİNE VE OLACAKLARIN KİTAB-I MUKADDES'TE KENDİLERİNE AÇIK ŞEKİLDE BİLDİRİLDİĞİNE İNANAN EVANJELİSTLERİN, BEKLENEN GELECEĞİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN BULDUKLARI FORMÜL İSE LİTERATÜRE "TANRI'YI KIYAMETE ZORLAMAK" ADIYLA GİRMİŞ DURUMDA.

EVANJELİZMİN ÜÇ YÜZDEN FAZLA TANIMI VAR

DOSYA

DOSYA | **MAKALE**

Trump'ın arkasındaki SİYONİST HIRİSTİYANLAR

BEYTULLAH ÇAKIR

"Aşikâr ki, Eski Ahit'teki peygamberlerimize ve Armegedon'la ilgili önceden haber verilmiş alametlere geri dönüp baktığımda 'Acaba olacakları gören biz miyiz' diye merak ediyorum. İnanın bana, bu kehanetler açık şekilde yaşamakta olduğumuz şu zamanları tasvir ediyor."

Ronald Reagan (40'ıncı ABD Başkanı)

Dünyaca ünlü Amerikalı din tarihçisi Martin Marty, "Günümüzde dinî boyutu bulunmayan veya belirleyici unsurlarından birini dinin teşkil etmediği neredeyse hiçbir önemli olayın olmadığını" söyler. Özellikle içinde yaşadığımız çağın temel dinamiklerinin din ve dine dair bütün kutsallardan arındırılarak oluşturulduğuna inanan radikal sekülerler -bizdeki karşılığını ultra laikler olarak düşünebiliriz- nezdinde Marty'nin bu tespiti fazlasıyla fantastik hatta şizofrenik bulunabilir. Ancak gerek yerel siyasette gerek dünya siyasetinde yaşanan gelişmelere geniş ve çok yönlü perspektifle bakmayı becerebildiğimizde, aslında Marty'nin haklılık payının hiç de küçümsenecek gibi olmadığını görebiliriz.

Uzun süredir Türkiye'nin gündemini meşgul eden ve topraklarımızda yaptığı askerî/siyasî casusluk faaliyetlerinden ötürü 9 Aralık 2016'dan beri tutuklu bulunan evanjelist pastör (papaz, rahip) Andrew Craig Brunson hadisesi bu konuda karşılaştığımız en son ve en güncel örneklerden. Kamuoyunun Rahip Brunson olarak tanıdığı Amerikalı şahıs zaten uzun süredir gergin bir seyirde devam eden ABD-Türkiye ilişkilerinde -deyim yerindeyse- fişin çekilmesine neden olmuş bir figür haline geldi. ABD başkan yardımcısı Mike Pence ve başkanı Donald Trump peşi sıra yaptıkları açıklamalarla rahibin bir an evvel serbest bırakılmasını isteyerek aksi takdirde Türkiye'ye birtakım yaptırımlar uygulanacağını belirttiler. Trump'ı Rahip Brunson vakası üzerinden Türkiye ile köprüleri atmaya iten dinamiklerden birini ABD iç politikasına dair kaygılarının oluşturduğu kuşkusuz. Zira önümüzdeki kasım ayında ABD'de kongre ara seçimleri yapılacak. Trump -her ne kadar kendisi bir evanjelist olmasa da- başkan seçilirken özellikle yardımcısı Pence'nin desteğiyle evanjelik oyların yüzde 81'ini almış bir isim. ABD kamuoyuna göre bu durum evanjelik lobinin Rahip Brunson konusunda başkan üzerinde ciddi bir baskı oluşturmasına yol açıyor. Ancak meselenin bir de dış politika ayağı söz konusu. Üzerinde daha fazla odaklanılması gereken işin bu yönünün anlaşılması içinse öncelikle Evanjelizm denilen Protestan akımın ne anlama geldiğine ve dünya siyasetinin özellikle Ortadoğu politikalarının belirlenmesinde ne gibi etkileri olduğuna değinmek faydalı olabilir.

Merkez üssü ABD olan evanjelistlerin en sıra dışı yönünü kitab-ı mukaddes'te yer alan kıyamet ayet ve senaryolarına yönelik radikal inançları oluşturuyor.

MERKEZ ÜSSÜ ABD OLAN EVANJELİSTLERİN EN SIRA DIŞI YÖNÜNÜ KİTAB-I MUKADDES'TE YER ALAN KIYAMET AYET VE SENARYOLARINA YÖNELİK RADİKAL İNANÇLARI OLUŞTURUYOR.

Tanrı'yı kıyamete zorlayanlar

Son yıllarda adı hemen hepimizin kulağına bir şekilde çalınmış olan Evanjelizm, Hıristiyan dininin üç temel mezhebinden biri olan Protestanlık anlayışından beslenen bir tarikat sistemi. Kavramsal anlamda yaygın olarak kullanılmasının kökeni ise 16'ncı yüzyılda Almanya'da Martin Luther önderliğinde başlayan Reform hareketlerine uzanıyor. Evanjelizm sözlüklerde "kutsal kitaba yönelmek" olarak tanımlanıyor ve kelimenin kaynağı "iyi haber, asıl gerçek" gibi anlamlara geliyor. Evanjelistler hakkında yaptığı araştırmalarıyla tanınan David Barett'e göre bugüne kadar 300'den fazla tanımı yapılan Evanjelizmin tam olarak ne anlama geldiği hakkında hâlâ bir mutabakat sağlanabilmiş değil. Barett'in bahsettiği bütün bu ihtilaflara rağmen bugün Evanjelizm denildiğinde akla ilk olarak, ABD'de 110 milyon civarında müntesibi olan ve aralarında Jimy Carter, Ronald Reagan, George W. Bush gibi ABD başkanları başta olmak üzere pek çok ünlü ismin bulunduğu Hıristiyanlık anlayışı geliyor.

Bugün ABD'de oldukça etkili olan muhafazakâr evanjelistlerin ideolojik atalarını, 18'inci yüzyılda İngiltere'den ABD'ye göç eden ilk ve en etkili gruplardan biri olan ve ABD'nin yerli halkı Kızılderililere yaptıkları soykırımla belleklerimize kazınan püritenler oluşturuyor. Aynı zamanda günümüzde ABD'nin en etkin lobilerinden biri olarak bilinen ve gerek iç gerekse de dış siyasette izlenecek rotayı belirlemede başat aktörlerden biri olan WASP (White-Anglo Sakson-Protestan) yapılanmasının da temellerini atan püritenlerin öğretilerinin kaynağı Tevrat, Mezmurlar ve Sinoptik İncillerin (Kitab-ı Mukaddes'te Hıristiyanlarca sahih kabul edilen dört İncil'in Matta, Markos ve Luka'ya atfedilen üçü) toplamından oluşan Kitab-ı Mukaddes'e dayanıyor. Tevrat'ta bahsi geçen Yahudilerin Tanrı Yehova tarafından "seçilmiş kavim" olma ayrıcalığını kendilerine yönelik olarak da güncelleyerek yorumlayan püritenlerin ABD'yi bu düstur üzerine inşa ettikleri birçok kaynakta belirtiliyor. Örneğin İngiliz yazar Karen Armstrong, püritenlerin Yeni Dünya'daki mücadelesinin aynı Tevrat'ta anlatılan Yahudilerin mücadelesine benzediğini ve bu nedenle kolonilerine "İngiliz Kenan'ı" adını verdiklerini belirtiyor. Bugünkü evanjelistlerin arketipi olarak düşünebileceğimiz püritenlerin kendilerini Yahudi ruhuna fazlasıyla kaptırdıklarına dair bir örnek de göç ettikleri Amerikan topraklarına önce New Israel (Yeni İsrail) adını vermeyi düşünmüş fakat daha sonra bu karardan vazgeçerek yerleşim adı olarak New England'ı seçmiş olmaları.

Merkez üssü ABD olan evanjelistlerin en sıra dışı yönünü ise Kitab-ı Mukaddes'te yer alan kıyamet ayet ve senaryolarına yönelik radikal inançları oluşturuyor. Esin kaynağını daha ziyade Eski Ahit'te yer alan Daniel ve Yeni Ahit'in son kitabı olan Yuhanna'nın Esinlenmeler bölümünde bahsi geçen kehanetlerden alan evanjelistler, Tanrı'nın Kitab-ı Mukaddes'te vadettiklerinin gerçekleşmesine yardımcı olmak ve İsa Mesih'in yeryüzüne gelişini hızlandırmak adına oldukça kaotik girişimlerde bulunuyorlar. Dünyanın geleceğinin çok önceden Tanrı tarafından belirlendiğine ve olacakların Kitab-ı Mukaddes'te kendilerine açık şekilde bildirildiğine inanan evanjelistlerin beklenen geleceğin gerçekleşmesi için buldukları formül ise literatüre "Tanrı'yı

DOSYA

Kıyamete Zorlamak" adıyla girmiş durumda. Evanjelistlerin, beklenen kıyameti hızlandırmak adına müttefik olarak seçtikleri grup ise tahmin edileceği üzere Siyonist Yahudilerden oluşuyor. Siyonist Yahudilerle geliştirdikleri bu müttefiklik ilişkisinden sonra "Hıristiyan Siyonistler" olarak da anılmaya başlayan evanjelistlerin, Mesih'in gelişini hızlandırmak adına yakın zamanda yaptıkları en kritik girişimlerinden birinin de 2003 Irak işgali olduğunu belirtelim. O dönem ABD başkanı olan Bush'un, Irak Operasyonu için yaptığı "iyi ile kötünün savaşı" vurgusu, Kitab-ı Mukaddes'te kıyamet savaşlarını nitelemek için aynen kullanılmış bir söylem!

Tanrı bütün kullarını bir görmez

Evanjelistler ile Siyonist Yahudilerin kıyameti hızlandırmak adına giriştikleri bu ittifak, esasında tarafların çıkarlarının belirli noktalarda çakışmasıyla alakalı. İttifakın temelini ise Kudüs'ün 90 kilometre kuzeyinde, Hayfa limanının ise 29 kilometre güneydoğusunda bulunan Harmegido (Armagedon) vadisinde; Deccal'in ordusuyla Mesih'in orduları arasında gerçekleşeceğine ve Mesih kuvvetlerinin zaferiyle sonuçlanacağına inandıkları büyük savaş oluşturuyor. Her iki taraf da bu zaferin zuhuru için Kitab-ı Mukaddes'te geçen kıyamet ayetlerinin gerçekleşmesi ve beklenen Mesih'in yeryüzüne gelebilmesi adına dünya üzerinde birtakım gelişmelerin yaşanması gerektiğine inanıyor. Söz konusu bu ortak gelişmelerin en önemli sacayaklarını ise sürgündeki Yahudilerin arz-ı mev'uda (vaadedilmiş topraklara) getirilerek Kudüs merkezli bir İsrail devletinin kurulması ve M.S. 70'li yıllarda Roma tarafından ikinci kez yıkılan Süleyman Mabedi'nin yeniden inşası oluşturuyor. Geçtiğimiz yılın aralık ayında Trump'ın Kudüs'ü İsrail devletinin başkenti olarak ilan etmesi ve Temmuz 2018'de de İsrail parlamentosundan geçen "Yahudi Ulus Devleti" yasası, inanç merkezli şekillenen bu ittifakın kaçınılmaz bir sonucu aslında. Yahudiler söz konusu ittifakla hem Tevrat'ta kendilerine verildiği belirtilen topraklara ulaşabilmenin hem de bin yıllar öncesinde sürüldükleri yurtlarında yeniden hükümran olmanın hayalini kuruyor. Evanjelistler ise İsa Mesih'in yeryüzüne yeniden gelmesine yardımcı olabilmek için askerî, malî ve siyasî imkânlarını İsrail'e lojistik destek olarak sunmaya devam ediyor.

Kitab-ı Mukaddes'in öğretilerine iman eden ve Yahudilerin seçilmiş bir halk olduğuna inanan evanjelistler, Tanrı'nın Yahudiler için dünyevî, sadece evanjelik itikadına tabi olan Hıristiyanlar için ise uhrevî bir planı olduğuna inanıyor. Tanrı'nın gökteki cennetini sadece evanjelistlere, Kudüs merkezli yeryüzü hâkimiyetini ise Yahudilere vadettiğini düşünüyorlar. Bu vaadin gerçekleşmesi ve belirlenmiş geleceğin inşası için süreci hızlandırmayı ise dinsel bir vazife addediyorlar.

Rahibin ardındaki "derin" sebepler

Rahip Brunson hadisesi ile yeniden gündemimize giren evanjelistlerin, içinde ülkemizin de bulunduğu Ortadoğu bölgesinde uygulamaya çalıştıkları gelecek planlarının içeriği üç aşağı beş yukarı bu şekilde. Hem FETÖ hem de PKK ile görüşmeler yaptığı tespit edilen Rahip Brunson'ın sıradan bir din adamı olmadığı çok açık. Örneğin hakkında oluşturulan iddianamede Brunson'ın "Türkleri sallayacak bazı olaylar bekliyorduk. İsa'ya dönmek için gerekli koşullar oluştu. Sanırım olaylar daha da kötüye gidecek. Sonunda biz kazanacağız" gibi ifadelerin yer aldığı birtakım Whatsapp konuşmalarına rastlıyoruz. "İsa'ya dönmek için gerekli koşullar oluştu" vurgusunun yukarıda teorik arka planını vermeye çalıştığımız kıyamet senaryolarıyla doğrudan ilişkili olduğunu söylemek hiç de abartılı değil aslında. Özetle; Türkiye'nin Brunson'ı teslim etmeme konusunda gösterdiği direncin de ABD'nin bir rahip için kopardığı kızılca kıyametin de çok derin sebepleri olduğu aşikâr görünüyor.

EVANJELİSTLER TANRI'NIN GÖKTEKİ CENNETİNİ SADECE KENDİLERİNE, KUDÜS MERKEZLİ YERYÜZÜ HÂKİMİYETİNİ İSE YAHUDİLERE VADETTİĞİNİ DÜŞÜNÜYOR.

Tüm bunların dışında, görev yeri İzmir olan ve burada ikamet eden Brunson'ın 2014 yılından itibaren iki yıl sonra tutuklandığı döneme kadar Güneydoğu bölgesinde bulunan Urfa ve Diyarbakır'a yüzlerce kez seyahat ettiği de gündeme gelen iddialar arasında. Brunson'ın defalarca gerçekleştirdiği bu seyahatlerin evanjelik anlayışta çok önemli bir yer işgal eden misyonerlik faaliyetleriyle ilgili olması kuvvetle muhtemel. Ancak işin salt dinî misyonerliği aşan daha "derin" boyutları bulunduğu da ortada. ABD'nin Ortadoğu'daki en güçlü ve güvenilir müttefikini gözden çıkarırcasına sergilediği tepki, başvurduğu diplomasi dışı yöntemler ve Türkiye'nin kararlı direnci iki devlet açısından da Brunson'ın herhangi bir "rahip", amacınınsa sıradan "misyon" olarak görülmediğini gösteriyor. Misyonerlik faaliyetlerinin evanjelistlerdeki ehemmiyeti ve Yahudi Siyonistlerle kurulan "şer ittifakı"nın hangi noktalarda çatıştığı ise başka bir yazının konusu olmayı hak ediyor.

mini refe-ran-dum

M. SENA SUBAŞI
H. BEYZA AYDIN

“GEÇMİŞİ TEMİZLEMEYE ÇALIŞIYORUM, GELECEKLE SONRA UĞRAŞACAĞIM”

Yarın ölecek gibi bugüne, bugün ölecek gibi âna odaklanmamız gerektiği söylendi birçoğumuza büyürken. **Gecelerin gündüzleri kovaladığı günlerde arkamıza baktığımızda biten ömürler görüyor olsak da çoğu zaman istikbale dair umutlar beslemekten, hayaller kurmaktan, beklentilere girmekten de geri durmuyoruz. Geçmişin ulaşılmazlığına karşılık gelecek –adı üstünde- geleceğini vaat ediyor. Daima herkesin kendi hayaline, umuduna göre vaatkâr ve teşvik edici olmayı bir şekilde beceriyor. İyi ama nedir bu gelecek adı verilen şey. Peki, bir insan hayal kurarken zihninde ne kadar uzak bir zaman dilimini canlandırabilir?** Gelecek algısı kafalarımızda büyük ölçüde soru işaretlerinden müteşekkil olsa da herkesin ona dair bir düşüncesi, ondan bir beklentisi de mevcut. Böyle bir manzarada sokaktaki insanların geleceğe dair düşüncelerini öğrenmek istiyorsanız işte cevaplar...

DÜNYANIN HERHANGİ BİR YERİNDE TÜRKİYE’Yİ TEMSİL ETMEK İSTERDİM

* Bu röportaj muhabirlerimiz tarafından 06.08.2018 tarihinde Beşiktaş meydanında gerçekleştirilmiştir. Soru, en küçüğü 16 yaşında olan yaklaşık 40 kişiye yöneltilmiştir. Sayfa bu cevaplardan derlediklerimizden oluşmaktadır.

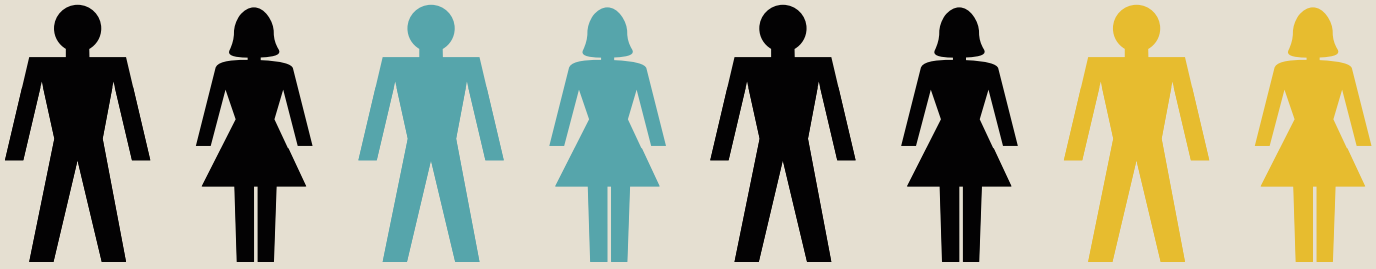

GELECEKTEN BEKLENTİLERİNİZ NELERDİR?

- Ayrı eve çıkıp ağabeylerimden kurtulmak gibi hayallerim var. Evlenmek de olabilir... Ağabeylerimden kaçsam yeter.
- Ev işlerini yapan robotları bekliyorum gelecekten.
- Gelecekten uçan arabalar, zaman makineleri falan bekliyoruz yıllardır. Çok mu zor acaba; bir türlü kavuşamadık o teknolojiye.
- Ülkemizin ekonomisinin düzelmesini bekliyorum. Dolar düşse mesela, işlerimiz yoluna girse...
- Bu sene tercih yapacağım ama sınavlar da çok iyi gelmedi. Gelecekten tek bir beklentim olabilir, o da bir üniversiteye girmek.
- Benim bir meslek hedefim var. Uzay mühendisi olmak istiyorum ama maalesef Türkiye'de çalışabileceğim yer yok. O yüzden Avrupa ya da Amerika'ya gitmem gerekecek. Tabii bu şartlarda zor... Muhtemelen uçak mühendisliği falan seçeceğim; en yakın ihtimal bu.
- Bir ara evlenebilirsem süper olur. Gelecek deyince aklıma belirsizlik geliyor, çok fazla belirsizlik var. Bir de güvensizlik...
- Bir ailem olsun; evlenip çocuk sahibi olup güzel nesiller yetiştirmek istiyorum. Gelecekten beklentim bu...
- Gelecek hakkında herkesin bir hayali vardır. Benim hayalim de vatana, millete hayırlı biri olmak.
- Benim geleceğe dair hayallerim kendime ait, ocağı tüten sıcak bir evimin olması... Mütevazı olmak lazım...
- Her şey olacağına varır. Gelecekten beklentim yok ama ileride arkama baktığımda içime sinecek bir hayatımın olmasını çok isterim.
- 10 bin saat kuralını unutmamak lazım. Bir işte başarılı olman için 10 bin saat çalışman gerekiyor. Neye vakit harcarsan ona meyyal olursun. Hayallerini ona göre seç ve harekete geç!
- Dua edin de üniversiteyi bitireyim. Gerçekten artık başka bir şey istemiyorum.
- Yarım saat sonrasını bilmiyorum ki, geleceği ne bileyim! Geleceği düşünmeye gerek yok. Buradan çıkıp da on dakika sonra ölmeyeceğim ne malum?
- Geçmişim hüsranla, hayal kırıklıklarıyla dolu. Geçmişte ne yaşadım ki gelecekten bir şey bekleyeyim. İşim de yok. Benim için artık umut yok. Başıma neler geldi bir bilseniz! Hiçbir beklentim, hayalim yok.
- Ben İzmirliyim, İzmir'de yaşıyorum. İstanbul'a geldim ama gelmez olaydım. Gelecekle ilgili öncelikli hayalim İzmir'e dönmek. Bu şehirde yaşanmaz; çok kalabalık ve karmaşık burası. Metroya biniyorum, oturacak yer bulamıyorum. Trafiği zaten hiç söylemeyeyim. Döneceğim zaten yakında.
- Şu an geçmişi temizlemeye çalışıyorum, gelecekle sonra uğraşacağım.
- Çoluk çocuk yaparım herhalde. Gelecekten daha ne isteyeyim!
- Evlenmeyi düşünüyorum.
- Kendimi dünyanın bir yerinde Türkiye'yi temsil eden bir insan olarak hayal ediyorum.
- Gelecekten tek bir beklentim var: Benim küçük bir oğlum var; ileride büyüdüğünde onunla gezmek, tozmak, alışverişe gitmek istiyorum. Biraz basmakalıp olacak ama anne olunca böyle oluyor.
- Ay bilmiyorum yaa... Hiç hayal etmedim ki işten güçten. Beklentim yok sanırım. Sen sorana kadar düşünmedim hiç. İleride çok daha fazla para kazansam güzel olur herhalde.
- Kanada'ya gideceğim üniversiteye okumaya. Gerçi çok yakın bir gelecek ama şimdi sadece onu düşünüyorum.
- Gelecekte "şu olsun, bu olsun, şöyle yapacağım, böyle yapacağım" demiyorum. Kendimi kısıtlamak istemiyorum.
- Yeni nesil çok eğitimsiz geliyor. Okumak istemiyorlar; okumayı, öğrenmeyi sevmiyorlar. Onları gördükçe geleceğimize dair olumlu bir şey göremiyorum. Ama ülke onlara emanet sonuçta...
- Gelecekte keşke hayal ettiğim kafeyi açabilsem! Oradan çok para kazanıp hem aileme hem de hayvanlara bakabilsem. Bunun gerçekleşmesini çok isterim. Benim en büyük hayalim hayvanlarla ilgili zaten.

BİR İŞTE BAŞARILI OLMAK İÇİN 10 BİN SAAT ÇALIŞMALISIN

dünyadan portreler/ haberler

BİROL BİÇER

2018

01

ALMANYA – SURİYE

MAHMUT ÖMER

ALTIN KEMERİNİ BAŞKAN ERDOĞAN'A TESLİM EDEN SURİYELİ BOKSÖR

Suriye asıllı Mahmut Ömer Manuel Charr Lübnan'da doğdu ve dünya ağır sıklet boks şampiyonluğunu, yaşadığı Almanya'da kazandı. Geçtiğimiz aylarda Ankara'ya gelerek altın kemerini Başkan Erdoğan'a teslim eden Mahmut Ömer, kendisini "Osmanlı Aslanı" olarak nitelendiriyor. Eylül sonunda yapacağı unvanını koruma maçına da yine Erdoğan'ı davet ediyor. 1984 doğumlu Manuel Charr, dövüş sporları kariyerine 17 yaşında Tayland boksu ile atıldı. Profesyonel boks hayatında ilk mağlubiyetini kaşı açıldığı için durdurulan maçta ünlü Vitali Klishko karşısında alan Charr, iki yıl önce kazandığı WBA dünya ağır sıklet boks şampiyonluğunu hâlen koruyor. Mahmut Ömer Charr, Erdoğan ve Türkiye sevgisini şöyle açıklıyor: ''Ben mülteci olmanın ne demek olduğunu çok iyi biliyorum. Erdoğan'ın Suriyeli mültecilere ne kadar yardımcı olduğunu da çok iyi biliyorum. Bunun için kendisine minnettarım."

02

ABD

JAMES SHINN

GELECEĞİ BİLDİREN START-UP KURDU

James Shinn'in risk değerlendirmesi yazılımları üzerinde uzman şirketi Predata, alıştığımız 'start-up'lardan biraz farklı. Bu şirketin uzmanlık alanı esas olarak şöyle tarif ediliyor: "Geçmişin verilerini tahlil ederek geleceği öngörmek." Ancak yaptığı şey kâhinlik ya da falcılık değil. Predata aslında şirketler ve piyasalar için öngörü sistem ve yazılımları geliştiriyor ancak bu iş sadece ekonomik verilerin analizine dayanmıyor; her alandan geçmişe yönelik binlerce veri analize tabi tutuluyor ve böylelikle gelecek hadiseler hakkında öngörüler üretiliyor. Örneğin, Shinn'in yazılımı Paris'te iki yıl önce gerçekleştirilen bombalı saldırıyı bir ay öncesinden yüzde 61 olasılıkla öngörmüştü. Predata'nın algoritması her gün binlerce sosyal medya hesabını, on binlerce internet sayfasını, Wikipedia'yı ve 200 ülkede gazete ve dergiyi 300 konu ve tematik öge kapsamında topluyor ve matematik bir modelle analiz ediyor.

03

KANADA

PHILIP TETLOCK

EN İYİ GELECEK ÖNGÖRÜSÜ METODUNU KEŞFEDİYOR

Kanadalı psikoloji profesörü Tetlock, 20 yıla yakın bir süre politika, ekonomi ve strateji alanlarından 300 uzmanın 27 bin 500 öngörüsünü topladı ve bunları gerçekleşen olaylarla karşılaştırdı. Ve 2005 yılında sonuç olarak şuna ulaştı: "Uzmanların hepsi de öngörüleri konusunda birbirinden beterdi. Hatta bu uzmanların medya tarafından öne çıkarılanları en kötüleriydi." Bu sonuçtan emin olan Tetlock birkaç araştırmacıyla bir araya gelerek muhtemel gelişmeleri öngörme konusunda en iyi metodu keşif için kolları sıvadı. Good Judgement Project işte böylece ortaya çıktı. Uzmanların öngörü isabetsizliğinden yılan Tetlock ve arkadaşları 10 yılı aşkın süredir yürüttükleri bu programla dünyada meydana gelen gelişmeleri önceden kestirme konusunda kitlelerin bilgi ve sağduyusundan yararlanıyor.

04

KÜRESEL

HELAL TURİZMİN İSTİKBALİ PARLAK

Finans, gıda, moda, sağlık, bakım ve makyaj malzemeleri gibi sektörlerde yaygınlaşan "Helal" anlayışının yeni yıldızı "Helal Seyahat ve Turizm." Yıllar önce mütedeyyin ailelere yönelik birkaç otel ile adımları atılan bu sektör günümüzde hızla büyüyor. Bunu son rakamlardan açıkça görmek mümkün: Müslüman turistler 2016 yılında 169 milyar dolar olan Müslümanlara yönelik seyahat pazarını, 2017'de yüzde 11,8 artırırken, 220 milyar dolara yaklaşan dünya helal turizm pazarı da hacmini iki katına çıkardı. Bu pazarın 2023'e kadar 300 milyar dolara ulaşacağı tahmin ediliyor. Helal turizmin rağbet gördüğü ülkelerin başını Malezya ve Endonezya alıyor. Helal ürünler konusunda oldukça hassas bir topluma sahip olan bu iki ülkede turizmin yanında diğer tüm helal sektörler de hızla büyüme kaydediyor. Helal turizm pazarının son dönemlerdeki en atak ülkesi ise Türkiye. Geçen yıl helal turizmde 3 milyon turist ağırlayan ve bu alandaki yatak sayısını beş yılda 5 katına çıkaran Türkiye, Malezya ve Endonezya'nın ardından dünyada ilk 3 arasına girmiş durumda. Bununla beraber Türkiye şimdilik bu pazardan sadece yüzde 2 pay alıyor.

05

GÜNEY ASYA

ROBOTLAŞMA KAÇAK İŞÇİLİĞİ VE KÖLELİĞİ ARTIRACAK

Önümüzdeki yıl endüstride 250 bin robotun işgücüne katılacağı dünyanın yakın geleceği için Dünya Çalışma Teşkilatı'nın (ILO) öngörüsü şöyle: "20 yıl içinde çalışanların yüzde 56'sı işsiz kalabilir." Yeni yapılan bir araştırma ise şimdilik bu konuda olmasa da en azından çalışma hakları konusunda robotların oldukça olumsuz sonuçlara yol açacağını gösteriyor. Verisk Maplecroft adlı grubun Güney Asya üzerinden tekstil, petrol, tarım, pazarlama, balıkçılık gibi farklı sektörlerin verilerini analiz ederek yaptığı araştırma robotlaşma ve mekanizasyonun işsizliği yükseltmekle kalmayıp iş hakları ihlallerini, hatta köleleştirmeyi de vahim şekilde artıracağı sonucuna varıyor. Grubun analisti Alexandra Channer durumu şöyle özetliyor: "Öncelikle fazlaca vasıf gerektirmeyen ve düşük ücret ödenen işlerin ortadan kalkmasıyla bu işlerde çalışmak üzere göç eden milyonlarca insan çok zor bir durumda kalacak. Bu durum Güney ve özellikle Güney Batı Asya'da zaten yoğun olan kölelik ve kaçak işçiliğin yükselmesi riski anlamına geliyor."

06

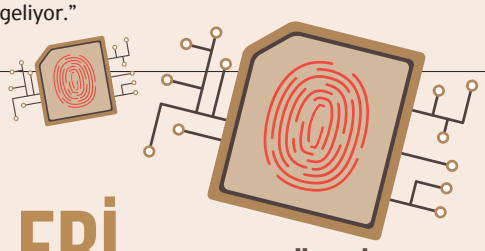

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ

GELECEK MÜZESİ

Alıştığımız şekliyle müze daha çok geçmişe ait bir şey ancak bazıları öyle düşünmüyor. Örneğin 2019 yılında Birleşik Arap Emirlikleri'nde açılışı yapılacak olan Dubai Museum Of The Futur'u (Dubai Gelecek Müzesi) kuranlar geçmişe değil geleceğe ait eserleri sergilemeyi planlıyor. Dünyanın en fütürist şehirlerinden biri olan Dubai'de hâlen inşa halindeki müze aslında Dubai Future Foundation tarafından yarının eğilim ve fırsatlarını önceden keşfetmek amacıyla fütürist inovasyon ve tasarımlar için geleceğe yönelik bir kuluçka makinesi olarak tasarlanıyor. İnteraktif sergiler ve simülasyonlarla ziyaretçilerini muhtemel gelecekte bir seyahate çıkaracak olan müze seyirlik olmakla kalmayacak. Dünyanın en büyük ve önemli inovasyon projelerini sergileyen bir kuruma dönüşmesi hedeflenen Gelecek Müzesi ayrıca geleceğin şehirlerinin sorunlarına yönelik çözüm çalışmalarını da teşvik eden bir kaynak olacak. Sağlık, eğitim, akıllı şehirler, enerji, ulaşım gibi pek çok alana yönelik inovasyon laboratuvarları ve yeni icatların deneneceği platformlar ile istikbalin teknoloji adaylarına işlevsel bir hizmet de sunacak.

07

AVRUPA-KUZEY AMERİKA

GELECEK BEKLENTİSİ: DAHA YAVAŞ, DAHA SAKİN BİR HAYAT

Gelişme ile hayat sürekli hızlanıyor ve bazı düşünürler yaşadığımız dönemi "Hız Çağı" olarak nitelendiriyor. Teknolojinin her alana yayılacağı gelecekte bu süratin iyiden iyiye artacağını görmek içinse müneccim olmaya gerek yok. Gelecek öngörüleri bu yönde ancak acaba insanların beklentileri arasında bu var mı dersiniz. Bu soruya iki yıl önce yapılan bir araştırma oldukça cevap verir nitelikte. ObSoCo adlı (Toplum ve Tüketim Gözlemevi) bir enstitü tarafından Batılı yaşam tarzına sahip 6 ülkede (Fransa, İspanya, Almanya, ABD, Japonya ve Türkiye) on binlerce insan üzerinde yapılan bu araştırma insanların yüzde 74'ünün mevcut hayat akışını fazla hızlı bulduklarını ve bundan da pek memnun olmadıklarını gösteriyor. Japonya ve Türkiye hesaba katılmadığı zaman diğer ülkelerde bu oran yüzde 80'e çıkıyor. Araştırma katılımcılarının ayrıca yüzde 78'inin kişisel olarak daha ağır ve sakin bir yaşam arzuladığını, yüzde 50'sinin ise yapmak istedikleri için yeterli zaman bulamadığını gösteriyor. Yüzde 90'ının yakınlarına yüzde 89'unun ise kendisine daha fazla zaman ayırmaya ihtiyaç duydukları da bir diğer sonuç.

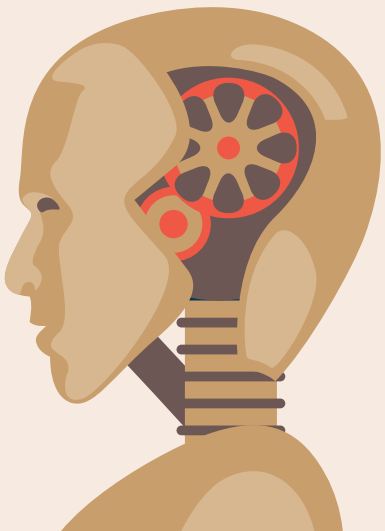

Şaşkın Kerteriz

MUSTAFA AKAR

DÜNYA 'ROMAN' PAZ. LTD. ŞTİ. YA DA AMİN MAALOUF'UN KURNAZLIĞI!

Modern küresel güçlerin zihnimizi, düşünme şeklimizi ve davranışlarımızı bile belirlediği günler içindeyiz. İlişki biçimlerimiz değişti, değişiyor. Düşüncelerimizi belirlemek isteyen küresel güçler bütün mümkün gelecek tahayyüllerini koskoca kara bulutlarla örmüş durumdalar. Tüm dünyayı ilgilendiren meseleler arasında kültürel alandaki zihin belirleme projesi çoğunluk güme gitse de, gelecekte bizi asıl ilgilendiren meselenin kültürel alandaki zihin dalgası olduğundan hiç kuşkum yok.

Geçenlerde bir rastlantı eseri Amin Maalouf'un *Doğu'dan Uzakta* romanını okudum. Rastlantı eseri demem şundan; kitap uzun bir süre önce yayınlanmasına rağmen, okuduğum başka bir kitapta *Doğu'dan Uzakta*'ya referans veriliyordu. Maalouf, Lübnan asıllı Hıristiyan bir romancı. Fransa Akademisi'nde sandalye sahibi... O sandalyeyi "kapma" hikâyesini anlattığı bir risale de yayınlandı ama şimdilik konumuz *Doğu'dan Uzakta* romanı...

Romanın başkahramanı Adam adlı tarihçi (İlginç bir şekilde Attila biyografisi yazmakla meşgul ve yine ilginç bir şekilde gerekli şartlar oluşsaydı -tıpkı kendisi gibi- Attila'nın da Roma'nın paralı askeri olabileceğini savunuyor) iç savaş başladığında "kaçtığı" ülkesine yakın bir arkadaşının ölmek üzere olduğu haberini alır almaz geri dönüyor. Maalouf'un Lübnanlı olduğunu bilmesek Akdeniz'deki bu çok kültürlü ülkenin Lübnan olduğunu anlamak için epey bir çaba sarf etmemiz gerekecek çünkü yazar kitabın hiçbir yerinde ülkesinin adını anmıyor, sadece "Doğu Akdeniz'deki masal ülkesi" diyerek ülkesi Lübnan'a masalsı, duygusal bir hava katıyor. Yani yazarımızın aklında aslında Lübnan diye bir yer yok. Ya da hadi o meşum soruyu ben sorayım; Fransız Akademisi'ne kabul edilen yazarımız tıpkı Ece Temelkuran ya da FETÖ'nün gelini Elif Şafak gibi bir üçüncü dünya ülkesi vatandaşı olmaktan eziklik mi duyuyor?!

Adam adlı karakterimiz, yakın arkadaşı Murat'ın ölüm yatağında olduğu haberini alınca ülkesine dönmek zorunda kalmış dedim çünkü Murat'la araları fena halde bozulmuş. Sadece Adam'la Murat da değil. İç savaştan önce Murat'ın evinde toplanan ve yaklaşık bir düzine eden bu öğrenci grubu dağılmış ve "masal ülkesi"nden iltica etmiş. Bundan mıdır nedir, iç savaş niye başlamış, taraflar kimlermiş, hiçbir bilgi yok. Tamam, romancı "Artık modernsiniz, her bilgiyi de ben mi yazayım kuzum" demiş olabilir ama sokaklar, şehirler, dağlar... Yani Lübnan'ı Lübnan yapan kültüre dair hiçbir şey mi olmaz kitapta... Ya da bir insan doğduğu ülkesini yazarken onu bu kadar mı aşağılar, bilemedim.

Aralarında her dinden karakter var bu arkadaş grubunun ama ne hikmetse mesela bu karakterlerden Müslüman olan Naim, bir terörist. Yani aşırı dinci, sonradan görme gevrek Batılıların demekten hoşlandığı gibi "İslamcı." Yahudi olan arkadaşları büyük acılar çekerek (!) tıpkı kahramanımız Adam gibi kaçmış. Hıristiyan Adam da bir şekilde öz-

gürlükleri daraldığı için kaçmış fakat şehirde kalanlar ne hikmetse terörist olmuş. Adam'ın Lübnan'a geldiği gün ölen Murat da kendi "Marksist" ideallerinden ödün verip hükümette bakan olduğu için aşırı zengin olmuş.

Romanı uzun uzun anlatmaya gerek yok. Klasik bir dönüş hikâyesi aslında. Yaşamdan zevk almanın cinsellikle, özgürlüğün de alkol tüketmekle yakından ilgili olduğunu düşünen ergen Batılı zihnin bir ürünü ama burada dikkati çekmeyi istediğim husus şu: Artık küresel roman piyasası denen bir "borsa" teşkilatı var ve o borsada hisselerinizin pirim yapmasını istiyorsanız, bahsedeceğiniz, ele alacağınız konular ve o konuları işleyiş biçimleriniz belli: Bu romandaki yer Ortadoğu'da bir ülke ise eğer, orası karanlıklara bulanmış "bir masal ülkesi" olmalı. Romanda geçen Müslümanlar muhakkak "aşırı dinci, terörist" olmalı, Yahudiler ülkelerinden sürülmüş olmalı. Ve bütün çözüm, Batılı zihnin aydınlık değerlerindeki özgürlük hortumuyla sulanmalı. Erkeklerin yarısı muhakkak "gay", bir diğer yarısı ailesini terk etmiş olmalı; cinsellik bütün ayrıntılarıyla anlatılmalı, belki araya birkaç taciz hikâyesi sıkıştırılmalı (ama tacizi yapanlara dikkat etmeli, yerel halktan, okuması yazması olmayanlardan seçilmeli) bir terk ediş olmalı, yaşanılan ülkenin yöneticileri "gaddar" ve "diktatör" olmalı... Al sana çoksatar roman piyasasına giriş için geçerli bir bilet.

Yukarıda anlattığım şablonu al, kitaplığındaki kitaplara ve yazarlara uygula, dünya romancılık limited ve pazarlama şirketindeki hisselerini gözden geçir!..

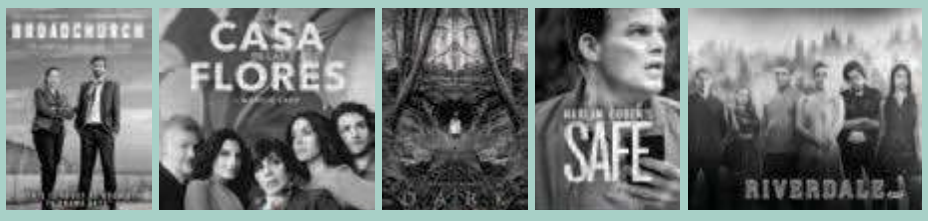

DÜNYA 'DİZİ' PAZ. AŞ.

Biliyorsunuz, artık hiçbirimiz bir 19'uncu yüzyıl insanı gibi dev romanlarla zaman geçirmiyoruz. Anna Karenina kitaplıklarda sadece bir garnitür. *Savaş ve Barış*, dev bir hukuk ders kitabı kadar korkutucu. Yabancı yapım diziler ve o dizilerin yayın hakkını elinde bulunduran Netflix gibi platformlar herkesin gözdesi oldu. Sanırım yakında TV de tarihe karışacak.

Son zamanlarda Netflix'te dolaşıma çıkan yapımlarda bazı enteresan işler dönüyor. Bilmem ilginizi çekti mi? Kanalın bazı dizileri öne çıkarma politikası hayli dikkat çekici. Mesela bir dönem kasaba dizileri öne çıkıyor, birkaç örnek verebilirim: *Broadchurch, Dark, Safe, Forrest, Riverdale* gibi. Bu kasaba dizileri alışık olduğumuz Amerikan kasabası dizilerindeki klişelerin neredeyse hepsini taşıyor; korku, gizem, kaçırılma vb. İlginç olan taraf ise, özellikle kasabalılık değerlerinin de sorgulanır olması. Yani bu kasaba dizilerinin ortak noktası kasabadaki değerlerin "aşağılık" olduğu, insanların ahlaken "düşük" seviyelerde yaşadığı... 70'li yıllarda ülkemizde yayınlanmış "kasaba, köy" romanlarındaki bu "ortak değer"lere alışkın olduğumuz için gözlerimiz hemen seçiyor buradaki numarayı. Öte yandan bununla da kalmıyor; şu sıralar öne çıkan dizilerin ortak noktası ise "aile ahlakı"nın sorgulanması. Mesela *Casa de las Flores* dizisi gibi... Her dönem öne çıkarılan dizilerdeki bu ortak temaları kimler, neden seçiyor, neden bu değerler sorgulanıyor... Hadi onu geçtim, bu tespiti yapmak için psikoloji uzmanı olmaya gerek yok, ortalama bir izleyici olmak kâfi.

Aranızda beni komplocular gibi düşünmekle suçlayanların olacağını tahmin etsem de, bunun hiç de rastgele bir tercih olduğu düşüncesinde değilim. Dönem dönem kanalda öne çıkarılan yapımlardaki ortak değerler büyük bir tuzağı işaret ediyor, umarım konunun uzmanları bu konuda bir çalışma yapar. Benden uyarması!

ÇEVİRİ: Kenan Hamak

NİZAR KABBANİ

Tam yirmi yıldır
Bir vatan
Ve bir kimlik arıyorum
Oradaki evimi
Ve dikenli tellerle kuşatılmış yurdumu
Çocukluğumu arıyorum
Mahalle arkadaşlarımı
Resimlerimi kitaplarımı
Her sıcak köşeyi
Her tatlı anıyı
Şimdi benim de bir tüfeğim var
Beni de Filistin'e götürün sizinle birlikte
Ey erkekler!
Yalnızca erkek gibi yaşamak
Ya da erkekçe ölmek istiyorum

SÖYLEŞİ

“Dedem bir Cuma günü Çankırı vaazında, “Uzun süre sonra ilk defa burada, sizinle Cuma namazını kılacağım çünkü İstanbul’da başka devletlerin bayrakları dalgalanırken Cuma namazı kılmak bize de halifeye de haramdır” diyor.

DEDEMİN SÖZLERİNİ DİNLEYENLER NAMAZDAN ÇIKTIKLARINDA AĞLAYARAK ASKERE KOŞMUŞ

DOSYA

Dedem Çanakkale Destanı şiirini bitirince "artık ölebilirim" demiş

SÖYLEŞİ :: M. SENA SUBAŞI :: SELMA ARGON

Selma Argon, dedesi istiklal şairimiz Mehmet Akif Ersoy'u hiç görmemiş. Annesinden ve ablasından dinlediği kadarıyla dedesini tanıdığını ve ona hayran olarak yetiştiğini söyleyen Argon hanımefendi ile Akif'in aile hayatını, Özbekler Tekkesi'nden Millî Mücadele'ye destek vermek için nasıl silah kaçırdıklarını, Necid Çöllerinde Kuşçubaşı Eşref'le seyahat ederken dinç kalmak için Zenci Musa ile güreş tutmalarını, yazdığı çok konuşulan Kuran mealini, Mısır'a gidişini, Nasrullah Camii'ndeki efsane vaazını, Teşkilat-ı Mahsusa mensubiyetini... İstiklalimizin şairinin bilinmeyen yönlerini torunu ile konuştuk.

Mehmet Akif'i bir de sizden dinleyelim. Annenizden duyduğunuz kadarıyla nasıl bir baba yahut dedeymiş Mehmet Akif?

Dedem Mehmet Akif'in üç kız, iki oğlan olmak üzere beş çocuğu vardı. Annemin anlattıklarından biliyorum ki dedem, eşine ve çocuklarına çok düşkün bir babaymış. Mesela, anneannem astım hastasıymış, astım krizi tuttuğu zaman onu sırtında yemeğe indirirmiş, rahatsızlandığı zaman evde işleri o yaparmış. Çocuklarıyla ilişkisi de çok güzeldi. Evde olduğu dönemlerde çocuklarına ne öğretmesi gerekiyorsa öğretmiştir. Okumaları gereken kitapları okutup sonra birlikte o kitaplar hakkında tartışırlarmış. Çocuklarının hepsi çok iyi İngilizce ve Arapça bilirlerdi. İyi bir baba, iyi bir dost olmasının yanı sıra sözünü tutan da bir insandı Mehmet Akif. Kendi çocuklarıyla birlikte üç çocuk daha büyüttü dedem. Halkalı Ziraat Mektebi'nde okurken Hasan Tahsin Bey diye bir dostu varmış. Yaşadıkları dönem Osmanlı'nın çöküş dönemi, cephelerden kimsenin dönmediği, çok karmaşık bir dönem. Dedem ve Hasan Tahsin Bey birbirleriyle; "Olur da birimiz ölürse, ötekimiz onun çocuklarına baksın" diyerek sözleşmişler. Hasan Tahsin Bey okuldan mezun olduktan bir süre sonra vefat etmiş. Onun bir erkek, iki kız çocuğunu dedem yanına almış ve kendi çocukları gibi bakıp büyütmüş.

Mehmet Akif şüphesiz Millî Mücadele'nin kilit adamlarından biriydi. Bu dönemde insanlar Akif'in neyinden etkilendi?

Dedem, vatanını çok sevdiği için halktan uzak birisi değildi. Bilhassa Halkalı Ziraat Mektebi'nde okurken bütün köyleri gezmiş, dolaşmıştır. İnsanlara toprağı nasıl işleyeceklerini, hayvanlara nasıl bakacaklarını anlatırmış.

Bunun için de fiili bir şeyler yapmak istedi değil mi?

1908'de Eşref Edip'le çıkarmaya başladıkları *Sırat-ı Müstakim* dergisiyle düşüncelerini yazıya dökmeye başlıyor. Bu dergi ülkenin en zor zamanında çıkmış bir dergi olmasına rağmen ilk baskısı 70 bin adet basılmıştır. Düşünebiliyor musunuz? Tarih, 1908. Tekrar tekrar basılmış, basmak için kâğıt bulamadıkları dönem olmuş. Basıldıktan sonra ülkenin her yerinde okunan bir dergi olmuş zamanla. Halktan gelen tepkiler ve istekler dedemlere daha da şevk veriyor. Aynı zamanda *Sırat-ı Müstakim* birçok İslam ülkesine de gidiyor; Pakistan'a, Hindistan'a hatta Rusya'ya. Dergi *Sırat-ı Müstakim*'den sonra *Sebilürreşad* adıyla çıktı. Aslında ikisinin de manası aynı; dosdoğru yol demek. Dedem Mısır'a gidene kadar birçok defa kapansa da, sansürlense de bir şekilde basıldı. Hatta bir dönem dergi

Selma Argon

FOTOĞRAF :: DENİZ DOĞAN

Selma Argon Kimdir?

1944 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Selma Argon Erenköy Kız Lisesi mezunudur. Bir süre ablası Ferda Hanım ile yaşamış ancak ablası vefat edince yaşantısını Ataşehir'de oğlu İlkay Türkozun ve gelini ile birlikte sürdürmüştür. Bugüne kadar Türkiye'nin birçok şehrinde Mehmet Akif'in çileli hayatını anlattığı 300 konferansta bulunmuştur. Selma Argon en son *Dedem Mehmet Âkif: Zorluklarla Geçen Bir Ömrün Saklı Kalmış Hikâyesi* isimli kitabı yazmıştır.

Kastamonu'da çıkmaya başlamış. Dedemin vefatından sonra Eşref Edip yaşlanıp tek başına kalınca dergiyi kapatmak zorunda kalmış. Eşref Edip'in dergiyi daha sonra bıraktıkları yerden gençler devam ettirsin vasiyetini dikkate alarak 50 yıl sonra tekrar çıkartmaya başladık. Ve 110'uncu yılını idrak ettiğimiz bugünlerde Fatih Bayhan evladımın öncülüğünde yeni bir merkeze taşıdık.

Batı'ya hangi görevle gitmiş peki Akif?

Dedem bir grupla birlikte vazifeli olarak gitti Berlin'e. O grupta Şeyh Şerif Salih El Sunusi vardı. Orada mesela Hintli Müslümanlara vaaz vermiş bir camide. Dedem, vaazlarından arta kalan zamanlarda Almanya'nın bütün laboratuvarlarını gezmiş, onların nasıl çalıştıklarını yerinde görmüş. Hatta Almanlar demişler ki, "Grupta biri var, sürekli laboratuvarları geziyor. Casus mudur nedir." Orada atomu keşfettiklerini görmüş ve biz neden bu keşiflerden geride kaldık diye çok üzülmüş.

Milli Mücadele'ye dâhil oluşu nasıl oldu peki?

Milli Mücadele yıllarında önce İstanbul'daydı. Ancak Mustafa Kemal Paşa'nın daveti üzerine Ankara'ya geçmiş. Oradan da 12 vilayette Anadolu'nun uyanışı ve ittihadı için konuşmalar yapmış. Dostlarına yakın olmak için de devamlı taşınırmış. O zamanlar şimdiki gibi değil; sırtına eşyalarını alıyorlar, at arabasına çocuklarla birlikte binip gidiyorlar. En son Beylerbeyi'ne taşınmışlar. Orada bir gece kapı çalınıyor, kapıyı açtıklarında karşılarında sivil birini buluyorlar ama duruşundan asker olduğu belli. Misafiri içeri alıyorlar, genç adam yaklaşık 20 dakika durup gidiyor. Meğer Ankara'dan bir mektup getirmiş. Sonradan arşivden çıkan mektupta şunlar yazıyor: "Mehmet Akif ve Fatin Hoca gibi kişilerin bir an evvel Ankara'ya sevk edilmesi gerekir. Onlara burada ihtiyaç var." Bir irşat heyeti kurulmuş. Bu heyet, insanlara köy köy, kasaba kasaba dolaşıp Millî Mücadele'nin ne olduğunu anlatacak.

Bizzat Atatürk çağırıyor yani?

Evet. Mektubu aldıktan sonra dedem hemen en büyük teyzemin eşi Ömer Rıza enişteyi çağırıyor ve aileyi ona emanet ediyor. Eşref Edip'e de haber gönderiyor: "Sen de dergiyi toplayıp arkamdan gel" diye. Dedemler İstanbul'daki Özbekler Tekkesi'nde buluşurlarmış dostlarıyla. O tekkeden Anadolu'ya Millî Mücadele'ye katılacakları gönderirken aynı zamanda silah da gönderiyorlarmış onlarla birlikte. Öyle muazzam bir teşkilat kurmuşlar ki İngilizler yahut İtalyanlar mekânı bastıklarında sadece namaz kılan, ibadet eden insanlar buluyorlarmış. O tekkede Ali Şükrü Bey ile buluşuyorlar mesela. Dedem, Ali Şükrü Bey ve henüz 12 yaşındaki Emin dayım ertesi sabah erkenden yola çıkıyorlar. Yürüyerek başladıkları yolculuğa Geyve yakınlarında buluştukları Kuşçubaşı Eşref'in atlarıyla devam ediyorlar. 24 Nisan'da Ankara'ya varıyorlar. Millet Meclisi'nin önüne geldiklerinde Mustafa Kemal onları karşılıyor.

DOSYA

Peki, bu mücadelenin içinde ailesinin durumu nasıldı?

Millî Mücadele yıllarında dedem çoğu zaman ailesinin yanında olamıyordu. Anneannem İstanbul'da tek başına çocuklarına bakmak zorundaydı ama yemek yok, paraları yok, hiçbir şeyleri yok. Herkes gibi çile çekiyorlardı. Annem bize hep anlatırdı: "Eve bir ekmek geliyordu. Sıkıyorduk ekmeği, içinden su akıyordu, süpürge çöpü gibi bir şeyler çıkıyordu. Ne ekmeği belli değildi." O zamanlar dedemin zengin dostları da varmış. Beyaz ekmek, un, yumurta gönderirlermiş fakat anneannem hiçbir zaman yardımları kabul etmemiş. "Benim komşum sulu ekmek yerken ben nasıl beyaz ekmek yerim" dermiş. O dönemin kadınları hakikaten birer kahramandı. Atatürk bizzat çağırıyor dedemi ve "Sevr Anlaşması'nın boynumuza vurulacak ne tür bir bıçak olduğunu sizden başka halka bu kadar açık anlatan olmadı" diyor. İnsanlar o zaman Millî Mücadele'yi İttihat ve Terakki'nin bir oyunu olarak düşünüp inanmıyorlar bir türlü. Dedem bir Cuma günü Çankırı vaazında, "Uzun süre sonra ilk defa burada, sizinle Cuma namazını kılacağım çünkü İstanbul'da başka devletlerin bayrakları dalgalanırken Cuma namazı kılmak bize de halifeye de haramdır" diyor.

Halka etkisi büyük olmuştur sanırım.

Dedemin sözlerini dinleyenler namazdan çıktıklarında ağlayarak askere yazılmaya koşmuşlar. Kimi evindeki silahını, atını yani ne bulursa onu veriyor askeriyeye. Atlar o zamanlar savaş için çok önemliydi ve dedem de atlardan çok iyi anlardı. Bu sebeple mesela Anadolu'ya 5'inci Ordu'ya at seçimi için görevlendirilen heyette gitmiştir ilginç bir şekilde. Hakikaten dedem şairliğini, yazarlığını arkada bırakarak bir aksiyon adamı olarak Milli Mücadele'de nefer olarak çalışmıştır.

TEŞKİLAT-I MAHSUSA'NIN BİR ÜYESİYDİ. NECİD ÇÖLLERİNDE, ALMANYA'DA BİRÇOK GÖREV ALMIŞTIR TEŞKİLAT İÇİNDE. ANADOLU'DAKİ BİRÇOK İSYANI BASTIRMAK İÇİN DE VAAZLARI VARDIR.

Teşkilat-ı Mahsusa ile ilişkisi nasıldı? Kuşçubaşı Eşref'le çok yakın olduğunu biliyoruz.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın bir üyesiydi. Necid çöllerinde, Almanya'da birçok görev almıştır teşkilat içinde. Anadolu'daki birçok isyanı bastırmak için de vaazları vardır. Bilhassa Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği vaaz bütün cephelere askerin morali yükselsin diye dağıtılmıştır. Ayrıca o vaazlar *Sebilürreşad* dergisinde yayınlanmıştır. Bugün o vaazlar da basıldı nihayet. Evet, Kuşçubaşı ile çok mektuplaşırdı, çok severlerdi birbirlerini. Her şey düzelince, Kuşçubaşı Eşref'in Söke'deki çiftliğine yerleşmeyi düşünüyordu. Dedem yazmayı düşündüğü yazıları yazacak, o da hayali olan çiftçiliği yapacaktı. Az evvel bahsettiğim çöl seyahatlerinin birinde dönüş yolunda çok hastalanmış ve susuz kalmışlar. Kuşçubaşı'nın biliyorsunuz, Zenci Musa isimli bir yardımcısı vardır; o da yanlarında. Dedem hastalığa ve susuzluğa rağmen kuvvetini kaybetmemek için Zenci Musa ile güreş tutarmış. Çatalca'da Kıyıcalı adlı bir pehlivana okuma yazma öğretip ondan güreş öğrenmiş çünkü yıllar önce. Aynı zamanda Kuşçubaşı Eşref, *Çanakkale Destanı* şiirini ilk okuyan kişidir. Dedem şiiri bitirdiğinde ona; "Oku Eşref, artık ölebilirim" demiş.

Çanakkale şiirini nasıl yazdığı konusu da ayrı bir konu. Çanakkale'de hiç bulunmadan öyle bir şiiri yazması çok enteresan değil mi?

Çanakkale Destanı şiirini, Çanakkale zaferi gerçekleşmeden yazmıştır. Bunun en büyük sebebi ise savaşın kazanılacağına olan inancıydı. Enver Paşa'dan "Çanakkale geçilmedi" diye haber gelince Mehmet Akif'in coşkulu bir şekilde sevineceğini düşünen Kuşçubaşı, dedeme sarılır ve dedem hüngür hüngür ağlamaya başlar. "O andan itibaren hepimiz ağlamaya başladık" der Kuşçubaşı. Gece boyunca bir yere çekilir Mehmet Akif. Kuşçubaşı merak edip yanına gittiğinde dedemin secdede olduğunu görür. "Allah'ım bana bu şiiri yazmadan ölmeyi nasip etme" diye dua etmekteymiş o an. Secdeden kalktığında ise Kuşçubaşı'ya *Çanakkale Destanı* şiirini vermiştir. Mehmet Çelik hoca der ki; "Ben inanıyorum ki Mehmet Akif'in gönül gözü açıktı ama o zaman Allah büsbütün gönül gözünü açtı." *Çanakkale Destanı* şiiri Çanakkale'de değil çok uzak bir yerde yazılmıştır. Şüphesiz bu Mehmet Akif'in hakikaten inanmış bir Müslüman olduğunu gösterir. O günden sonra bir daha öyle şiir yazılmadı.

Mısır'a neden gönderildi peki?

Mısır'a Millî Mücadele'den çok sonra gidiyor, gönderilmiyor. Kendi tercihidir çünkü bazı görüş ayrılıkları başlıyor. Ülkede bütün işler yoluna girince bilhassa Birinci Meclis'teki insanların üzerinde büyük bir karalama kampanyası başladı. İkinci Meclis'te olmadı dedem Mehmet Akif. Hatta ona Birinci Meclis'te maarif vekilliği teklif edilir ama "Ben daha bir evi bile idare edemem. Koskoca maarifi nasıl idare edeceğim" diyerek reddeder; çok ısrar edilince de "Vekilliği de atarım" der. İkinci Meclis'te büyük bir muhalif kesim vardı. Ali Şükrü Bey'in öldürülmesinden sonra onun olduğu grupta dedem de gösterilmek istendi. Aslında dedem muhalif değildir; kabul etmediği bazı şeyler vardı sadece.

Nelerdi onlar?

Öncelikle verilen sözlerin tutulmaması. O zaman hilafetin kaldırılmayacağı söylenmiş, sembolik de olsa halife duracak denmiş fakat daha sonra verilen bu sözün tutulmaması sözünün eri biri olduğu için onu çok yaralamış. Ali Şükrü Bey'in öldürülmesi de çok incitmiştir dedemi. Annem, "Ali Şükrü Bey'den sonra bir hafta ağladı" derdi çünkü Millî Mücadele'ye beraber katıldığı, Ankara yollarında birlikte perişan olduğu kişiydi Ali Şükrü Bey. Ayrıca dedemin; "Siyasetten Allah'a sığınırım" dediği söylenir. Bu olaylardan sonra hakikaten büsbütün soğumuş siyasetten. Birinci Meclis'te yer alan dini bütün insanların üzerinde öyle bir muhalefet vardı ki dedemin ziraat müfettişliği, baytarlığı, üç dönem icra ettiği milletvekilliği, profesörlüğü gibi bir sürü vasfı olmasına rağmen kendisine maaş bağlanmadı.

Bir de Kuran tercümesi var. Bundan biraz bahseder misiniz?

Dedem İstanbul'a geldiğinde peşindeki hafiyeleri fark eder. Diyor ki; "Ben vatan haini olan memleketini satmış insanlar gibi muamele göremem, dönmemek üzere gidiyorum." Düşünün, istiklal mahkemelerinde Eşref Edip bile iki kere idamla yargılandı. *Sebilürreşad* bir daha basılmamak üzere kapatıldı, bir sürü insan yargılanıp idam edildi. Dedem kalsaydı belki o da tutuklanacaktı. Ona diyorlar ki; "Bak bir sürü dostun tutuklanıyor gitmezsen sen de tutuklanacaksın." "Ben nasıl vatanımı bırakıp giderim" diyor. "Ama sen tutuklanırsan, senin için bir hadise çıkarsa bir sürü masum insanın da başına kötü şeyler gelebilir" denince; "O zaman gideceğiz" diyor. Ailesiyle, dostlarıyla vedalaşıyor ve yine Abbas Halim'in daveti üzerine Mısır'a gidiyor. Gitmeden evvel kendisine Diyanet İşleri'nden bir davet geliyor ve Kuran tefsiri isteniyor. Tercüme lafını işittiği zaman dehşete kapılmış zaten. "Böyle bir vebal altına giremem" demiş. Daha sonra meal olması kaydıyla zorla kabul ettiriyorlar. Diyanet'le bir anlaşma yapıyor, biner lira avans veriliyor. Anlaşmanın metni var zaten. Orada geçirdiği on bir senenin yedi senesinde Kuran mealiyle meşgul oluyor. Arkadaşlarına yazdığı mektuplarda "Aruzu küstürdüm" galiba der.

O bastırmak istemedi ama bir kaç yıl önce bir kısmı basıldı?

İlk zamanlar anlaşması gereği tamamladığı kısmı Diyanet'e ve Ömer Rıza (Doğrul) enişteme gönderir, okunsun, eğer uygun görülürse beyaza çekeyim dermiş. Elde kalanları, Diyanet'ten mi aldılar bilmiyorum; evet, üslup benziyor. Tabii ben işittiğim zaman çok üzüldüm. Basan yayınevine de gittik. İsterdik ki keşke basılmasaydı çünkü sağlığında kendisinin istemediği bir şeyi, ölümünden kaç sene geçerse geçsin basmak bana doğru gelmedi. Nezaketen bari, bir haber verilseydi, torunu olarak izin verir misiniz diye sorulsaydı. O insan basılmasını istememiş bu kıymetli şeyin. Parayı da iade etmiş. Ölümünden evvel gittikleri gibi sonra da gitmişler aramışlar nerede diye. Hatta Ömer Rıza Bey, "Ben ailenin temsilcisiyim" diyerek Yozgatlı İhsan Efendi ile görüşmüş, ona bile verilmemiş. Yozgatlı'ya çok güvenirdi dedem, "Kale gibi bir yere teslim ettim meali" dermiş. Yozgatlı meali yakmaya kıyamamış, iki nüsha halinde çoğaltmış. Ölmeden önce oğlu Ekmeleddin Bey'e (İhsanoğlu); "Şu çekmecede iki tomar kâğıt var, bir tomarı üstadın bıraktığı, diğeri benim çoğalttığım. Onları yakın, vasiyeti buydu" diyor. 1992 senesinde İsmail Hakkı Şengüler bir röportajında açıkladı: "Beş arkadaş benim Abbasiye'deki müştemilatta toplandık ama Mısır'da soba yok nerede yakacağız bunu? Balkonda bakır bir leğen içinde o iki nüshayı birbirimizi kontrol ederek ve son derece üzülerek yaktık." O basılan kısım tahmin ederim ki Diyanet'in arşivinden çıktı yahut Ömer Rıza enişteminin sahaflara düşmüş dosyalarının içinden buldular. Okuyanlar mealin mükemmel olduğunu söylüyor ama dedem müsaade etmemiş sonuçta.

KUŞÇUBAŞI İLE DEDEM ÇOK MEKTUPLAŞIRDI, ÇOK SEVERLERDİ BİRBİRLERİNİ. AYNI ZAMANDA KUŞÇUBAŞI EŞREF, ÇANAKKALE DESTANI ŞİİRİNİ İLK OKUYAN KİŞİDİR. DEDEM ŞİİRİ BİTİRDİĞİNDE ONA; "OKU EŞREF, ARTIK ÖLEBİLİRİM" DEMİŞ.

Meali teslim etmekten vazgeçince ısrar edilmiyor mu hiç?

Dedem Mısır Apartmanı'nda yatarken, Mustafa Kemal Paşa özel kalemini göndererek çeviriyi istiyor. "Paşa selamlarını gönderdi, kendi gelemedi, Kuran mealini istiyor" deyince dedem; "Bitince gönderirim" deyip kesiyor. Kemal Paşa üzülüyor, on beş gün sonra "Belki parayı az buldu" diye düşünerek 10 bin liraya çıkarıyor ve yeniden gönderiyor. Akif cevaben; "Bu para meselesi değil, bitirince göndereceğim" diyor tekrar. Paşa bu kez kızmış galiba, daha dedem vefat etmeden üçüncü kez gönderiyor, diyor ki özel kalemine; "20 bin liraya çıkardım, git al gel artık." O da, ailesinin yanında belki karşı gelemez, onlar da beni destekler umuduyla odada anneannem, teyzelerim, annem, enişte varken isteği bildiriyor, çok kızıyor dedem. Anneannem diyor ki; "Sen hastasın, bizim de burada kalacak yerimiz yok, belki ihtiyacımız olur." Kadıncağız hissediyor, belli ki vefat edecek ve ihtiyaçları olacak o paraya. Dedem yatağında doğrulmuş; "Hanım karışma! Bu iş para meselesi değil, ben teslim etmekten vazgeçtim" diyor.

VESTEL
Proje Ortağım

LED Aydınlatma | Otel & İnşaat Projeleri | Dijital Ekran Çözümleri | İklimlendirme | Kamu

PROJENİZİN HER AŞAMASINDA
VESTEL PROJE ORTAĞIM YANINIZDA!

Kamu

Projeleri kamu kurumlarının ihtiyaçları doğrultusunda geliştiriyoruz. Gereken ürünlerin satışını kamu sektöründe doğrudan yapıyoruz.

Dijital Ekran Çözümleri

Çeşitli ürün seçenekleriyle teknolojik çözümler sunarken reklam, tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerini gerçekleştirmenize imkan sağlıyoruz.

LED Aydınlatma

Otel & İnşaat Projeleri

İklimlendirme

Projelendirme aşamasından anahtar teslimine kadar her adımda projelerinize değer katıyoruz. Üstün tasarım ve yüksek verimlilikle geliştirilen ürünlerimiz sayesinde çevreye duyarlı çözümler sunuyoruz.

info@vestelprojeortagim.com.tr 0850 577 8876 /vestelprojeortagim

ZORLU | www.vestelprojeortagim.com.tr

VESTEL

GELECEKTE OLACAKLARI BİLME DÜRTÜ VE MERAKI İNSANOĞLUNU KÂHİNLERE, MÜNECCİMLERE YÖNELTTİ. BU YOLDA KİMİ ZAMAN DA RÜYALAR YOL GÖSTERİCİ OLDU. BAZEN SIRA DIŞI ŞAHSİYETLERİN GÖRDÜĞÜ RÜYALAR BÜYÜK FETİHLERİN, ÇAĞ DEĞİŞTİREN OLAYLARIN GÖSTERGESİ SAYILDI.

GELECEĞE YOL GÖSTEREN RÜYALAR

SÜLEYMAN ARİF ÖZKUT

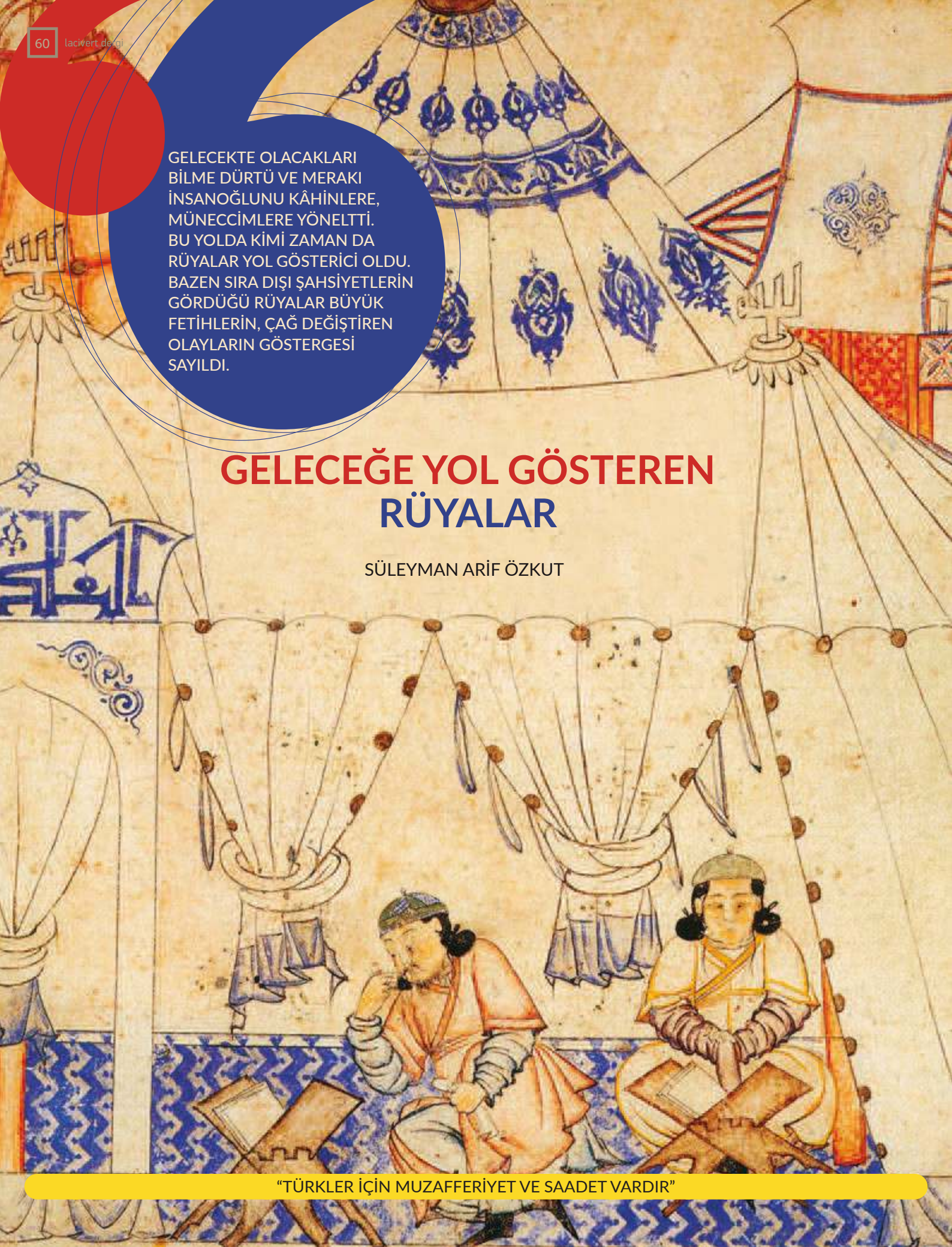

"TÜRKLER İÇİN MUZAFFERİYET VE SAADET VARDIR"

İnsanoğlu modern dönem öncesine kadar çoğu zaman kurduğu medeniyet ve devletlere bir kutsiyet atfetme eğilimindeydi. Bu eğilimin bir uzantısı olarak bu "kutsal" devletlerin geleceği ve hükümdarların gelecekte gösterecekleri muhtemel başarılar daima merak konusu oldu. Bu merak kimi zaman kâhinler, müneccimler ya da falcılar elinde hükümdarların geleceğe yönelik karar alma mekanizmalarının bir parçasına da dönüştü. Geleceği tahmin etme ve şekillendirme arzusu farklı devir ve medeniyetlerde değişik şekillerde zuhur etti. Mesela bu merak ve arzu Sümerlerde ziggurat denilen piramit gözlemevlerini ortaya çıkardı. Eski Mısır ve Babil'de ise astronominin temeli ilk olarak bu amaç doğrultusunda atıldı. Gök cisimlerinin hareketleri üzerinden kader okudukları hatta tayin ettikleri düşünülen kâhinler el üstünde tutuldu. Mitoloji ve pagan gelenekleri iç içe geçerek geleceğe dair fikir yürütme konusunda yer edindi. Dünyanın ilk büyük imparatorluğu olan Roma'da da aynı durum söz konusuydu. Efsanevî kuruluş hikâyesine göre Romus ve Romulus kardeşler çok küçük yaşlarda dişi bir yabani kurt tarafından büyütüldüler. Sonraki yıllarda başları üzerinde eksik olmayan "kutsal kartal"ın da yardımıyla Roma şehri ve medeniyetini inşa ettiler.

Doğu dünyasında ise padişahların doğumundan evvel ileride elde edeceği güce dair rüya nakilleri, devir tarihlerini ele alan eserlerde kendini göstermekteydi. Farklı kültür ve devrilere ait unsurlar küçük farklılıklarla birinden diğerine geçerek devam ediyordu. Örnek olarak Roma'daki kartal kültü Eski Mısır, İran ve Türklerde Hüma kuşu olarak varlığını sürdürüyordu. Rüyasında bir kartalın başındaki miğferi çıkarıp tekrar koyduğunu gören sıradan halka mensup Romalı Tanaquil'in bu rüyası gelecekte kudretli olacağı şeklinde tabir edilmiş ve büyük general tarih sahnesindeki yerini almıştır. Kuş motifinin doğudaki tezahürü ise Kumral Abdal tarafından ileri sürülen motifle örneklendirilebilir. Dindar bir sofi olan Kumral Abdal, bir gün Söğüt yakınlarındaki Ermeni Boğazı'nda Ertuğrul Gazi'nin başı üzerinde bir Hüma kuşunun uçarak gölge yaptığını görür ve bu durumu Gazi ve neslinin Asya ve Avrupa üzerinde büyük topraklara hükmedeceği şeklinde yorumlamıştır.

Kayı boyunun Oğuz Han torunları arasında en seçkin ve en soylu olarak görüldüğü ön kabulü dikkate alınırsa bu rivayetlerin çokluğu konusunda bir fikir yürütülebilir. Hatta Korkut Ata adlı bir Oğuz ulusu, ahir zamanda yüzlerce yıl ömre sahip olacak bir beylik ve devletin Kayılarca kurulacağını öne sürer. Osmanlı Devleti'ne adını veren Ertuğrul Gazi evladının Halife Hz. Osman'la aynı adı taşıması da rivayetlere kaynaklık eden noktalardan biridir. Halife Hz. Osman saltanatının son yıllarında mescitten çıkacağı sırada bir adam yanına gelir ve halifeye hitaben, ömrünün uzun, saltanatının kısa olacağını ancak üzülmemesi gerektiğini, adını taşıyacak bir devletin ahir zamanda uzun süre İslam sancağını dalgalandıracağını müjdeler. Henüz Osmanlı'nın ne adı ne de sanı varken bu devleti çok öncelerden haber verenlerden biri de Şeyh-i Ekber namıyla anılan Muhyiddin İbn-i Arabî olur. İbn-i Arabî kendisine atfedilen *Ed-Dâiretü'n Numaniyye fi'd Devleti'l Osmaniyye* adlı eserde daha Osman Gazi'nin esamisinin okunmadığı tarihlerde onun kuracağı devleti haber vermiş ve adıyla bildirdiği devletin kuruluşu bir yana Osmanlılar devrinde gerçekleşecek bazı mühim hadiselere de işaret etmiştir. Arabî ilm-i ledün marifetiyle haber verdiği gelecekte Türklerin uzun soluklu hâkimiyetini de şu sözlerle müjdelemiştir: "Türkler için muzafferiyet ve saadet vardır."

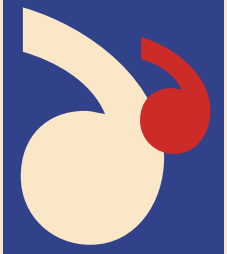

GELECEĞİ TAHMİN ETME VE ŞEKİLLENDİRME ARZUSU FARKLI DEVİR VE MEDENİYETLERDE ÇOK FARKLI ŞEKİLLERDE ZUHUR ETTİ. BU MERAK ZİGGURAT DENİLEN PİRAMİT GÖZLEMEVLERİNİ ORTAYA ÇIKARDI.

Osman Bey'in rüyası ve devlet fikri

Kayılar Bizans sınırında yaşayan bir uç beyliğiydi. Bu bölgede yaşayan Ahi şeyhlerinden Edebali ise Türkmen oymaklarından büyük saygı ve itibar görürdü. Ertuğrul Gazi'nin sık sık ziyaret ettiği Şeyh Edebali Tekkesi bir süre sonra Osman Gazi için de devamlı bir uğrak yeri haline geldi. Eskişehir yakınlarındaki İtburnu köyünde bulunan dergâha gittiği bir gün Osman Gazi, onun kızını gördü ve babası olan şeyhinden istedi, ancak Edebali kızını Osman Gazi'ye vermedi. Bu durum Şeyh Edebali'nin beylik işlerine karşı ilgisiz ve hoyrat gördüğü Osman Gazi'nin henüz olgunluğa ermediğini düşündüğüne yorulur fakat bir rüya her şeyi değiştirdi. Bu hadise dolayısıyla şeyhine kırgın olan Osman Gazi, yine de bilgi ve görgüsüne saygısından dolayı tekkeden ayağını kesmedi. Bir gece uzun bir sohbetten sonra Şeyh Edebali yerinden doğrulup başka bir odaya gitti. Müritler de bir taraftan Osman Gazi'nin döşeğini hazır ettiler. Biraz sonra Şeyh Edebali elinde bir kitapla içeri girdi ve odadaki rafın üzerine bıraktı. Osman Gazi hocasına hitaben kitabın ne olduğunu sorduğunda aldığı yanıt "Kuran-ı Azimüşşan" oldu. Hocası çıktığında Osman Gazi'nin uykusu kaçmıştı, bunun üzerine sabaha az bir süre kalana kadar Kuran-ı Kerim okuyup tefekkürde bulundu. Uyku bastırdığında raf

üzerine Kuran'ı geri bıraktıktan sonra döşeğine kıvrıldı ve tarihe geçen meşhur rüya hadisesi meydana geldi.

Osman Gazi rüyasında ev sahibi Edebali'nin yanında yatıyordu. Hocasının göğsünden bir hilal çıktığını ve gittikçe büyüyerek dolunay halini alıp kendi göğsüne girdiğini gördü. Bunu takiben Osman Bey'in göbeğinden giderek büyüyen ve yayılan bir ağaç çıkıyordu. Ağaç büyüdükçe yeşillik ve güzelliği de artıyordu. Dallarının gölgesi üç kıtanın ufuklarına kadar kara ve denizi kuşatıyor; Kafkas, Atlas, Toros ve Hemos dağları bu yaprak ormanının dört direği gibi görünüyordu. Ağacın kökünde deniz gibi gemilerle dolu Dicle, Fırat, Nil ve Tuna nehirleri akıyordu. Büyük alanlar ekinlerle, dağlar ormanlarla kaplıydı. Bu dağlardan çıkan bereketli sular, gül ve servi bahçeleri içerisinde dolaşarak akıyorlardı. Sahralarda uzaktan kubbeler, piramitler, dikili taşlar, sütunlar ve kulelerle süslü şehirler görülüyordu. Bu büyük binaların hepsinin tepelerinde birer hilal parladığı gibi minare şerefelerinden okunan ezanlarla sayısız kuşların sesleri karışıp ahenkli bir hale geliyordu. Yaprakları kılıç şeklindeki ağaçların kokuları etrafı sarıyordu. Tam bu sırada şiddetli bir rüzgâr çıkarak bu yaprakları dünyanın bütün şehirleri üzerine, özellikle de iki deniz ile iki karanın birleştiği yerde, iki yakutla iki zümrüt arasına yerleştirilmiş bir cevhere benzeyen ve bütün dünyayı kuşatan bir halkanın en kıymetli taşı yerinde olan Konstantiniye'ye doğru dağıtıyordu. Osman Gazi bu halkayı tam parmağına geçirmek üzereyken uyandı. Rüyasını hocasına anlattığında Şeyh Edebali'den Osman Gazi'ye hitaben kendisine ve evladına saltanat ve dünya hâkimiyeti müjdelendiği cevabını aldı.

Edebali bu kadarla da kalmayıp "Kızım sana helal kılındı" diyerek Bala Hatunu, Osman Gazi ile nikâhladı.

Altı asır sürecek Osmanlı hâkimiyetinin devlete adını veren şahsa böylece malum kılındığı söylenir. Rüya ve tabiri Doğu dünyasında her daim önemli bir yer tuttu. Osman Gazi'ye atfedilen bu rüya bir kısım kaynakta da Ertuğrul Gazi'ye dayandırılır. 13'üncü yüzyıl tarihçisi Cüzcanî'ni de Gazneli Devleti'nin Hindistan fatihi Mahmut Gaznevi'den bahsederken benzer ifadelere yer vermektedir. Sultan Mahmut'un babası Sebük Tigin oğlu doğmadan bir saat kadar önce rüyasında kendi evindeki ateşlikten bir ağaç çıkarak bütün dünyaya gölge saldığını görmüş ve rüya tabircileri bu durumu fatihin bir oğul sahibi olacağı şeklinde yorumlamışlardı.

Kisra'nın sarayı yıkıldı

Gazneli ve Osmanlı hanedan köklerinin her ikisinin de Kayı boyuna mensup olduğu düşünüldüğünde rüya hadiselerinin bir kayı kültü olabileceği de akıllara gelmektedir. Hatta Oğuzların menkıbevi hükümdarlarından da bahseden tarihçi Reşidüddin tarihinde de karından çıkan ağacın tüm dünyayı sarması tasviri yer almaktadır. Bunun yanında Kuran-ı Kerim'e gösterilen saygının bir soyu istikbale kavuşturması da yine çok öncelere dayanır. Selçukluların büyük ceddi olarak kabul edilen Lokman da yedi Kuran nüshasına gösterdiği saygı ve hürmetten ötürü gece rüyasında Hz. Peygamber'i (sas) görme ayrıcalığıyla şereflendirilmiş ve Kuran'a gösterdiği hürmetten dolayı kendisi ve evladının dünya ve ahirette izzet ve devlete sahip olacakları müjdelenmiştir.

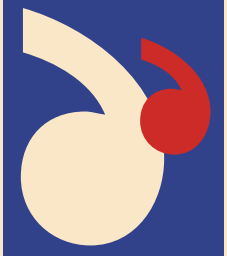

HZ. YUSUF KISSASINDA OLDUĞU GİBİ RÜYA TABİRİ ESKİ MEDENİYETLERDEN İTİBAREN GELECEKTEN DE HABER VEREBİLEN ÖNEMLİ BİR İŞARET SAYILMIŞTIR.

İstikbali gösteren meşhur bir rüya da Hz. Peygamber'in (sas) doğduğu gece Fars hükümdarı Kisra'nın baş kadısının gördüğü rüyadır. Kadı o gece uykusunda azametli bir devenin sürülerle Arap atını önüne katarak Dicle ve Fırat nehirlerini kat ettiğini ve İran topraklarına yayıldığını görür. Sarayının 14 burcunun yıkıldığı, Farsların binlerce yıldır sönmeyen kutsal ateşinin söndüğü güne denk gelen bu rüyadan hayli etkilenen Kisra'nın rüyası dönemin erbabınca Arap beldelerinde önemli hareketlenmelerin olacağı ve Kisra'nın devletini de etkileyeceği şeklinde yorumlanır. Nitekim Hz. Peygamber'in zuhurunun üzerinden bir asır bile geçmeden İslam ordusu İran'ı alıp Kisra'nın devletine son verir.

Hz. Yusuf kıssasında olduğu gibi rüya tabiri eski medeniyetlerden itibaren gelecekten de haber verebilen önemli bir işaret sayılmıştır. Bunun yanında gök cisimlerinden gelecekte olacakları bildirdiklerine inanılan kâhinler İslam sonrası dönemde de müneccim olarak kendilerine saygın bir yer edinmiştir. Müneccimler Emevi, Abbasi, Osmanlı ve Safevi saraylarında saygı ve itibar kazanmıştır. Osmanlı sarayında başta saray tabiplerine bağlı bir memuriyet olan müneccimlik özellikle 18 ve 19'uncu yüzyıllarda başlı başına büyük bir memuriyet halini almıştır. Müneccimler arasında bundan güç devşirmeye çalışan Hüseyin Efendi gibi adamlar olduğu gibi Takiyüddin Raşid gibi büyük astronomlar da bulunmaktaydı. Özetle insanoğlunun geleceğe olan ilgi ve merakı onu gök cisimleri üzerinden önceden bilme çabasına da sokmuştur. Ancak irfani geleneğin bir parçası olan rüyalarda durum çok daha farklı olarak kendini göstermiş, ilahî kudretin erenler üzerindeki bir yansıması olarak görülmüştür.

Multinet Up ile
her şey mümkün!
Multinet Up
Artık şirketinizin
tüm giderleri için
tek bir çözüm
ortağınız var!
ÇALIŞAN ÇÖZÜMLERİ
SEYAHAT ÇÖZÜMLERİ
ARAÇ ÇÖZÜMLERİ
SATINALMA ÇÖZÜMLERİ
M
444 87 36
multinet.com.tr

> Konar-göçer bir kültürden gelen bizler, tarih boyunca birçok kez sahipsizlere, kimsesizlere, ihtiyacı olan milletlere kapımızı açtık. Göçü hem kendimiz yaşadık hem de ona maruz kaldık.

BEYAZPERDENİN GÖÇ HİKÂYELERİ

MESUT AYTEKİN

1950'lerde başladı her şey... Çok partili hayata geçen Türkiye'de pek çok şey değişiyordu. Hız verilen sanayi hamleleri, yatırımlar, büyük şehirlere ilgiyi artırıyordu. Kırsaldaki ekmek kavgası şehirlere taşınıyordu. Önce erkekler sonra kadınlar ve çocuklar gelmeye başladı. Aileler, sülaleler ve köyler derken şehirler nizamsız büyümeye başladı. Geleceği için milyonlarca kişi şehirlere göç etti. Günümüze kadar uzanan bu göçlerde pek çok başarı öyküsü de yaşandı muhakkak ama dramların sayısı daha fazlaydı şüphesiz.

YEŞİLÇAM ES GEÇMEDİ GÖZÜNÜN ÖNÜNDEKİ BU GÖÇ ÖYKÜLERİNİ

SİNEMA

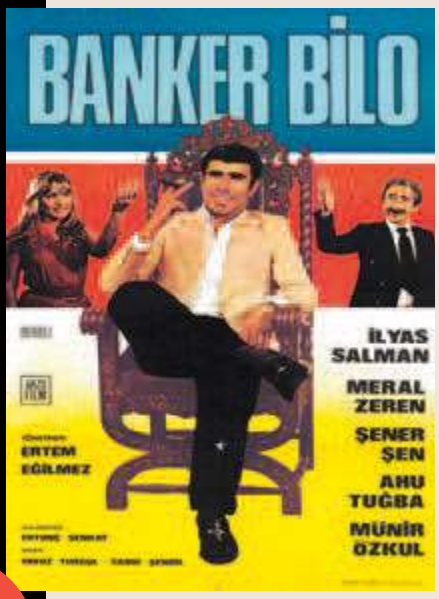

En çok göçü de köyler verdi. Pek çok köy, korku filmi platosuna dönüştü. Hatıralar, gelenekler, evler, meyve ağaçları ve daha pek çok şey geride kaldı. Çocuklara daha iyi bir gelecek için çıkılan yolda gece gündüz, bedenlerin yıpranmasına ve zamanın geçişine aldırmadan çalışıldı; kadın, erkek, yaşlı, genç demeden. Mesai kavramının olmadığı çocukların bile işçiden sayıldığı bu zalim düzende, umuda ekmek banıldı çoğu kez. Dar, loş, pis, eskimiş bekâr odalarında kimse sigara dumanından fon yapıp kuru hayaller kurmak istemezdi ama geride para gönderilecek, ihtiyaç sahibi eş, bacı, ana, çocuk, baba vardı. Frankenstein'da somutlaşan bu yabancılaşma, sinematografik öyküler de sunuyordu şüphesiz. Ruhunu arayan insanoğlunun acıklı hikâyesi seyredilmeye değerdi.

Yeşilçam'ın göç hikâyeleri

Yeşilçam da es geçmedi gözü önündeki bu öyküleri. Kendini yeni keşfeden Türk sineması için bulunmaz bir fırsattı bu. II. Dünya Savaşı sonrası film ithalatının azalması, yeni Türk sinemacılarının ortaya çıkacak cesareti bulması, yerli filmler için uygun bir ortam hazırlanmıştı. Yeni Türkiye'nin yorgun toplumu sinemaya alışmış, onu bir kültür haline getirmişti. Ekonomik ve siyasal yapıdaki iyileşmeler, toplumdaki gelişmelerle yoğun bir teşrik-i mesai içinde olan sinemayı da etkiledi. Türk sineması pek çok türde filmler yapmaya başladı: Bilimkurgu, korku, dram, komedi, fantastik... Ama en çok kendi insanını anlattı komedi ve dram içinde.

Hem dramatik yapıya uygunluğu hem topluma dokunuşu, göç kavramını cazip kılmaktaydı. Diğer taraftan sinema seyircisi kendini ve acılarını perdede görmek istiyordu. İşte böyle başladı köylü urbası ile Haydarpaşa Tren Garı'nda yahut eski İstanbul Otogarı'nda inenlerin hikâyesi. Böyle başladı birçok film.

Bir mücadeledir göç filmleri. Şehirle ve şehrin kabadayıları, patronları, para babaları, züppe zenginleri, kendini beğenmiş güzelleri, ukala yakışıklıları, adam satan arkadaşları ile. Köyün açmamış goncaları ve yiğit delikanlılarının heba oluşu serilir gözler önüne. Kimi ders verir, şehrin insanı nasıl yuttuğuna dair; kimi bilgi, şehrin ve şürekâsının nasıl

BİR MÜCADELEDİR GÖÇ FİLMLERİ. ŞEHİRLE VE ŞEHRİN KABADAYILARI, PATRONLARI, PARA BABALARI, ZÜPPE ZENGİNLERİ, KENDİNİ BEĞENMİŞ GÜZELLERİ, UKALA YAKIŞIKLILARI, ADAM SATAN ARKADAŞLARI İLE.

yenileceğine dair. Alın teri, bilek gücü gösterilir; namuslu olmanın faziletleri sıralanır; birlik olduktan sonra her engelin aşılabileceği öğretilir.

Gelecekleri uğruna göç edenlerin öykülerinde değişememe, değişime direnme de vardır. Yanlarında getirilen kültür, özümsenen değerler, kemikleşmiş alışkanlıklar, neon lambaların yandığı sokaklara taşınır. Asansörlü ve doğalgazlı evlere, düzayak sobalı evlerin muhabbeti uymaz. Son yılların tabiriyle "entegrasyon" sorunu vardır. Uyum sağlayamayanlar "Kezban"dır. Kezban, kendi olarak kabul görmez bu şehir yerinde. Ya değişmeyecek kaybolacak yahut değişerek yenecektir. İkinci şık seçilir çoğu kez. Şehir âdetleri uygulanır, medeniyetin topuklu ayakkabıları giyilir. Kedi yürüyüşleri, takım elbiseler, cakalar ve illa Avrupa'dan getirilen kumaşlarla örtülen bedenler... Saçlar örgülü değil permalı, tırnaklar ojeli, ayaklar pedikürlüdür.

Her şey para içindi

Para ve namusun mücadelesine indirgenir her şey; filmsel ifade ile zengin kız, fakir oğlan

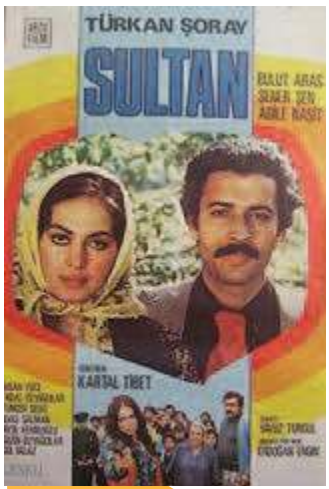

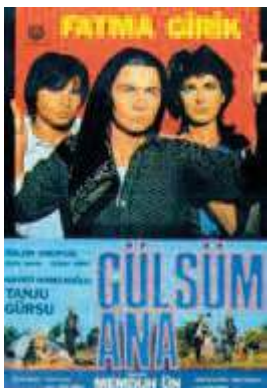

SİNEMA İÇİN ÇOK GÜÇLÜ HİKÂYELER BARINDIRAN GÖÇLER, GÜZEL SENARYOLARIN BOY VEREBİLMESİ İÇİN UYGUN TOPRAKLARDIR. TÜRK SİNEMASI DA BU ZENGİN MALZEMEDEN SIK SIK YARARLANMIŞTIR.

hikâyesine. Burada zenginlik ve fakirlik, oğlan ve kız arasında değişebilir. Göç sadece bir amaç değil yaşam biçimi halini de alır... İhtiyaç kadar kazanıp pirüpak yaşamak mı üzerinizde fazlalıklar olmadan; yoksa hâli vakti yerinde şatafat içinde her türlü nimetten faydalanmak mıdır evla olan? Tercih sizin. Bu keskin kutuplu çatışma türlü varyasyonları ile işlenir. Aynı öykü, farklı makyajla seyirciye sunulur.

Gecekondular da yer alır bu filmlerde. Zabıta savaşlarında bulursunuz kendinizi. Bir yapılır bir yıkılır evler boş alanlarda. Hiçbir şey meraya kondurulan evlere benzemez. Elektrik, su, yol dert olur. Evler küçük ve şekilsizdir. Dengesiz sıralanır şehir dışına. Vakti geldiğinde müteahhit sıraya sokar evleri hayırlısı ile cüzi bir miktar paraya ya da aba altından gösterilen sopaya. Apartmanlaşma, sonra kentsel dönüşüm çırpınışları yansır beyazperdeye... Adına "Gecekondu sineması" denir. Herkesin geleceği için göçtüğü, aslında distopik bir evren olan bu gecekondu gezegeninde yaşam var mı yok mu, yoksa hepsi bir simülasyon mu belli değildir ama acının gerçekliği vardır grafitisiz duvarlarda.

Bitmeyen Yol (Duygu Sağıroğlu, 1965), Ömer Lütfi Akad'ın *Gelin* (1973), *Düğün* (1973), *Diyet* (1974) üçlemesi, *Taşı Toprağı Altın Şehir* (Orhan Aksoy, 1978), *Yosma* (Orhan Elmas, 1984), *Gülsüm Ana* (Memduh Ün, 1982), *Bir Küçük Bulut* (Faruk Bulut, 1982), *Düttürü Dünya* (Zeki Ökten, 1988), *Sultan* (Kartal Tibet, 1978), *Bir Yudum Sevgi* (Atıf Yılmaz, 1984), *Canım Kardeşim* (Ertem Eğilmez, 1973) gibi önemli filmler iç göç olgusunu farklı boyutları ile işler.

Göç göç diye nicesine sarıldım

Türk sinemasında göç temalı filmlerde iç göçün yanında Türkiye'den Avrupa'ya siyasi ve ekonomik nedenlerle, yasal yahut yasadışı yollarla gerçekleşen dış göç ve göçmenlerin gittikleri ülkelerde ekonomik, kültürel, dilsel, yaşam biçimi ve uyum bağlamında karşılaştıkları sorunlar da yansıtılır. (İlbuğa, 2013) Türk sineması, dış göç olgusunu geç bir tarihte, 1970'li yılların başında gündemine alır. (Osmanoğlu, 2016) Bu filmlerde Almanya başta olmak üzere İsveç, İsviçre, İngiltere ve Norveç gibi refah düzeyi yüksek Avrupa ülkelerine yapılan göçlerin hikâyeleri anlatılır.

60'lı yıllarda ülkemizi ve Almanya'yı etkileyen başka bir göç hikâyesi başlar. Almanya ile 31 Ekim 1961'de imzalanan Türk İşgücü Anlaşması ile ilk olarak 2 bin 500 Türk, Almanya'ya göç eder. Yıllar içinde bu sayı katlanarak artar. Almanya'da sayısı 2 milyonu aşan, üçüncü neslin hayatına başladığı ve ses getirdiği Almancılar, dertleri, tasaları, zevkleri, sorunları ve getirdikleri yeniliklerle sinemamızda hatırı sayılır bir yer edinir.

Hülya Koçyiğit ve Rahmi Saltuk'un başrollerini paylaştığı *Almanya Acı Vatan* (1979), Almanya'nın aileleri nasıl dağıttığını anlatır. Özellikle kültürel farklılık ve uyum noktasında yaşanan sorunların sıklıkla yaşandığı ve bu yüzden ailelerin parçalandığı bir ülkedir Almanya. Film bu soruna dramatik şekilde parmak basar.

Almancı deyince aklımıza Şener Şen'in meşhur kamyon sahnesi gelir. Ertem Eğilmez'in efsaneleşen *Banker Bilo*'sundan (1980) bir sahnedir bu. Köyündeki

SİNEMA

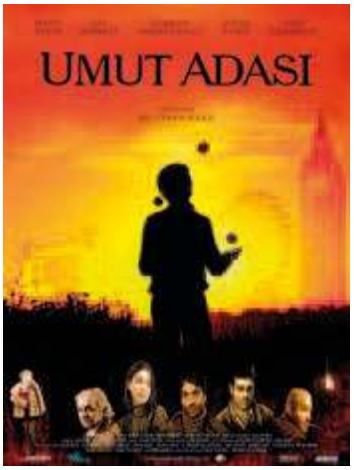

garibanları Almanya'ya götürmek vaadiyle kandıran Maho, İstanbul'a girişte kamyon önünde hayali Alman görevlilerle konuşur. Herkes içerde titrer, Şener Şen oyunculuğunu konuşturur. Kâh bir Alman olur kâh kendisi kâh bir Alman köpeği. Hayallerinin satıldığından, kandırıldıklarından habersizdir köylüler. Almanya'ya gidemedikleri gibi paralarından da olurlar.

Bir diğer Almancı filmi *Sarı Mercedes*'tir. İlyas Salman'ın Almanya'da çalışarak biriktirdiği tüm parayı yatırdığı Mercedes marka otomobille memleketine dönüşünü anlatır *Sarı Mercedes* (1992). Almancıların kendilerini yok eden hırslarını ve maddiyata bağlılıklarını gördüğümüz filmde Bayram, kendi bayramını yaşayamaz bir türlü. Yönetmenliğini ve senaristliğini Tunç Okan'ın yaptığı film, Adalet Ağaoğlu'nun bir yol hikâyesini ele aldığı *Fikrimin İnce Gülü* eserinden beyaz perdeye uyarlanmıştır.

Kartal Tibet'in yönettiği *Davaro*'da (1981) ise Almancı Memo'nun (Kemal Sunal) hikâyesine tanık oluruz. Almanya'da kazandığı para ile köyüne gelip sözlüsü Cano ile evlenme hayalleri kuran Memo için hiçbir şey o kadar kolay değildir. Mercedes-Almancı ilişkisine bu filmde de vurgu yapılır. Memo, modern Almanya'dan gelirken küçük ev aletleri getirmiştir. Annesi (Adile Naşit) küçük blender'da tarhana yapmaya kalkar. Almanya'da her buldukları küçük-büyük elektronik aletleri memleketlerine getiren Almancılar, pek çok teknolojik değişimin de öncüsü olmuştur.

60'LI YILLARDA ÜLKEMİZİ VE ALMANYA'YI ETKİLEYEN BAŞKA BİR GÖÇ HİKÂYESİ BAŞLAR. ALMANYA İLE 31 EKİM 1961'DE İMZALANAN TÜRK İŞGÜCÜ ANLAŞMASI İLE İLK OLARAK 2 BİN 500 TÜRK, ALMANYA'YA GÖÇ EDER.

Acı vatan

Kemal Sunal, Almancı rolünde birçok filmde karşımıza çıkar. Bu filmlerden biri de göç olgusunun toplumsal yansımalarını konu edinen *Gurbetçi Şaban* (1985) filmidir. *Gurbetçi Şaban*'da, işçi olarak Almanya'ya giden Malatyalı Şaban'ın hikâyesi trajikomik şekilde anlatılır. Almanların Türklere bakışı ve dönemin Almanya'sından görüntüler oldukça dikkat çekicidir.

Âşık olduğunuz Alman bir kadını nasıl etkilemeye çalışırdınız? Polis kılığına girerek... Ali Ekber (Kemal Sunal) tam da bunu yapıyor *Polizei* (1988) filminde. Şerif Gören, *Polizei*'da farklı bir bakış açısı ile Alman disiplinini, gurbetçilerin yaşantılarını gözler önüne serer.

Almancı göçmen filmlerinin en önemlilerinden biri de *Duvara Karşı*'dır (2004). Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı ödülünü alan *Duvara Karşı*, göçmen kızı Sibel'in ataerkil aile yapısı içinde yaşadığı sıkıntıları dile getirir.

Sinemamızda başarılı göç hikâyelerinden biri de Tunç Okan'ın yönetmenliğini, senarist ve yapımcılığını üstlendiği *Otobüs* (1974) filmidir. Film, Avrupa'nın bereketli topraklarına gitme teşebbüsünde bulunan dokuz köylünün hikâyesini anlatır. İstikamet İsveç'tir. Tunç Okan, *Cumartesi Cumartesi* (1984) isimli ikinci filminde ise yönünü İsviçre'ye çevirir. İsviçreli ve Fransız oyuncuların rol aldığı *Cumartesi Cumartesi*, İsviçre'de yaşayan bir Türk çiftin cumartesi gününü mizahi bir üslupla ele alır.

Kalandar Soğuğu (2015) ile büyük başarı yakalayan Mustafa Kara'nın imzasını taşıyan *Umut Adası* (2007) ise güneş batmayan imparatorluğa doğru yelken açtırır Türk insanına. İngiltere'de yeni bir yaşam kurabilmek için umut yolculuğuna çıkan bir avuç insanın hikâyesidir *Umut Adası*.

Sinema için çok güçlü hikâyeler barındıran göçler, güzel senaryoların boy verebilmesi için uygun topraklardır. Göçlerin ve sonuçlarının gelecek nesillere aktarılması, tarihe not düşülmesi, gizlenmemesi gerekir. Türk Sineması da bu zengin malzemeden sık sık yararlanmış, toplumsal, siyasal ve kültürel değişimlere değinerek, göç kavramı üzerinden kimlik, mülkiyet ve din eleştirileri yapmıştır.

TULUYHAN UĞURLU

İlmi geliştikçe insan kâinatı yeniden keşfedecek

DÜNYAYI DEĞİŞTİRECEK GÜCÜN ASIRLAR ÖNCE OLDUĞU GİBİ DOĞU'DAN FİLİZLENECEĞİNE VE BATI'NIN KOYDUĞU TÜM BU "SOSYAL KÖLELİK" KURALLARINI YIKACAĞINA İNANCIM TAM.

Bir zamanlar hepimiz çocuk, hepimiz masumduk... Renk renk düşlerimiz vardı gelecekle ilgili. İçimiz enerji doluydu ve sanki sonsuz bir zamanda yaşayacaktık. Dünyayı ellerimizde biz geliştirecek, kâinatın sırlarını çözecek ve enerjimizle sonsuza kadar insanlığa ışık saçacaktık.

Okul sıralarında hayatın ilk gerçekleri ile karşılaştık. İnsanı, dünyayı tanımaya başladık. Eğitim yıllarında törpülendik, pek de düşünmeden bize öğretilen doğruları kabul edip "kral çıplak" demeyi unutmaya başladık. Sonra hayat hızlandı ve yokuş yukarı soluk soluğa koşmaya başladık. Uzun bir yoldu koştuğumuz; zaman zaman düşüp aşağılara yuvarlandık, başarabilirsek silkinip tekrar tırmanmaya devam ettik.

Aşık Veysel'in en yalın bir biçimde anlattığı gibi "uzun ince bir yolda yürüdük, yürüdük..."

Bizim kuşağımız şanslıydı. Savaşlar bitmiş, barış döneminde doğmuştuk. 60'lar 70'ler pembe yıllardı dünya için. Özgürlükler dönemiydi. Henüz 19'uncu yüzyılın güzelliklerini içimizden söküp atmamıştık. Aileye, sanata, insana, bilgiye değer veriyorduk.

Sonra birden her şey hızlandı; sanki dünya daha hızlı dönmeye başladı. Dünyanın en acımasız bombaları ile binlerce insan öldü. Kaybolan sadece insan değil, bütün canlılardı. Ormanlar kesildi, kentler betonlaştı, binalar yükseldi. Dünya kirlenirken insan uzaya taşınmaya başladı. Dünya yetmezmiş gibi uzay da 50 yıl içinde bir metal çöplüğü haline geldi.

Havamız, yeşilimiz, suyumuz kirlenirken insan da kirlenmeye başlamıştı. "Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu" diye türküler yakılırken, bilgisayarla yönetilen silahlarla mertlik unutulup gitti.

İlk Körfez Savaşı döneminde savaşı televizyonlardan bir bilgisayar oyunu gibi seyrettik. Aşağıya atılan bombalar insanlara zarar vermiyor, sadece ABD'nin "kötüler" olarak gördüğü insanları arayıp bulup yok ediyordu. Sonra yavaş yavaş kolsuz bacaksız kalmış çocukları görür olduk. Yüzleri yanan bebeleri gördük ve içimiz sızlamaya başladı. Savaş sadece insana değil, bütün canlılara ölüm saçıyordu. Denize akan petrole bulanmış kuşlar acı içinde son nefeslerini verirken dünya ilk defa "eyvah çevre" diyerek o korkunç gerçeği fark etti.

Yaşamak pahalı sanat

20'nci yüzyılın sonlarında bilgisayar teknolojisi bütün yaşamımızı eline almıştı. En ileri

robotlarla hazırlanan ev aletlerini almak için birbirimizle yarışıyorduk. Tıp dünyası her gün yeni bir buluşla sarsılıyordu. İş koyun kopyalama ile kaldı mı, yoksa insan da kopyalandı mı, bunlar hâlâ meçhul. Tıptaki son buluşlarla insan ömrü uzarken, her sokak başına kansere çare arayan onkoloji merkezleri açıldı. Yaşamak için para su gibi akıyor, birileri bundan nemalanıyordu. Bu salgın hastalıkları yayanlar da tedavi edenler de aynı kişilerdi ama bunu yüksek sesle söylemek zordu. Önce salgın çıkarıp sonra bu salgın için aşı geliştirenlere karşı yapabileceğimiz pek bir şey kalmamıştı.

Ve akıllı telefonları verdiler elimize. Bütün dünyamızı, yaşamımızı buna bağladılar. Bizler Facebook ve Instagram'da "like" sayıp öz çekimlerimizle uğraşırken, birilerinin bizleri kukla gibi oynattığından haberimiz yoktu.

20'nci yüzyıl, 21'inci yüzyıla dönerken dünya iyiden iyiye farklılaştı.

Yarış hızlandı, her şey sahte bir dünyanın içine hapsoldu. Değişen teknoloji ile birlikte yeni oyuncaklarımız telefonlarımızı kullanarak, hepimiz kendimizi ünlü yapabilmek için uğraşmaya başladık. Gerçek yeteneklerin yerini medya maymunları aldı. Stüdyo teknolojileri ile "karga sesler" efsane seslere dönüştü. Sosyal medya ve televizyonlar aracılığı ile düşünmemiz engellendi, beynimizi çalıştırmayan dizi filmler ve eğlence programlarıyla dünya tek tip insanla dolmaya başladı. Bir zamanlar çocuklara oyuncak olarak verilen Barbie bebekler benzeri günümüz kadınlarının neredeyse günün yarısını geçirdikleri spor salonları ve estetik cerrahi merkezlerinde "tek bir güzel" kavramına yol verildi. Sosyal medya yoluyla yaratılan moda kavramlar hayatımızı dört bir yandan sararken, dünya beyin ve fizik olarak şablon insanlarla doldu.

Bu değişim politikacıları bile etkiledi; dünya tutarsız, dengesiz insanlar tarafından yönetilmeye başladı. İşin en vahimi cinsiyet konusundaki çalışmalardı. Yediğimiz gıdalarla insanların hormon sistemleri değiştirilince dünyanın dört bir yanı "erkek gibi kadınlar" ve "kadın gibi erkekler" ile doldu.

Diyebilirsiniz ki: "Tuluyhan, dünyanın gidişatından bu kadar mı umutsuzsun?"

Ben de size her zaman olduğu gibi şu yanıtı veririm:

Umut olmadan sanat olmaz. İçinde bulunduğumuz tüm olumsuzluklara rağmen gelecekten umutluyum çünkü ben hâlâ insana inanıyorum. Dünyayı değiştirecek gücün asırlar önce olduğu gibi Doğu'dan filizleneceğine ve Batı'nın koyduğu tüm bu "sosyal kölelik" kurallarını yıkacağına inancım tam. "Güneş doğudan doğar" derken, insanlığın bütün değerlerinin Doğu uygarlıklarında şekillendiğini, Batı'nın onları alıp vahşice zenginleşerek 19 ve 20'nci yüzyılda dünyayı biçimlendirdiğini ve bunun sonunun yaklaştığını görüyorum.

Işık Doğu'dan yükselir!

Bilgi bir meşaledir. Batı'nın Haçlı Seferleri ile Doğu'dan aldığı ışık ve bilgi, gelişip dünyayı bugünkü konumuna getirdi ancak günümüzde Batı'nın ışığı sönmeye başladı. Nihayet o ışık yine kendi köküne, Doğu'ya döndü. Doğu'nun ışığı, adil bir düzen içinde dünyayı tekrar aydınlatmaya başlayacaktır.

Konserlerim dolayısıyla gördüğüm Doğu ülkelerindeki insan kalitesi, bilgiye verilen önem ve ahlak anlayışının dünyayı yeniden ışıklı bir geleceğe taşıyacağını düşünüyorum. Türkiye'nin bu yeni yarışta ön saflarda olacağına inancım ise sonsuz. Batı'nın geliştirdiği teknolojiyi, kendi çerçeveleri içinde kullanmaya başlayan Doğulu insanın inanç ve bilgiyi birleştirip yeni bir dünya kuracağı düşüncesi beni umutlandırıyor.

Doğu ülkelerinin birbiriyle yakınlaşması neden Batı'yı bu kadar korkutuyor diye düşündünüz mü?

Batı'nın Doğu'da hep karmaşa, savaş çıkarmasını bu bölgelerdeki gelişmeyi durdurmak için yaptığını artık hepimiz biliyoruz. Bu tehlikeli durumda ezilmemek, bir yıldız gibi parlayabilmek için hızla ışık ve bilgiye doğru koşmamız gerekiyor. Bu bizim için hiç de zor değil. Bir zamanlar bu topraklardan yükselen seslere kulak vermemiz yeterli.

12'nci yüzyılda Edip Ahmet Yüknekî, *Atabetü'l Hakayık* isimli eserinde, "Dünya yılan gibidir. Dokunulduğunda yumuşaktır ancak içi zehir doludur" diyor ve hemen arkasından ekliyor: "Kemiğin içindeki ilik, insan hayatı için ne ise, bilginin önemi ve işlevi de odur."

Bilgi ve çalışmak, İslâm'ın altın çağının bilgeleri için çok önemliydi. Hoca Ahmet Yesevi; "Çalışmak ibadettir" diyor, *Kutadgu Bilig* yazarı Yusuf Has Hacip ise; "Akıl karanlık gecede bir meşale gibidir. İnsan akıl ile yükselir, bilgi ile büyür" deyip şöyle tamamlıyor: "Öteki dünyayı kazanmak için yalnızca ibadetle vakit geçirmek doğru değildir. Böyle bir insanın ne kendine ne topluma yararı olur. Başkalarına yararı dokunmayanlar ölülere benzerler"

Sonuç şudur:

İnsan, binlerce yıllık serüveni içinde düşünmek, sevmek ve inandığı yoldan gitmek için on binlerce yılda bütün engelleri aşarak savaştı ve yürüdü. İnsanın acı tatlı anılarla dolu bu büyük serüveni gelecek bin yıllarda da sürecek. İnsan ürettikleriyle, içinden çıkardığı cevherlerle, yol göstericilerle serüvenine devam edecek. Ve insan, binlerce yıllık geçmişinde olduğu gibi kazandığı bilgiyi nerede kullanacağına, nasıl kullanacağına kendi karar verecek.

İlmi geliştikçe insan, yalnızlığını unutup gözlerini kâinata çevirecek. İşte o zaman hırslarından kurtulup kâinatı yeniden keşfedecek.

Gelecek, bilgimiz arttıkça belki şu an düşlediğimizden çok farklı gelişecek ve insan bir gün mutlaka kâinatın bilmediğimiz derinliklerine doğru yol alacak.

düşünce atlası

“Amacım, İslam topluluğuna mensup insanlara bilimlerin gerçeğini tanıtmak, benlik duygularını olumsuz etkileyen yanlış yargılardan kurtarmak ve ferdin yaratıcılığına olan inancı kazandırmaktır.”

Fuat Sezgin

HİÇBİR BAHANENİN ARKASINA SIĞINMAYIP HER ŞARTTA ÇALIŞIRDI

DÜŞÜNCE ATLASI

SÖYLEŞİ :: YUNUS ARSLAN :: HÜSEYİN ŞEN :: HAYRULLAH CENGİZ

İSLAM BİLİM TARİHİNE ÖMRÜNÜ ADAYAN ÂLİM: FUAT SEZGİN

Bilim tarihi çalışmaları alanının en önemli isimlerinden biri şüphesiz Fuat Sezgin hocaydı. *Arap-İslam Bilimleri Tarihi* isimli bibliyografya eseriyle kendisini dünyaya tanıtan Sezgin, 80'inden sonra bile 18 saat çalışmaktan vazgeçmedi. Bu ay Düşünce Atlası'nda, Hollanda Utrecht Üniversitesi'nde bilim tarihi çalışmalarını sürdüren Hüseyin Şen, Fuat hocayla beraber geçirdiği vakitlerden, hocanın kaleme aldığı Arap-İslam Bilimleri Tarihi adlı eserinden; İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin kurucu müdürü olan ve halen Ayasofya Müzesi Müdürlüğü'nü yürüten Hayrullah Cengiz ise müzenin kuruluş günlerinden bahsetti.

FUAT HOCA GERÇEKTEN ÇOK GÜÇLÜ BİR KARAKTER, AYNI ZAMANDA ÇALIŞKAN, DİSİPLİNLİ VE AZİMLİ BİR İNSANDI. NE İSTEDİĞİNİ İYİ BİLİR, BU KONUDA ÇOK KARARLI BİR ŞEKİLDE YOL ALIRDI.

HÜSEYİN ŞEN
HOLLANDA UTRECHT ÜNİVERSİTESİ/ ARAŞTIRMACI

YAZILI MİRASIMIZIN 17 CİLTLİK ENVANTERİNİ ÇIKARDI

Fuat Sezgin ile nasıl tanıştığınızla başlayalım isterseniz?

Fuat Sezgin ile tanışmamız 2004 yılına dayanır. Hiç unutmuyorum, tanışma randevumuz Almanya Frankfurt'taki enstitüsünde olacaktı. Hocanın randevu verdiği gün Noel'e denk geliyordu. Resmi tatil olduğundan enstitü çalışanları da izinliydi ama hoca ara vermeksizin çalışmaya devam eden birisiydi. Bana enstitüyü gezdirirken, İstanbul'daki İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nde bulunan aletlerin benzerlerinin sergilendiği kısma gelmiştik. Sergi üzerine hocayla konuştuğumuz sırada hoca hemen benim ilgi ve bilgimi fark edip eşini aradı, coşkulu bir tonla: "Burada bilim tarihine meraklı bir Türk genci" var diyerek eve geç gideceğini bildirdi. O gün hocanın bilim tarihi ve yaptığı çalışmalarla ilgili bir Türk gencini gördüğündeki heyecanı beni derinden etkilemişti.

Size olan ilgisi ilk gün ile sınırlı kalmamıştır sanırım?

Evet, hoca bilim tarihine meraklı gençlere maddî manevî desteğini asla esirgemeyen bir insandı. Frankfurt'a yaptığım ziyaretlerde ne zaman enstitünün yayınlarından satın almak istesem, bütün

ısrarlarıma rağmen bana para ödetmez ve hediyeler verirdi. Gönlü bol, eli açık bir insandı. Aynı zamanda çok misafirperverdi. Enstitüye her gidişimde misafirhaneden bir oda hazırlatır, konaklamam için ısrar ederdi. Hatta çoğu zaman tren biletimi bile karşılamak isterdi.

Gençlerle iletişimi nasıldı?

Fuat hoca, yetiştiği dönem ve ortam dolayısıyla çok farklı bir zamanın, çok farklı bir ekolün insanıydı. Kendi kuşağından kalan disiplin ve çalışma anlayışının da etkisiyle gençlerle iletişimi oldukça zorlayıcı olabiliyordu. Nitekim Fuat hocanın kendi hocalarıyla münasebeti ve çalışma tarzı ile günümüz gençlerinin hocalarıyla arasındaki diyalog arasında bir uçurum var.

Nasıl yani, biraz daha açar mısınız?

Fuat hoca gerçekten çok güçlü bir karakter, aynı zamanda çalışkan, disiplinli ve azimli bir insandı. Ne istediğini iyi bilir, bu konuda çok kararlı bir şekilde yol alırdı. Bahsettiğim bu özelliklerinden dolayı çalışanlarına karşı çok talepkâr olabiliyordu. Yanındakilerden kendisi gibi çalışmalarını bekliyordu diyebilirim. Bu durum hocayla ortak çalışmada bulunmak isteyen gençler için hiç kolay olmuyordu. Mesela, müzenin kuruluş aşamasında iki haftada bir müzeyi ziyaret eder, ziyaretleri esnasında bütün çalışanların bulunmasına gerek olmadığı halde, hafta sonu dâhil bütün müze çalışanlarının hazır bulunmasını beklerdi. Hoca her zaman kendi işini ciddiye aldığı gibi bunu çalışanlarından da beklerdi.

Fuat Sezgin deyince akıllara ilk gelen, ömrünü vakfettiği *Arap-İslam Bilimleri Tarihi (Geschichte des arabischen Schrifttums-GAS)* adlı bir eser var malum. Bu eser ve içeriğinden bahseder misiniz?

FUAT HOCA, YETİŞTİĞİ DÖNEM VE ORTAM DOLAYISIYLA ÇOK FARKLI BİR ZAMANIN, ÇOK FARKLI BİR EKOLÜN İNSANIYDI.

Fuat hocanın GAS adlı eseri, bir araştırmacının tek başına yazabileceklerinin sınırlarını zorlayan türden 17 ciltlik bir bibliyografik eser. Her bir cildinde hadis, şiir, astronomi, astroloji, matematik gibi farklı konuları ele alır. Eserin içeriğinde İslamiyet'in en erken dönemlerinden takriben Hicri 430'lu yıllara kadar İslam dünyasında kaleme alınmış bilimsel eserleri görürüz. Fuat hoca, ayrıca başka dillerden Arapçaya tercüme edilmiş Yunan ve Hint eserleri ile müellifleri hakkında da bilgi verir. Hoca bu kadarıyla da yetinmez; çalıştığı eserlerin nüshalarının dünyanın hangi yazma eser kütüphanelerinde bulunabileceğini, yer ve künye bilgileriyle birlikte aktarır.

Bu denli kapsamlı çalışma hazırlamak için büyük bir donanım ve özveri sahibi olsa gerek...

Bu eseri hazırlamak öncelikle muazzam bir bilgi birikimi gerektirir zira koskoca bir medeniyetin yazılı mirasının adeta bir envanterini çıkarmak söz konusu. Hocanın bu eseri yazarken yüzlerce makale ve eski eser kataloğunu, binlerce yazma eseri incelediğini biliyoruz. Ayrıca şunu vurgulamak gerekiyor; Fuat hocanın eseri bir envanter çalışmasının çok ötesinde bir çalışma. Örneğin, matematik ile alakalı olan beşinci ciltte, İslam medeniyetinde matematik tarihine dair uzunca bir giriş vardır. Böylesine bir girişi yazmak, çalıştığı alanda yayınlanan bütün önemli makaleleri okuyup sentezlemeyi ve bundan insicamlı, tutarlı bir tarih oluşturmayı gerektirir. Hocanın temelde bir matematikçi olmadığını göz önünde bulundurursak, bunun gerçekten çok önemli bir başarı olduğunu görürüz.

Dünyada bu çalışmanın örneği var mı, neden böyle bir eser hazırladı?

Hocanın çalışması gerçekten içerik açısından eşsiz... Eseri kıyaslayacağımız ve öncülü olarak sayılabileceğimiz tek bir eser var: Alman oryantalist Carl Brockelmann'ın hazırladığı *Geschichte der Arabischen Litteratur (GAL)* başlıklı beş ciltlik eser. Fuat hoca GAL'da eksikler olduğunu görür ve bir zeyl yani eksiklerini tamamlayarak bir devam eseri yazmayı düşünür. Çalışmaya başladığında GAL'in eksikler ve hatalarla dolu yetersiz bir çalışma olduğunu fark eder. Bunun üzerine hoca, Brockelmann'ın eksiklerini gidermek fikrinden vazgeçerek özgün bir eser hazırlar.

Sanırım Fuat hocanın eseri Brockelmann'ınkinden çok daha kapsamlı...

Tabii. Brockelmann'ın eseri günümüzde hâlâ şarkiyat çalışmalarında kullanılan bir eser ancak oldukça yetersiz bir çalışma. Ayrıca Fuat hocanın eserinden çok daha kısıtlı ve kullanımı zor bir çalışma. Öyle ki, Amerikan Ortadoğu Kütüphanecileri Derneği'nin web sayfasında Brockelmann'ın eseri için üç sayfalık bir kullanım kılavuzu bile var. Bu kılavuz için dile getirilen en büyük şikâyetlerden biri Brockelmann'ın kullandığı onlarca kısaltmayı açık ve net bir şekilde hazırlamamış olması. Hoca ise bibliyografik bilgileri öncelikle ciltler halinde konularına göre sonra medeniyetlere göre tasnif eder. Bu sebeple çalışması bibliyografik bir referans kaynağı olarak araştırmacılar için vazgeçilmez bir eserdir.

DÜŞÜNCE ATLASI

Fuat Sezgin Kimdir?

İslam Bilim Tarihi alanındaki çalışmalarıyla tanınan Prof. Dr. Fuat Sezgin, 24 Ekim 1924 tarihinde Bitlis'te dünyaya geldi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü'nde Alman oryantalist Hellmut Ritter'in yanında öğrenim gördü. 1950 yılında yazdığı doktora teziyle hadislerin sözlü kaynağın aksine yazılı olarak günümüze kadar geldiğini gösterdi. 60 askeri darbesi ile üniversiteden uzaklaştırıldı. Çalışmalarını sürdürmek için Frankfurt'taki Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi'ne gitmek zorunda kaldı. İstanbul'da başladığı ve Almanya'da çalışmaya devam ettiği 17 ciltlik bir bibliyografik *Arap-İslam Bilimleri Tarihi* eseriyle dünyaca tanınan bir bilim adamı oldu. Sezgin, 2008 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı İslam, Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin kurulmasına öncülük etti. 2018'de 93 yaşında hayatını kaybetti.

Eserleri:

Buhari'nin Kaynakları, Doktora tezi
Prof Dr. Fuat Sezgin'in başyapıtı olan *Geschichte des Arabischen Schrifttums (GAS)* isimli eserinin işlediği konular şunlardır: Cilt 1, Leiden 1967: Kur'an bilimleri, hadis, tarih, fıkıh, kelam ve tasavvuf. (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 2, Leiden 1975: Edebiyat/Şiir (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 3, Leiden 1970: Tıp, Farmakoloji, Zooloji, Veterinerlik (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 4, Leiden 1971: Simya, Kimya, Botanik, Ziraat (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 5, Leiden 1974: Matematik (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 6, Leiden 1978: Astronomi (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 7, Leiden 1979: Astroloji, Meteoroloji ve ilgili bilimler (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 8, Leiden 1982: Leksikografi (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 9, Leiden 1984: Gramer (yaklaşık 430/1038 yılına kadar), Cilt 10, Frankfurt 2000: İslam'da matematiksel coğrafya ve haritacılık ve bu bilimlerin Avrupa'da devamı, Cilt 11, Frankfurt 2000: İslam'da matematiksel coğrafya ve haritacılık ve bu bilimlerin Avrupa'da devamı, Cilt 12, Frankfurt 2000: İslam'da matematiksel coğrafya ve haritacılık ve bu bilimlerin Avrupa'da devamı, haritalar…

HOCAYA GÖRE; BİLİM BİR TOPLUMA AİT OLAMAZ, HER DÖNEM BİR TOPLUMUN HİMAYESİNDE BULUNUR VE BULUNDUĞU TOPLUMDA GELİŞİRDİ.

AYASOFYA MÜZESİ MÜDÜRÜ

HAYRULLAH CENGİZ

BATILILARDAKİ KİBRİ YIKMAK İÇİN İSLAM BİLİM VE TEKNOLOJİ TARİHİ MÜZESİ'Nİ KURDU

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi fikrinden başlayalım isterseniz?

Hoca, 1960'ta İstanbul Üniversitesi'nden uzaklaştırıldığında çalışmalarını Türkiye'de sürdüremez olmuştu. Çalışmalarına devam edebilmek için Almanya'da bulunan Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi'ne gitti. Zamanla üniversitede bir enstitü kurdu ve bugün İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nde gördüğümüz birçok üründen oluşan bir sergi açtı. Türkiye'den giden bir yetkili bu sergiyi görmüş ve Fuat hocaya serginin Türkiye'de bir müze olarak yer alması gerektiğini beyan etmiş. Hocanın fikri beğenmesi ve fikrin o dönemki başbakanımız Recep Tayyip Erdoğan tarafından da onaylanmasıyla hazırlıklar başlamış.

Fuat Sezgin'in müze fikrini kabul etmesinin sebebi neye dayanıyordu?

Hoca, Müslümanlarda bir aşağılık kompleksi, Batılılarda ise kibir görüyordu. Çalışmalarında her zaman bu ikisinin de yanlışlığına dikkat çekmek istiyordu. Hocaya göre; bilim bir toplumа ait olamaz, her dönem bir toplumun himayesinde bulunur ve bulunduğu toplumda gelişirdi. Örneğin, Müslümanlar 8 ve 16'ncı yüzyıllar arasında bilimi himayesinde bulundurup katkıda

Fuat hoca adeta "İki günü bir olan ziyandadır" hadis-i şerifinde buyrulduğu gibi yaşayan bir insandı.

FUAT HOCA ADETA "İKİ GÜNÜ BİR OLAN ZİYANDADIR" HADİS-İ ŞERİFİNDE BUYRULDUĞU GİBİ YAŞAYAN BİR İNSANDI.

bulundu. Müslümanlara da bilim, Yunanlarda birikip gelişerek geçmişti. Yunanlara ise antik medeniyetlerden... Müslümanlardaki aşağılık kompleksini ve Batılılardaki kibri yıkmak adına bir adım olduğunu düşündüğü için müze fikrini oldukça olumlu karşıladı. Bahsettiğim bu düşüncelerinden dolayı hocanın en büyük amacı müze açıldıktan sonra milyonlarca insanın ziyaret etmesiydi. Üstelik halkın her kesiminin ziyaret etmesini arzuluyordu.

Müzenin kuruluş süreci nasıl oldu?

Müze bir ortaklık çalışmasıydı. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, TÜBA, TÜBİTAK ve Frankfurt Üniversitesi'nde Fuat hocanın kurmuş olduğu Arap-İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü ve bizatihi hocanın kendisi bu ortaklığı oluşturuyordu. Masrafların karşılanması için Türkiye Başbakanlık Tanıtma Fonu kullanıldı. Gerekli imzalar atıldıktan hemen sonra araştırma süreci başladı. Araştırmalar için beni Almanya'ya davet etti. Türkiye'de kurulacak müze için hocanın şahsi asistanıyla Almanya'daki müzeleri incelemeye başladık. Almanya'da geçirdiğim süre hem müzeleri incelemek hem de Fuat hocanın bu ülkedeki etkisini görmek adına çok verimli oldu.

Nasıl bir etkisi vardı?

Frankfurt'ta şiir müzesinde incelemelerimizi sürdürürken müzenin bir uygulamasını çok beğenmiş ve müze müdürüyle görüşmek istemiştim. Bizim hemen o gün görüşemeyeceğimizi ve haftalar öncesinden randevu almamız gerektiğini söylediler. Neden geldiğimizi ve amacımızın ne olduğunu anlatsak da hiç ilgilenmemişlerdi. O sırada yanımda bulunan Fuat Sezgin'in asistanı; "Beyefendiye söyler misiniz Hayrullah Bey, Fuat Sezgin'in misafiridir" dedikten on dakika sonra müze müdürü yanımıza geldi. O zaman Fuat Sezgin'in Almanya'da gerçekten çok büyük bir etkisi olduğunu gördüm.

Müze çalışmalarında Hoca ile vakit geçirmek nasıldı?

Hocanın çok derin bir gözü vardır, öyle kolay kolay da gülmez. Türkiye'de ilk görüştüğümüzde bana baktı, "Hayrullah, ben çok zor bir adamım" dedi. Ben hocanın ne kadar zor birisi olduğunu bilmeden "Biz de hep zora alıştık bugüne kadar hocam" dedim. Bunu söylerken ne kadar büyük zorluklarla karşılaşacağımı bilmiyordum, yaşayarak öğrendim. Hoca hoş bir adam olduğu kadar zor bir adamdı. Tanımaktan şeref duyuyor, tanıdıkça hem ilminden istifade ediyor hem de hayallerini keşfediyordum. O zamanlar 84 yaşında olmasına rağmen yorulmak nedir bilmezdi. Hocanın bir diğer özelliği de beklemeyi bilmemesiydi. Ne zaman bir iş beklenecek olsa hemen başka bir işe başlardı. Azim ve süreklilikle harmanlanmış bir çalışma disiplini vardı. Üstüne yaptığı işi gerçekten çok sıkı takip ederdi. O zamanlar hoca Almanya'da yaşıyor, ilerleyen yaşına rağmen her hafta sonu Türkiye'ye işini takip etmeye geliyordu. Yanılmıyorsam, müze açılana kadar 24 hafta boyunca her hafta sonu çalışmaları bizzat takip etmek için müzenin başında durdu.

Birlikte yoğun bir vakit geçirmişsiniz anladığım kadarıyla.

Kültür ve Turizm Bakanlığını temsilen projeyi yürütmek üzere bu çalışmada yer almıştım. O zamanlar devam eden başka görevlerim olmasına rağmen her hafta sonumu hoca ile geçirirdim. Hoca haftanın yedi günü çalışırdı. İşlerini takip için Türkiye'ye her gelişinde iki katlı müzeyi defalarca gezer ve teftiş ederdi. Hocayla geçirdiğim vakitte ben de yorulduğumu hiç anlamaz, ancak o Almanya'ya döndüğünde hissederdim. Hocayla vakit geçirmek gerçekten çok keyifliydi.

Onu nasıl tasvir edersiniz?

Fuat hoca adeta "İki günü bir olan ziyandadır" hadis-i şerifinde buyrulduğu gibi yaşayan bir insandı. "Ömrüm ne kadar kaldı bilmiyorum, bu müzeyi bir an önce milletimin hizmetine açmalıyım" derdi o zamanlar. Beni en çok etkileyen yönlerinden biri de, hayatında bahanelerin arkasına sığınmayıp her şartta çalışması gerektiğini düşünmesiydi. Hocanın üniversiteden atılması ve Almanya'ya gitmesi üzerine söylediği şu sözler bu durumu çok iyi açıklamakta: "Ülkemden atılıp yurtdışına gittim belki ama bunlar olmasa bu çalışmaları yapamayabilirdim."

HEM İNDİRİMLİ HEM HEDİYELİ ABONELİK FIRSATI

1001 İCAT DÜNYAMIZDA İSLAM MİRASI

Lacivert Dergi'ye şimdi abone olun derginiz **1 yıl boyunca 96 TL yerine 80 TL'ye kargoyla kapınıza gelsin.**

*Aboneliğiniz ile birlikte fiyat artışından etkilenmeden derginizle birlikte gelen "1001 İcat-Dünya İslam Mirası" kitabının keyfini çıkarın.

WWW.LACIVERTDERGI.COM

lacivertdergi
@lacivert_dergi/#lacivertdergi
@lacivert_dergi/#lacivertdergi

TURKUVAZ DERGİ

WhatsApp Bilgi Hattı: 0552 357 00 00

HEMEN ARAYIN 444 88 81

BENİM ROMAN KAHRAMANLARIM

SİBEL ERASLAN

PARMAK İZİMDE SAKLI ROMANLAR

BENİM BİR ROMAN KAHRAMANIM YOK AMA OKUDUĞUM PEK ÇOK ROMAN VE SEVDİĞİM PEK ÇOK KAHRAMAN VAR. BELKİ DE YAŞLANDIĞIMDANDIR, MÜMTAZ İLE NURAN'I, SANKİ DAYIM İLE HALAM İMİŞ GİBİ SEVİYORUM. VE TANPINAR'A DA, *HUZUR*'A DA HİÇ ALDIRMADAN, ONLARI BİRBİRİNE KAVUŞTURUYORUM.

Yazmak savunmaktır. Ve bu savunma sanatının öğretmeni, kuşkusuz kitaplardır. Her yalnız çocuk gibi çok küçük yaşlarda geçtim harflerin ülkesine. Babam beni hep kontrol ederdi. Gece yatmadan evvel kitap okuduğum solgun gece lambasını söndürürken, ''Yeter artık, aramıza dön, elindekini de senin benim gibi bir insan yazdı, her şeye inanıyorsun hemen'' diyerek sitem ederdi... Gittiğimiz her sinemada da ışıklar kapanmadan az evvel aynı şeyi yinelerdi: ''Buradaki hiçbir şey hakikat değil, kendinizi haddinden fazla üzmeyin, sonra hasta olursunuz''...

Bir şeyden çok etkilenirsek şayet veya bir şeyi fazla seversek hasta olacağımızdan korkarak büyüdük kız kardeşimle.

Çok sonradan fark edecektim ki, "mesafe"ydi bu...

Hayal kırıklıklarına karşı çok küçük yaşta mesafe eğitiminden geçmiş olmanın beni günün birinde yazarlığa hazırlayacağını elbette bilemezdim.

Yani, içimden çok roman, içimden çok insan geçti...

Kitaplar, niçin hüzünlüdür? Kitaplık Kolu olan kızlar, niçin hep sınıfın en sessiz ve göze hiç çarpmayan kızlarından çıkar? Bunlar, rastlantısal şeyler değil. Kitapların engin denizinde şamatayla yol alınmaz. Kitaplarla ilgilenen kişi ister altı yaşında olsun, isterse altmış, dünyada meleklere en yakın kişidir çünkü onlara sekinet bağışlanmıştır. Yani Allah onların kalplerini genişletmiştir. Kadere razı gelmeyi, hiç fark etmeden benimsemiş kişilerdir onlar. Her kitapta, her romanda bir başka hayatı/hayatları seyrederler çünkü. Her kitabın bir yazgısının oluşu, onları ''Büyük Yazgı'' fikri karşısında şok geçirmekten alıkoyar.

Son 15 yıllık okuma rotamı, Ömer Lekesiz beyefendinin ontolojik dersleri çizdi. Ontolojinin bir ucu "Gizli hazineydim" kudsi hadisinden başlıyor, işin bir ucu "Önce söz vardı"lara gidiyor. Şimdi siz bana roman kahramanımı sorduğunuzda, bana çok yeni ve çok kısıtlı bir şeyi sormuş oluyorsunuz, yaşım ortaya çıkacak!

Ben sorunuzu biraz da çocukluk evrenime çevirerek cevaplamak istiyorum çünkü bu ilk evrende okuduklarımız, aynı zamanda hatıralarımızın ve kişiliğimizin anlamlı yapısallarını oluşturur.

Benim kahramanlarım okuduğum romanlardan çıkmadı hiç...

BENİM ROMAN KAHRAMANLARIM

Ben onların hakikat olmadığını daha beş yaşımdan beri biliyordum zaten. İşin içinden çıkamadığım kısmı şuydu sadece; anneannem Kuran zannettiğim ama sorunca *Kamelyalı Kadın* olduğunu öğrendiğim romanı tutarken niçin ağlıyordu sessizce? *Arzu ile Kamber* vardı bir de, bazen yastığının altından çıkarlardı... Babam, her ev taşınmasında kendi komodininin üstüne niye ısrarla *Moby Dick*'i koyardı; yatık değil hem de böyle dik şekilde, ayakta duran bir kitap. Niye? Hakikat değillerdi belki ama hakikatten daha az değerli olduklarını kim iddia edebilir bu romanların...

Kıbrıs Barış Harekâtı dolayısıyla yaşadığımız karartma geceleri sağ olsun. Perdeleri sıkı sıkıya çekerek yaktığımız solgun gaz lambaları altında annem bize niçin Kemalettin Tuğcu okurdu. Bizi avutmak için mi. Her yer karanlık olduğunda, dışarıda siren çalan polis arabaları, gökyüzünde düşman uçağı arayan devasa projektörlerin sağı solu taraması... Bu hengâmede, kim teskin edebilir ki korkudan şaşırmış çocuk kalplerini... Tuğcu'nun görmeyen yavrusu, köprü altı çocukları, eskici babası, çocukluğumuzun karartma gecelerini aydınlatmış misafirlerimizdi. Hatta akrabalarımız gibiydiler. Biz onların yaşamadıkları halde her nasılsa bir şekilde yaşadıklarını adımız gibi bilirdik. Bilmek de yetmez. Onlar muhakkak yaşamalıydı! Onlar olmazsa, korkumuzu nasıl yenebilirdik.

Annem çok dikkatli bir öğretmendi. Annemin gözetiminde, ortaokulun sonuna kadar, Batı klasiklerini bitirmiştik. Fransız edebiyatının etkisi altındaydık.

Kız Lisesi'yle birlikte yavaş yavaş Fransız edebiyatı etkisinden kurtulup kadınlara has bir bellek haritası örmeye başladım, üniversitede bu daha da sağlamlaştı, ''kız kardeşlik bilinci'' okuma seçkilerimi de etkiliyordu. Yeni kahramanlarım; kadın yazarlardı.

Fatma Aliye Hanım, Halide Edip Adıvar, Halide Nusret Hanım, Suat Derviş, Samiha Ayverdi, Münevver Ayaşlı, Adalet Ağaoğlu, Sevinç Çokum, Sevim Burak benim göğümün yıldızlarıydı artık. Fatma Aliye Hanım'ın Udi Bediası, zor şartlar altında kendi ayakları üstünde duran bir kadındır ve pekâlâ bugünün "güçlü kadın" imgesi ve ideali için biçilmiş kaftandır. Romanın arka planında hem Osmanlı'nın son dönemini ve yıkılışın kederini, hem mütareke günlerinin yozlaşmış zenginlerini, ardından Cumhuriyet günlerinin rekabete dayalı sınıfsızlık sosyolojisini bir arada okursunuz. Romanı okuduktan sonra içime ateş düşerek Fatma Barbarosoğlu'nu aramıştım. O kadar üzgündüm ki! Bedia bize, günümüz kadınına öyle çok benziyordu ki! İçtenlikle hüznüme eşlik etmişti Barbarosoğlu.

Yahu! Bedia diye birisi yoktu aslında. Peki niçin hikâyesi bizi bu kadar sarsıyordu?

Samiha Ayverdi, *Batmayan Gün*'de çizdiği Aliye karakteriyle, kendini ararken aşkın sınavlarına düşmüş bir genç kızın hikâyesini yazmıştır. Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna*'sındaki peşine düşülen resmi andırır, Aliye'nin Bay K.'ya olan merakı. Lise günlerimizde okuduğumuz bu romanda Aliye'den çok Bay K.'nın derdine düştüğümüzü hatırlıyorum.

Tamam biliyorduk. Bu bir romandı. Hakikat değildi. Peki bizi çılgınca bir meraka sürükleyen bu Bay K. Kimdi?

Tamam biliyorduk. Bu bir romandı. Hakikat değildi.

Peki ya Bay K.'nın, yazar Samiha Ayverdi'nin şeyhi Kenan Rıfai hazretlerine atfedilmesine ne

Kitaplar, hüzünlüdür. Kitaplık kolu olan kızlar, niçin hep sınıfın en sessiz ve en göze hiç çarpmayan kızlarından çıkar? Bunlar, rastlantısal değil.

Samiha Ayverdi

KİTAPLAR NİÇİN HÜZÜNLÜDÜR? KİTAPLIK KOLU OLAN KIZLAR, NİÇİN HEP SINIFIN EN SESSİZ VE GÖZE HİÇ ÇARPMAYAN KIZLARINDAN ÇIKAR? BUNLAR, RASTLANTISAL ŞEYLER DEĞİL.

KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI DOLAYISIYLA YAŞADIĞIMIZ KARARTMA GECELERİ SAĞ OLSUN. PERDELERİ SIKI SIKIYA ÇEKEREK YAKTIĞIMIZ SOLGUN GAZ LAMBALARI ALTINDA ANNEM BİZE KEMALETTİN TUĞCU OKURDU.

buyrulur? Üsküdar Kız Lisesi 5/Fen-C öğrencileri bir ağızdan ''yaaa...'' demiştik bu söylenceyi işittiğimizde. Cevat Rifat Atilhan'ın torunu sınıf arkadaşımızdı, annesinden işittiği bu söylenceyi bize aktardığında, hemen ikna olmuştuk. ''Yaaaa... Demek Bay K...'' Nasıl ikna olmayalım, Samiha Hanım, kahramanı Aliye'den çok, Bay K.'yı anlatmıştı bize sayfalar boyunca. Bay K. öylesine hakikatti ki, romanın başkahramanı dâhil herkesi ikincilleştiriyordu. Güneş gibiydi adeta. Göz kamaştırıcı. Uzun yıllar denizler gibi geçti üzerimizden. 5/Fen-C öğrencileri hâlâ birbirlerine şu anlamlı mesajı yazarlar; ''Nasılsın, iyi misin? Buldun mu Bay K'yı''... (Aramızdan onu bulan, gören hiç çıkmadı.)

"Münevver Ayaşlı'nın Pertev Bey'inin Üç Kızı'ndan hangisi sizsiniz?" Rahmetli Akif Emre, böyle sorardı bana. Bir yazar olarak, eserle aramda yeterince mesafe kuramadığımı, zaman zaman kahramanlarımın arasına sızarak onlardan birisine dönüştüğümü, kendi yazdığım kahramanların etkisine girdiğimi düşünürdü. Babamı hatırlatan bir eda; "Bunların hiçbiri hakikat değil." Fikir adamları ve bilim insanları, edebiyatı her zaman bir laf karmaşası olarak görürler. Onların nazarında, edebiyat hakikat değildir ve hakikatin yerini almamalıdır...

Peki hakikat neydi?

Bu üç kız, aslında üç dönemidir cemiyetimizin. Halide Edip'in kahramanlıklar üzerinden aktardığı Millî Mücadele tarihinin arka cephesinde geçen yıkılışları, çözülüşleri bu roman aracılığıyla okurken, resmî olmayan hatta sakıncalı bulunan tarihe de adeta süzülerek geçersiniz. Devrimlerin, sosyal dönüşümlerin hoyratça tarumar ettiği kadın yaşantılarıyla Türkiye yakın tarihinin hikâyeleştirilmesine tanık olursunuz bu eserde.

Pertev Bey'in İstanbul işgal edilirken de yeni Ankara kurulurken de mutsuzdur kızları, üç kitap boyunca gönüllerine liman olacak bir dervişi arayıp dururlar. Onlar sahipsizdirler. Yazar onları adeta okuyucunun vicdanına emanet etmiştir. Rahmetli Münevver Ayaşlı'yı tanıma şansımız oldu. Hukuk fakültesinden arkadaşlarla ziyaretine gittiğimizde, kendisine "Haminne" dedirtirdi. Meşhur Sadullah Paşa'nın gelini haminnemizin romanları, aslında rumuzlarla sislendirilmiş birer hatıra defteridir. Kahramanlarının çoğu gerçek hayatta haminnemizin tanıdığı bildiği kişilerdir.

Peki, bir yazar hakikati niçin sislendirir... Artistik kaygıların evvelinde yazarın kendi korkuları, dönemsel zorunluluklar kurar belki bu yazım atmosferini.

Korktuğumuz için yazarız. Üstelik yazdıktan sonra da devam eder korkularımız. Ve daha ilginci, korkularımızı yenmek için okuruz. Okuduktan sonra da geçmez korkularımız.

Gide gide, ölümlü olduğumuzun gerçekliği dışında hiçbir şey değildir ulaştığımız menzil. Ben, Pertev Bey'in üç kızından hiçbiriyle özdeşleştiremedim kendimi. Ama tekke ve zaviyelerin kapatılmasının ardından kapısı zincirlenerek örümcek ağlarına mahkûm edilen Şenlik Dede'nin Ihlamur'dan Vişnezade'ye çıkan yokuşun kuytusundaki makamını bu romandan sonra arayıp bulmuştum...

Benim bir roman kahramanım yok.

Ama okuduğum pek çok roman ve sevdiğim pek çok kahraman var. Belki de yaşlandığımdandır; Mümtaz ile Nuran'ı, sanki dayım ile halam imiş gibi seviyorum. Ve Tanpınar'a da, Huzur'a da hiç aldırmadan, onları birbirine kavuşturuyorum. Evlendi onlar. Selim İleri'nin çok sevdiği Moda'da oturuyorlar.

KİMDİR?

Boğaziçi Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği bölümü mezunu olan Çamdereli, 10 yılı aşkın süredir müzikle uğraşıyor.

tepe lambası

Yalan söyleyemediğim için oyunlardan bile atıyorlardı beni

RÜMEYSA ÇAMDERELİ

RÜMEYSA ÇAMDERELİ

Ne var ne yok?

Bolca yoğunluk, koşuşturmaca, biraz stres biraz dert, ama bolca güzellik ve umut var.

Halk otobüsüne en son ne zaman bindiniz?

Daha bu sabah oğlum Kerem'le kreş-iş yollarında halk otobüsündeydik. Günde minimum 4 otobüs değiştiriyoruz kendisiyle yol maceramızda.

Telefonunuzu ne zaman değiştirirsiniz?

Beni kaldıramamaya başladığında. Biraz hırpani bir telefon kullanımım var. Her şeyi hızla yapsın istiyorum, o yüzden de bir yerden sonra telefonlar pes ediyor genelde.

Dilinize pelesenk olan bir şarkı?

Ceylan Ertem ve Can Güngör versiyonuyla "Ah Bu Şarkıların Gözü Kör Olsun"

En sevdiğiniz marş?

Marş seven biri değilim.

Ezberlemek zorunda kaldığınız ve hiç hoşnut olmadığınız şey?

Mühendislik okuduğum esnada algoritma ezberlemek mideme ağrılar girmesine neden oluyordu. Belki de ezberlememe gerek yoktu ama pek kafam da basmadı açıkçası. :)

Bitiremediğiniz bir kitap, yarıda kalmış bir film?

Okuduğum kitabı bitirmem pek vaki değil aslında. Filmleri de sağ olsun oğlum tamamen izletmiyor.

Atasözü mü aforizma mı?

Aforizma

Ne toplarsınız, ne biriktirirsiniz?

Şu ara istemsiz bir şekilde rozet biriktirmeye başladım. Katıldığım etkinliklerden, gittiğim yerlerden aldığım rozetleri bir kenara koyuyorum çantada kullanmakta zorlanınca.

Canımdan geçerim ondan vazgeçmem dediğiniz şey?

Gitarım.

Mıh gibi aklınızda olan bir an, bir görüntü?

Benim oğlanın havale geçirişi. Hayatımda bu kadar paralize olduğumu, aklımı kaçıracak gibi olduğumu hatırlamıyorum.

Keşke olmasaydı dediğiniz bir şey var mı?

Keşke sınırlar olmasaydı.

Seçme şansınız olsaydı kendinize hangi ismi verirsiniz?

İsmimi çok seviyorum aslında, başka bir isim aklıma gelmiyor

"Hayatta olsalardı da muhabbetin belini kırsaydık" dediğiniz üç kişi?

Nezihe Muhiddin ve Fatma Aliye ilk ikisi olurdu. Bir de sanırım Yavuz Çetin'le tanışmayı çok isterdim

Kalem mi klavye mi?

Klavye kesinlikle. Bilgisayar mühendisliği zamanlarımdan kalan bir alışkanlık.

Hayatınızı kolaylaştıran ya da zorlaştıran takıntılarınız neler?

Hayatımı yeri geldiğinde zorlaştıran yeri geldiğinde kolaylaştıran takıntım, söz verdiğim bir şeyi kesin olarak yapıyor olmam. Yapamayacak durumda olsam, hasta olsam, yorgun olsam da "Napalım bu sefer de olmadı" diyemiyorum. Böyle "tevazusuz" duyuluyor söyleyince, ama "hayır" demek ya da yapamadığını kabul etmek büyük bir erdem bence ve bende o yok.

En son ne zaman yalan söylediniz?

Herkes yalan söylemekten hoşlanmam der ama ben yalan söyleyemiyorum ciddi anlamda. Blöf gibi kart oyunlarında ya da vampir gibi role-playing oyunlarında bile yalan söyleyemediğim için oyundan atıyorlardı beni. Öğrencilik hayatımda kopya da çekemedim gerginlikten. İçim dışım bir.

Montesquieu'nun kayıp mektupları

HAKKI ÖCAL

Âti kalbimde bir derin yaradır...

> O ZAMAN BİZLER İDEALİST, VATANI KURTARMAYA HAZIR ASLAN PARÇALARIYDIK AMA BÜTÜN YAPTIĞIMIZ ANKARA BULVARLARINDA AMERİKAN KÜLTÜR MERKEZİ VE BÜYÜK HOLDİNGLERİN VİTRİNLERİNİ TAŞLAMAKTAN İBARETTİ.

Hırsla kalkan ziyanla oturur. Çünkü gözünü hırs bürüyen insanın gelecekle ilgili planlarını sakin kafayla gözden geçirmesi, hedeflerini alt alta yazması, bunlara ulaştıran yolu yani stratejiyi belirlemesi, dostlarına şevk verecek, muarızlarını etkisizleştirecek taktikleri arayıp bulması şöyle dursun, ayakta durması bile mümkün değildir.

Pardon âti değil, mazi kalbimde derin bir yaradır. Şimdi "âti" deyince bunu grafik kartı markası olarak algılayacak kariler için bir düzeltme ihtiyacı var galiba...

"Kari" ne ya? Tamam ATI, Radeon ekran kartlarını yapan firma. Kari ne yapıyor?

Kari de okuyor biraderim.

Ne hikmetse, gelecek anlamına "âti" kelimesini editörün sihirli dudaklarından duyduğumdan (veya Whatsapp mesajından okuduğumdan bu yana) geçmiş anlamına "mazi"den kendimi kurtaramıyorum:

"Gelecek asırları tarihe bırakalım
Biz şimdi haritadan geçmişlere bakalım"

(Faruk Nafiz Çamlıbel)

Burada bir terslik yok mu? "Gelecek" nasıl tarihe bırakılır? Geçmişe haritadan mı bakılır, tarihten mi? Faruk Nafiz sonuçta şairdir ve Fuzuli'nin dediği gibi:

HIRSLA KALKAN, SENDELER, DÜŞER

"Ger derse ki Fuzuli güzellerde vefa var
Aldanma ki şair sözü, elbet yalandır."

Sanırım acı da olsa şu aşağıdaki şair sözü haklıdır:

"Bir eser bırakmadan geleceğe yadigâr
Bırakmışım kime ne, bırakmasam ne zarar"

(Enis Behiç Koryürek)

Bu şairane kelime oyunlarına sabaha kadar devam edebiliriz; şair milleti nedense geçmişi bir rüya, geleceği de hayal saymış ve bütün marifetlerini bugün üzerinde göstermişlerdir. Onlara göre dünü mutlu, yarını umutlu yapan bugündür. Sonuç olarak geçmişi de geleceği de bir şeylere bırakıp bugüne iyi bakmayı ve hep gülümsemeyi tavsiye etmişlerdir.

Oysa bu fakirin de dâhil olmakla iftihar ettiği bazı realist tipler ki bunların başını Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet, Sabahattin Ali çekerler. Örneğin, Sabahattin Ali diyor ki:

"Üç buçuk günlük ömrümüzü kendimize zehir etmemek için ne mazideki hayatımıza ve kaçırdığımız fırsatlara ne de istikbalin olmayacak hülyalarına kulak asmayarak bugünümüze hapsolup yaşamalıyız." ***(İçimizdeki Şeytan)***

Necip Fazıl'a atfedilen ama henüz bendeki hiçbir kitabında rastlamadığım bu beş alev dolu satır:

Bugünü düşünürüm
Dün geçti
Yarın var mı?
Gençliğe de güvenmem
Ölen hep ihtiyar mı?

***

Elbette bizi parlak bir gelecek bekliyor. Nereden biliyorum? Çünkü epey bir geçmiş var gerimde; dolayısıyla gelecekle ilgili regresyon analizi yapabilecek kadar veri, hem de büyük veri var elimde. Wikipedia'nın tanımıyla regresyon analizi; iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkiyi ölçmek için kullanılan analiz metodudur. Bakıyorum geriye doğru, gelecek hep daha iyi olmuş...

"Tam bağımsız-gerçekten demokratik Türkiye" sloganı yazılı pankartı ilk açtığımızda tarih 1968'di. Bu ideal ancak 24 Haziran 2018'de gerçekleşme yoluna girdi. Şimdi aradaki şu kadar pre ve postmodern siyaset müdahalesini bir kenara atarsak, geçen zamanla iyi zamanlara gitme değişkenleri arasındaki korelasyon katsayısı nerede ise 1 çıkar!

Dalga mı geçiyorsun be yahu? 1960, 1970, 1980 darbeleri... 28 Şubat... Sonra muhtıralar; "Açtırın bu kadının başını" çığlıkları "Tutun kolundan atın bu kadını" çığlıkları (Hem de bu çığlığı atan bir başbakan!) ... 365 krizleri, "özde ve sözde laisizm," bir oyla parti kapatma faciasından sonra hâlâ zamanla siyasal gelişim arasında doğrudan hem de sarsılmaz bir paralellik görülebilir mi?

Görülür aziz ve muhterem genç kardeşim! Sonunda bugüne geldik mi? Demek ki geliniyormuş. Emmanuel Kant'a atfedilen bir söz vardır: "Olmuş bir şeyin başka bir türlü olabilme ihtimali yokmuş demektir."

Ama sorun şurada... Dur, oraya geçmeden başka bir şeyi hatırlatayım: Pasteur'ündür galiba, "Şans ancak onu karşılamaya hazır olanlara güler" sözü. Aynen o hesap, yarın(lar) ancak istediği gibi bir bugün inşa etmeyi başaranlara gülüyor. O zaman sorun şurada oluyor:

Sen (ben, onlar, yani biz) düne bakarak, nasıl bir yarın istediğimizi biliyor muyuz? Veya dün, bugüne ulaşmak için ne hazırlık yaptık?

Vatanı nasıl kurtardık?

Eğer sorun bu ise, sorman gereken soru da şu:

İstediğim bir yarına ulaşmak için, bugün uygulamam gereken şeyleri biliyor muyum?

Buradaki "şey", özlü Anadolu özdeyişimiz olan "Her şeyin bir şeyi vardır!" sözündeki şeydir ve ikiye ayrılır:

1. Strateji
2. Taktik

Aslında düşünürsen ikisi de aynı kapıya çıkar ama birincisi daha açık ve seçik bir hedef tayinini gerektirir; ikincisi ise çoğunlukla o açık ve seçik hedefe ulaşabilmenin dolambaçlı yolları olabileceğini hatırlatır.

Bir rahmetli hocamız vardı Mülkiye'de, derdi ki:

"24 saatin uyku dışında kalan kısmının en az yarısını, yarın olmak istediğim noktaya en kolay, en kestirme ve karşıma kendi elimle engel çıkartmadan nasıl ulaşacağımı düşünerek geçiririm."

O zaman bizler idealist, vatanı kurtarmaya hazır aslan parçalarıydık ama bütün yaptığımız Ankara bulvarlarında Amerikan Kültür Merkezi ve büyük holdinglerin vitrinlerini taşlamaktan ibaretti. Bir de rahmetli Süleyman Demirel ve partisine haka-

ÜTOPYANIZ MESELA CENNET İSE, BUNUN DİSTOPYASI CEHENNEM DEĞİL. ÇÜNKÜ CEHENNEM DE BİRİNİN ÜTOPYASI. BİR YER DÜŞÜNÜN Kİ, HİÇBİR ÖZELLİĞİ YOK. HİÇBİR İYİ TARAFI YOK. HİÇBİR İŞLEVİ YOK. CEHENNEMİN BİLE BİR İŞLEVİ VAR.

ret eden sloganlarla yürüyüşler yapmak.

Bu yürüyüşlerden biri, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale edeceği söylentileri üzerine Türkiye'ye gönderilen ABD özel temsilcisi Cyrus Vance'ı protesto amacıyla Ankara'da Etimesgut Havaalanı'na yapılmıştı. SBF'liler, kendilerine ODTÜ öğrencileri tarafından gönderildiği söylenen otobüslerle, ODTÜ'lüler de kendilerine SBF öğrencileri tarafından gönderildiği söylenen otobüslerle üzerinden kuş bile uçurulmayan askerî havaalanının pistinde bulmuşlardı.

Başbakan Demirel'in ABD'ye karşı stratejisi ne idi? "Milleti tutamıyorum; Kıbrıs konusunda Türkiye'ye halkı tatmin edecek taviz verilmezse, Kıbrıs'a askerî harekât düzenlemek zorunda kalacağım" mesajını karşı tarafa vermek. Peki, bunu sağlamak için ne gibi taktikler uygulamıştı?

O taktiklerin bir kurbanı olarak Cebeci'deki SBF binasından ta askerî üssün orta yerine kadar rahat bir otobüs yolcuğu yapmış olmaktan zerrece kuşkuya kapılmamış, hatta ODTÜ'deki arkadaşları biraz da kıskanmıştım. Elbette onlar da SBF'nin bu organizasyon yeteneğine gıpta etmişlerdi.

Yıllar sonra bir dost evinde bu gerçeği o zamanki Millî İstihbarat Teşkilatı yetkilisinden öğrendiğimde, becerisine şapka çıkarttığım kişi merhum Demirel olmuştu. Çünkü stratejisi olan, bunu uygun taktikle süsleyen ve arzu ettiği yarına ulaşan oydu.

Strateji ve uygun taktik yoksunluğunun sonuçlarını anlatan güzel sözlerimiz vardır: Hırsla kalkan ziyanla oturur. Çünkü gözünü hırs bürüyen insanın gelecekle ilgili planlarını sakin kafayla gözden geçirmesi, hedeflerini alt alta yazması, bunlara ulaştıran yolu yani stratejiyi belirlemesi; dostlarına şevk verecek, muarızlarını etkisizleştirecek taktikleri arayıp bulması ve bütün bunları hayata geçirecek araçları, elemanları, yöntemleri, lojistik planlara bağlaması şöyle dursun, ayakta durması bile mümkün değildir. Hırsla kalkan, sendeler, düşer.

> NASIL Kİ DOĞA BOŞLUK SEVMEZ VE BİR ELEMENTİN BOŞ BIRAKTIĞI YERİ GELİP BAŞKA BİR ELEMENT DOLDURURSA, BENZERİ DE ÜTOPYA ALANINDA GEÇERLİ.

Hırsını içinde tutan ise zaafını kimseye belli etmez; önündeki engelleri, birer fırsata çevirir.

Şimdi bunlar genç arkadaşa "ütopik" görünüyor mu? Adım gibi biliyorum ki, görünüyor.

Görünsün! Çünkü ne "Vefa" İstanbul'da bir semtin adıdır, ne de "Utopia" Karaipler'de bir adanın adı. Sir Thomas More'un 1516'da aynı isimli kitabında tasvir ettiği ve adı "olmayan yer" anlamına gelen Utopia adasının Lyman Tower Sargent tarafından yapılan son uluslararası sayımında tam 23 ayrı versiyonu bulundu. Sosyalist, kapitalist, monarşist, anarşist, feminist, demokratik, eşitlikçi, ırkçı, sağcı, solcu, reformcu, nükleerci... Gidiyor böyle.

Doğa boşluk kabul etmez!

Şimdi burada sormanız gereken soru: "Benim ütopyam ne renk?" Sosyalist ütopyanın tersi, kapitalist ütopya değil. Monarşistin zıddı, cumhuriyetçi olmadığı gibi. Çünkü ütopyanın tersi, distopya. Grekçeden çevirirsek, "kötü yer" anlamına geliyor. Ütopyanız mesela cennet ise, bunun distopyası cehennem değil. Çünkü cehennem de birinin ütopyası. Bir yer düşünün ki, hiçbir özelliği yok. Hiçbir iyi tarafı yok. Hiçbir işlevi yok. Cehennemin bile bir işlevi var. ("Bile" demek bile gerekmez ama...)

Eğer genç adam, taze beyninde bir gelecek şekillendiremiyorsa, orası boş kalmıyor; oraya hemen distopya gelip, egemenliğini ilan ediyor. Nasıl ki doğa boşluk sevmez ve bir elementin boş bıraktığı yeri gelip başka bir element doldurursa, benzeri de ütopya alanında geçerli. Niteliği ne olursa olsun, bir genç adamın kafasında bir gelecek hayali, bir yarın tasavvuru yoksa orayı gelip kötü bir gelecek hayali, kötü bir yarın beklentisi dolduruveriyor.

Burası bence geçmiş-bugün-gelecek tartışmalarının en hayati noktasıdır. İnsan olduğumuz için diğer mahlûkattan farklı olarak daima bir tarih algımız var. Kendi başımıza gelmemiş bile olsa, gözlediğimiz tonla başka yaratıklar var. Hani geçen ay irdeledik ya bellek denen olayı. Hani size Umberto Eco'nun *Kraliçe Loana'nın Gizemli Alevi* romanındaki Milanolu 60'larında bir eski kitap satıcısı Yambo'dan söz etmiştim; hatırlardınız mı? Yambo'yu Yambo yapan ne yediği değil ne hatırladığıdır demiştik. Mesela bütün koyunlar böyle bir özelliğe sahip olsaydı, baktıklarını, gördüklerini akılda tutabilseydiler, kurban kesmek mümkün olur muydu? Kurban Bayramı yaklaşırken, hatta yaklaşmadan önce, bütün koyunlar, pırr! Neden? Çünkü hatırlayacaklardı. Benliklerinin kimliklerinin ana ögesi, ölümden kurtulmak olacaktı. Belki bir iki kronik depresyondaki âşık koyun, "Mezarımı yol üstüne kazın" tarzında bir yaklaşımla ölümü isteyebilirdi; ama ana akım koyun medyası, "Kaçın bayram geliyor!" diye manşet atardı.

Belki de yazının başında gerçekten "Âti kalbimde derin bir yaradır," demek istedim bilinçaltı bir dürtüyle. Bu dürtü nedir acaba? Âti'yi grafik kartı markası sanabilecekler olduğuna dair kafamdaki çirkin yapılar mı?

Kim bilir?

HEM İNDİRİMLİ HEM HEDİYELİ ABONELİK FIRSATI

10 DVD'LİK DÜNYA SİNEMA SETİ

Lacivert Dergi'ye şimdi abone olun derginiz **1 yıl boyunca 84 TL yerine 63 TL'ye kargoyla kapınıza gelsin.**

*Aboneliğiniz süresince fiyat artışından etkilenmeden derginizle birlikte 10 DVD'lik bu muhteşem setin keyfini çıkarın.

FİLMLER:

- Bridget Jones 2: Mantığın Sırrı
- Billy Eliot
- U-571
- Fidel'in Yüzünden!
- Hayalet Köpek: Samurayın Yolu
- Cinema Paradiso
- Son İmparator
- Aşk Her Yerde
- Neredesin Be Birader?
- Bir Erkek Hakkında

WWW.LACIVERTDERGI.COM

lacivertdergi
@lacivert_dergi/#lacivertdergi
@lacivert_dergi/#lacivertdergi

TURKUVAZ DERGİ

WhatsApp Bilgi Hattı: 0552 357 00 00

HEMEN ARAYIN 444 88 81

GÜLENAY BÖREKÇİ

egoist okur

Bir kitaba âşık olmuşsam sonuna kadar devam ederim

MARK O'CONNELL

Parça parça okumak

Mark O'Connell imzalı bir makaleye rastladım geçenlerde. Kendi deyişiyle, "sevdiği kitapları başka kitaplarla aldatan" O'Connell, "iştahlı" bir okur olduğunu ama kitaplara duyduğu tutkulu aşkın onları kolayca terk etmesine engel teşkil etmediğini anlatıyordu. "N'apiim, çok fazla okuyor ve yeni kitaplara 'Hayır' demekte zorlanıyorum, öyle olunca da, pekâlâ hoşuma giden bir kitabı yarım bırakıp kitapçıda görüp vurulduğum bir başkasına geçebiliyor, sonra da öncekini unutuyorum" diyor. Her zaman böyle değilmiş tabii, ara sıra "esas kitaba" geri döndüğü ve kaldığı yerden devam ettiği de oluyormuş. (Acaba ihanetinin gölgesi kalıyor mudur o kitapla ilişkisinin üzerinde?)

Şahsen, birkaç kitabı aynı anda okuyabilenlerden değilim, bir kitaba başlamış ve âşık olmuşsam sonuna kadar devam ederim ben. Bu açıdan, sadık olduğum söylenebilir, en azından elimdeki kitabın son sayfasına kadar fakat sorun şu aslında: Âşık olduğum kitap sayısı azaldı. Nedenini düşünmem gerek.

Mark O'Connell haklı olabilir mi acaba? Zira onu ihanete sevk edenin, bildiğimiz edebiyat, daha doğrusu başı, sonu, ortası olan standart romanlar olduğunu ve günümüz okurunun bunların yerine parçalar halinde yazılmış fragmental kitaplara ihtiyaç duyduğunu söylüyor. Mesela Theodore W. Adorno'nun *Minima Moralia*'sı, Fernando Pessoa'nın *Sessizliğin Kitabı*, E. M. Cioran'ın *Çürümenin Kısa Tarihi*, Walter Benjamin'in *Pasajlar*'ı, atlayarak, bir yerden bir yere hızlı geçiş yaparak, bazı bölümleri geri dönüp yeniden okuyarak da olsa sonuna kadar gidebildiği kitaplardan. Hâl böyle olunca, yani verdiği örneklere bakınca insan ister istemez affediyor onu.

Minima Moralia

Adorno'nun *Minima Moralia*'da amacı, kendi deyişiyle; "Her noktası merkeze aynı uzaklıkta olan bir yazıya ulaşmak." Bu sebeple felsefe, günlük hayat, siyaset, edebiyat, müzik, psikoloji gibi ilgilendiği bütün alanları fragmanlar halinde, sonlarına aforizmatik yorumlar ekleyerek bir araya getiriyor. Bu arada varoluşçularla ya da psikanalistlerle sıkı polemiklere girmeyi ihmal etmiyor elbette. İlgilendiği konular arasında yok yok. Gülüp geçtiğimiz astroloji bile onun merceği altında, büyük tarihsel eğilimleri açıklayan bir şifre haline geliyor.

Okumadığımız kitaplar

Bana öyle geliyor ki dürüst okurların sayısı son yıllarda gittikçe artıyor. Aklıma, Pierre Bayar'ın kaleme aldığı; *Okumadığımız Kitaplar Hakkında Nasıl Konuşuruz* adlı çarpıcı inceleme geliyor. Bayar'ın destek aldıklarından biri şair Paul Valery. Kendisi, bir kitap hakkında makale yazmak için o kitabı karıştırıp sayfalarına şöyle bir göz atmanın yeterli olduğuna inanıyor, hatta bazı kitaplar söz konusuysa yazmadan önce okumanın sayısız sıkıntılar yaratabileceğini düşünüyormuş. "Eleştirisini yapacağım bir kitabı asla okumam, insan öyle etkileniyor ki" diyen Oscar Wilde ise bir kitabı okumak için en uygun sürenin altı dakika olduğunu, bu süre uzarsa okuma sürecinin zihnimizde kendi otobiyografimizi yazma sürecine dönüşebileceğini öne sürüyormuş.

ARTHUR RACKHAM

Çeviri ne kokmalı?

"Okumadığımız Kitaplar Hakkında Nasıl Konuşuruz" bahsi açılmışken, okumadığım bir kitapla, Armağan Ekici'nin yaptığı *Alice'in Harikalar Diyarındaki Maceraları* çevirisiyle devam edeceğim.

James Joyce ve Raymond Queneau çevirileri ve *Lacivert Taşından Tabletler* adlı deneme kitabıyla tanıyoruz Armağan Ekici'yi. Ben bugünlerde onun *Alice* çevirisine hayran olmakla meşgulüm. Çelişki şurada; baskısı kalmadığı için, Norgunk etiketli bu versiyonu bir türlü bulup okuyamadım ama açıkçası internet üzerinde rastladığım birkaç sayfası bile ne kadar sağlam bir iş çıkardığını gösterdi bana.

Sonuçta, bir çocuk kitabı da olsa, çevrilmesi aşırı zor hatta yer yer imkânsız bir eserden söz ediyoruz. Geçmişteki çevirilerinin de hemen hemen hepsinde bir eksiklik, kusurluluk, rastlantısallık olduğu ortada. Sanırım Ekici, rastlantısallığı da, aslına sadakati de köpürtebildiği kadar köpürtmüş ve böylece ortaya hem çok tatlı hem de epeyce baharatlı bir Alice çevirisi çıkmış.

Geleceğim yer bu değildi ama. Söz konusu kitap geçen hafta arkadaşlarla aramızda hararetli tartışmaya sebep oldu. Soru şuydu: Çeviri güzel mi olmalıydı, sadık mı? Biri "İyi çeviri, çeviri kokmalıdır" diyen Minâ Urgan'ı hatırlattı, bir başkasıysa tam tersi yönde ilerleyen Can Yücel'i... William Shakespeare'in Hamlet'e söylettiği o çok ünlü sözü Minâ Urgan, "Olmak ya da olmamak; işte bütün mesele bu" diye çevirirken Can Yücel; "Bir ihtimal daha var, o da ölmek mi dersin" demeyi tercih etmişti.

Uzatmayayım, şahsi kararımı açıklıyorum: Güzel olanın sadık da olmaması için hiçbir sebep yok bence, ihtimaller arasındaki en doğru ve güzel ihtimal pekâlâ aranıp bulunabilir. Öte yandan, dünya edebiyatının çok önemli eserlerinden biri, "doğru" ama "çeviri kokan" bir şekilde aktarılmışsa, bundan sonra çeviri kokmayan, özgür bir çeviriyle aktarılmasında da artık sakınca kalmamış demektir.

"Güvercinim, gözümün nuru"

Armağan Ekici'nin *Yabancılaştırıcı Çeviri, Yerlileştirici Çeviri* başlıklı bir makalesi var. Oradan öğrendiğime göre Yahya Kemal, Ömer Hayyâm'ın rubailerini çevirme işini, "Hayyâm bunu Türkçe söyleseydi nasıl söylerdi" diye düşünerek ve kendi zihninden çıkıp onun zihninin içine girmeye çalışarak yapmış.

Nazım Hikmet ise; "İyi çeviri, çeviri kokmalıdır" ekolündenmiş besbelli. Bunu, Kemal Tahir'e yazdığı bir mektuptan anlıyoruz.

"Tercüme romanı okuduğun zaman, onu bir Türk muharririn yazdığını sanmayacaksın. Bilakis onu hangi milletin, hangi devirdeki muharriri yazmışsa, o milletin, o devirdeki muharririni okuduğunu anlayacaksın. Bunun için bir çeşit istilizasyon lazımdır. (...) Mesela, Ruslar sevgi sözü olarak "güvercinim" tabirini kullanırlar, biz "gözümün nuru, gözbebeğim" filan deriz. Bence bunları tercüme ederken, ille de bizde "güvercinim" yok diye "yavrucuğum" filan dememeli. Ruslar da bizden tercüme ederken, "gözümün nuru" Rusça söylenmez diye ona "güvercinim" dememeli. Biz bizim dile "güvercinim" tabirini, onlar kendi dillerine "gözümün nuru" tabirini sokmalı. Bu suretle, dillerin, tabir, sıfat-mıfat alışverişiyle zenginleşmesi de kabil olur."

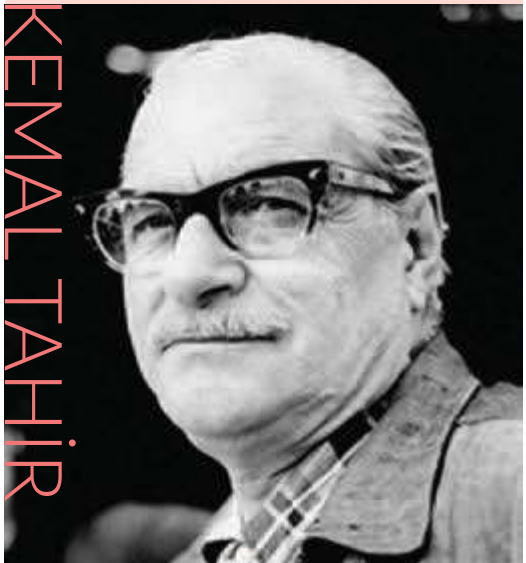

KEMAL TAHİR

harita metot

RAŞİT ULAŞ

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ

TANPINAR'IN "SEN ON TANE SAİT FAİK EDERSİN" DEDİĞİ ADAM:

Türkiye'de bazı yazarlar hak ettiği ilgiyi görmedi, görmüyor. Mesela Mustafa Necati Sepetçioğlu, Tarık Buğra, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu... Bunlardan biri de şüphesiz . Tarihe dönerek millî kimliğin ve değerlerin ne olduğunu bu toprakların insanına yeniden hatırlatmak için yazan bu yazarlar, yıllarca belli ideolojik sebeplerle yok sayıldı. Bahaeddin Özkişi'nin Milli Eğitim Bakanlığı'nın 100 Temel Eser listesine girmesi ancak 2004 yılında gerçekleşebildi. *Köse Kadı* ve *Sokakta* gibi iki büyük eser yazan bir romancının bu denli yok sayılmasının iyi niyetle açıklanır bir tarafı yok elbette. Türkiye'nin millî bir şuurla yeniden dirildiği şu günlerde Bahaeddin Özkişi ve onun gibi yazarları yeniden okumanın, bilhassa genç nesle okutmanın büyük faydası olacak.

■ Bahaeddin Özkişi 1928'de Manisa'da dünyaya geldi. Özkişi'nin büyük dedesi Nakşibendî tarikatının büyüklerinden olan Mevlana Halid-i Bağdadi'nin müritlerinden Ömer Efendi'dir. Kendisinin ismi olan Bahaeddin'in ise tarikatın kurucusu olan Şah-ı Nakşibend'in gerçek ismi olan Bahaeddin'den geldiği kuvvetle muhtemel.

■ Çocukluğu İstanbul, Fatih-Karagümrük'te geçer Özkişi'nin. Okul hayatı çok erken başlar ve bu onu erken yaşta yorduğu için derslerine karşı çok ilgili olmaz. Okul dersleriyle ilgilenmektense başka kitaplar okumayı tercih eder ve bu da onun gelecekteki fikri dünyasının temellerini atar. Mevcut sistem onu daha çocuk yaşlarda rahatsız edecektir ve o da kendi elinden geldiğince, belki de farkında olmadan sisteme bu şekilde direnecektir.

■ İlkokul ve ortaokulu bitirdikten sonra Sultanahmet Sanat Enstitüsü'ne girer ve enstitünün 1945–1946 ders yılında Özel Tesviyecilik Şubesi'nden mezun olur. Mezuniyetinden sonra Devlet Denizyolları'nda çalışmaya başlar ve çeşitli yerlerde deniz tesviyecisi sıfatıyla usta olarak çalışır. Daha sonraları ise camcı ve halıcı dükkânlarında çalışarak hayatını temin etmeyi sağlar.

PROFESÖRDEN HADEMEYE KADAR HERKESLE AYNIYDI

HARİTA METOT

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ

- Bahaeddin Özkişi için dönüm noktası Ahmet Hamdi Tanpınar'la tanışması olur. O sırada yeni yeni yazmaya başlayan Özkişi yazdıklarını Tanpınar'a gönderir ve bu yazdığı hikâyeler Tanpınar tarafından çok beğenilir. Bunun üzerine Tanpınar'ın kendisine "Evlat, devam et. Sen on tane Sait Faik edersin" dediği söylenir. Elbette böyle bir iltifat bir genç yazar için oldukça teşvik edici bir unsur olur ve Özkişi daha çok iştahla yazmaya başlar.

- Hem yakın çevresinde hem çalıştığı yerlerde hem üniversitede insanlar tarafından sevilen biri olmuş hep Bahaeddin Özkişi. Yakın bir dostu şöyle diyor onun hakkında: "O, şivesiyle, lehçesiyle, zarafetiyle, kibarlığıyla ve diksiyonuyla tam bir İstanbul efendisini temsil ediyordu. Mütevazı haliyle herkesin gönlünde taht kurmasını bilen nadir bir kişiydi. İTÜ'de kürsü başkanı profesörden asistanına, hademesinden çaycısına kadar herkesle aynı muhabbet içindeydi." Ayrıca vefatından evvel kızına bıraktığı vasiyet onun nasıl bir insan olarak yaşadığını tam manasıyla gösteriyor. Şöyle diyor kızına: "Zeynep için; sabır, nezaket, cömertlik, doğru söz, sözüne sadakat, hakareti affetme, kardeş ve çevre sevgisi."

- Onun eserlerinin ana meselesi Türklerin yaşadığı kültürel ve itikadi sarsılmaydı. Bunu tamir etmek içinse tarihe dönüyordu Bahaeddin Özkişi. Doğu ile Batı arasında kalmış, ne Doğulu kalabilmiş ne tam Batılı olabilmiş Türklerin yaşadığı bu buhran, kendisinin de Almanya'da Batı medeniyetini tanımasıyla onu derinden üzer. Artık bütün ömrünü bunun üzerine düşünmeye vakfeder ve eserlerini meydana getirir.

- *Uçtaki Adam* romanında Şeyh Necmettin Efendi'nin torununa ettiği bir nasihat aslında onun bütün fikir ve sanat dünyasını özetler nitelikte. Şöyle diyor Necmettin Efendi torununa: "İslâm yolunda savaş iki türlüdür Ahmed'im. Gücün varsa bıkmadan, usanmadan, durmadan malınla, canınla, tamamınla küffara veya daha kötü bir düşmana, kâfir nefsine cihad açarsın..."

- Yazdığı iki roman ve üç hikâye kitabıyla çok genç yaşta, henüz 47'sinde iken göçtü Bahaeddin Özkişi. Kısacık hayatı ve yazdığı bu kadar az eser upuzun bir ömre ve dev bir kütüphaneye bedel aslında. Özkişi'nin kitapları *Köse Kadı*, *Sokakta*, *Göç Zamanı* ve *Uçtaki Adam* halen Ötüken Neşriyat tarafından basılıyor.

Başvurulacak kaynaklar:

- *Anılarla Bahaeddin Özkişi'yi Anma* (Fatma Özden Özkişi)
- *Bahaeddin Özkişi'nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri (Yüksek Lisans Tezi)* Nazire Erbay

ANA MESELELERİ TÜRKLERİN YAŞADIĞI KÜLTÜREL SARSILMAYDI

Türklerin yürütücü gücü: ATLAR

GÖKHAN GÖKÇEK

> Türklerin hayatında at figürü adeta merkezdedir. At-erkil bir hayat yaşandığını söylemek biraz mübalağa olsa da bir gerçeğe işaret eder. Atın binek olarak kullanılması mesafeleri kısaltmış, savaşların önünü açmış ve Türklerin cihan hâkimiyetinin yayılmasına kapı aralamıştır.

AT YÜRÜMEZ BAHT YÜRÜR

Toprak, bitki, gökyüzü gibi pek çok unsuruyla insan için büyük bir nimet olan tabiat, bünyesinde yaşamasına müsaade ettiği hayvanları da insanlığın hizmetine sundu. Başta beslenme olmak üzere pek çok hayvan zamanla binek ve ticari emtia olarak kullanılarak âdemoğlu için büyük bir imkân hâlini aldı. Tarihi bulgular göstermektedir ki evcil hayvanlar arasında sırasıyla -yaklaşık olarak- on, sekiz ve dört bin yıldır (Mezolitik ve Neolitik devirleri arası) üç varlık insan ile beraberdir: Köpek, keçi-koyun ve kurt. Bu üç hayvanın temel ortak özelliği ise ikisinin sürü ile yaşaması, diğerinin de sürüyü korumak için sürü ile hayatını devam ettirmesi. Köpeklerin evcilleştirilmesinin gezgin bir Kırgız eliyle gerçekleştiği iddiası güçlü olmakla beraber kesin bir sonuca ulaşmak pek mümkün görünmüyor. Keçi-koyun türünden ise benzer zamanlarda farklı bölgelerde evcilleştirilerek istifade edildiği düşünülür. Atların ise evcilleşme sürecinin ilk olarak Orta Asya steplerinde başladığı reddi mümkün olmayan bir gerçek mesabesindedir. Bugün Kırgızistan Oş bölgesinde yer alan petrogliflerde (duvarlara çizilen kabartmalar) ve Sümerlere ait olan, Cemdet-Nasr bölgesindeki Sümer yazıtlarında atlara ilişkin ilk bulgulara ulaşılır. Kırgızistan bir Türk coğrafyasıdır. Sümerler ise ön Asya'da yaşamış olup Türklerin ataları ile temas halinde olmuşlardır. Evcilleşen hayvanların sürülerinin artmasına karşın nüfusun çoğalması, iklim değişikliği ve idari manada yaşanan karışıklıklar, bilhassa Asya steplerindeki toplulukların göçer bir hayat tarzına yönelmesine sebep olur.

GÖÇEBELİĞİN TEMELİNDE SİYASİ, İKTİSADİ VE SOSYAL SEBEPLER YATAR. GÖÇEBELİKTE TAHMİNİ BİR HEDEF OLMAKLA BERABER SİSTEMLİ BİR İŞLEYİŞ VE YERLEŞME YOKTUR.

Türkler göçebe değil konar-göçerdir

Mezkûr sebeplerden ötürü sürülerini semirtecek, obalarını rahat şekilde yaşatacak ve idarelerini takdirleri doğrultusunda tasarruf edecek olan Türkler, göçerliği bir hayat tarzı haline getirdiler. Burada iki kavram karşımıza çıkıyor: Göçebelik ve konar-göçerlik. Pek çok ihtisas sahibinin çok da hassasiyetle yaklaşmadığı bu iki kavram farkına biraz değinmekte fayda var çünkü Türklerin göçerlik mantığını anlamak oldukça önemli. Göçebelik, tarihin farklı dönemlerinde çok çeşitli bölgelerde görülür. Temelinde siyasi, iktisadi ve sosyal sebepler yatar. Tahmini bir hedef olmakla beraber göçebelikte sistemli bir işleyiş ve yerleşme yoktur. Zorunlu hale gelen göç gerçekleşirken maksat sadece uygun bir yerin bulunmasıdır. Aynı bölge içerisinde yazlak ve kışlak araması yapılırken de böylesi "rahat" bir hassasiyet ile hareket edilir. Göç edilen yerde konaklama bir intizama tabi değildir, boş bulunan yer uygun görülürse yerleşilir ancak Türklerdeki göçerlik, konar-göçerlik şeklindedir.

Evvela yurt tutulacak yer için keşif yapılır. Ardından keşif yapılan yerler toy veya kurultay denilen toplantıda oylamaya sunulur. Verilen kararın ardından bir mevkide göç edilir. Göç edilmeden evvel varılacak olan yazlak-kışlak rotası bellidir. Oba/boy içerisinde yer alan hangi ailenin yaylakta nereye, kışlakta nereye yerleşeceği bellidir. Adeta buralar bir karar ile gayrıresmi olarak mülk edinilir. Bin yıllar öncesinden tutulan bu tecrübe, Türklerdeki idare vasfının gelişmesine büyük bir katkı sunacaktır.

At, Türkleri güçlü kıldı

Bu konar-göçerliğin neredeyse kilit noktalarından biri ise şüphesiz atlardır. Konar-göçer Türklerin hayatında at figürü adeta merkezdedir. At-erkil bir hayat yaşandığını söylemek biraz mübalağa olsa da bir gerçeğe işaret eder. Atın binek olarak kullanılması mesafeleri kısaltmış, savaşların önünü açmış ve Türklerin cihan hâkimiyetinin yayılmasına kapı aralamıştır. Asya'da atı ilk olarak Türklerin ataları olan İskitler/Sakaların kullandığı bilinir. Bozkırdan Çin'e, İran'a, Hint'e ve hatta Anadolu'ya kadar süren İskit akınlarının en büyük sebebi atlar olur. Bu akınlar sebebiyle Çinlilerin ve Yunanlıların, Türklerin atalarından atın varlığını ve binek olarak kullanılabileceğini öğrendiği kabul edilir. Hatta kalabalık olan Çinlilerin, büyük kitleler halinde İskitlerin ardından Hunlara baskın yaparak atlarını çaldıkları ve benzer süvari birlikler oluşturarak Türklere karşı savaştıkları Çin kaynaklarınca ifade edilir.

Atların savaş ve akınlarda oynadığı rol büyüktür fakat Türkler atları yalnızca savaş aracı olarak kullanmazlar. Atın eti Türkler için büyük bir besin kaynağıdır. İncelendiğinde görülür ki içerdiği besin değeri açısından da katkısı ve farkı ortaya çıkar. Uzun süreli sefere çıkan Türkler koyunla beraber at etini de yerler ama temel fark şudur: At kesildikten sonra eti adeta un ufak edilir, ardından bu et özel bir yöntem ile kurutulur. Bu yöntem sayesinde et bozulmayacak, ömrü uzun olacaktır. Sefere çıkan Türkler bir muhafaza kutusu içerisinde bu kurutulmuş etleri yanlarına alırlar. Böylelikle güç-kuvvet

AT ÜSTÜNDE UZUN SEFERLERE ÇIKAN TÜRKLER, ATLARI İLE HİSSİ BİR BAĞ DA KURARLAR. HAYATINI KAYBEDEN ALPLERİN/ÇERİLERİN ATLARININ BUNU HİSSETTİĞİ, SAHİBİNİN KABRİ BAŞINDAN AYRILMADIĞI SÖYLENİR.

veren bir besini gayet kolay bir yöntemle elde etmiş olurlar. Bugün Anadolu'da at kültürü, köylerde ve binicilik kurslarında sınırlı kalmışken at etinin tüketimi ise yok denecek kadar azdır. Türkistan coğrafyasında; mesela Özbekistan'da veya Kazakistan'da at eti afiyetle tüketilir. Bu coğrafyanın ve zamanın getirdiği bir dönüşümdür. At etinin caiz olup olmadığı konusunda tartışmalar da maalesef hâlâ devam ediyor. Bu tartışma Türklerin İslam'la tanışmaya başladığı dönemde de yaşanır. Rivayete göre bir Türk kitlesinin bu sorusu İmam-ı Azam'a kadar gelir. Ona gelene kadar bütün âlimler/fakihler çeşitli sebepler ile at etinin yenmesinin caiz olmadığını iddia ederler ancak İmam-ı Azam'ın, at ile böylesine bütünleşmiş, tarihin gördüğü en büyük savaşçılar olan Türklerin aksi bir cevap neticesinde İslam'dan uzaklaşma ihtimalini de gözeterek "At eti caizdir" fetvası verdiği ifade edilir. Bugün Anadolu'da bu lezzet unutulmuş olsa da o dönem için bu çok elzem bir konudur. Eğer bu konuda bir olur alınmazsa, Türklerin İslam ile tanışma sürecinde gecikme ve eksiklikler yaşanabilirdi. İlaveten Türkler atın sütünden de içecek olarak yararlanır. Atın sütünden imal edilen kımız bugün hâlâ Türkistan coğrafyasında yer alan Türkler tarafından tüketiliyor. Türk damak tadının bir ürünü olan pastırmanın da atlar ile ilişkisi anlatılır. Rivayete göre, bir bez içerisine sarılan etler (at, koyun, sığır, deve) özel bir baharat karışımı ile soslandıktan sonra at ile eyeri arasına konulur. Sefer boyunca basılan etlere zamanla "bastırma" denir.

At kişneyen yerde toy olur

Türkler ile atlar arasındaki ilişki öyle bir güçlü bağa sahip hale gelir ki çeşitli törenlerde ve zaman zaman düzenlenen ritüellerde buna şahit olunur. Mesela İslam öncesi dönemlerde Gök Tengri'ye (gökte olan Tanrı'ya) inanan Türkler, onun için en önemli varlıkları gördükleri atları kurban ederler. Burada bilhassa kır at motifi öndedir. Türkler aklığın/kırlığın güzellik ve esenlik ifade ettiğine inanırlar. Kır atta hayır görerek kurban edilecek atların bilhassa kır atlar arasından seçilmesi yönünde tercihte bulunurlar. Ölen birisi için düzenledikleri yuğ törenlerinde at eti ikram ederler. Büyük bir komutan veya han öldüğü zaman atını da onunla beraber gömerler ki atı ona öte dünyada refakat etsin. Bu da Türklerdeki "başka yaşam" yani İslam literatürüyle "ahiret" benzeri inancın olduğuna işarettir. At üstünde uzun seferlere çıkan Türkler, atları ile hissi bir bağ da kurarlar. Hayatını kaybeden Alplerin/çerilerin atlarının bunu hissettiği, sahibinin kabri başından ayrılmadığı ve sürüden koparak yabani atlar arasına katıldığı pek çok hadise aktarılır. Çin kaynaklarına göre ise Türklerin ataları olan Hunlar daha küçük yaşta iken çocuklarını bir süvari olarak yetiştirirler. Kaynakta geçen bilgiler özetle şöyledir: "Ata binme zamanları gelmeden evvel çocuklarını koyuna bindirerek at binmeye hazırlar, sincap ve kuşları hedef aldırarak binek üstünde ok atmayı öğretirler. Böylesine bir disiplin ve eğitim ile yetişen Hun çocukları büyüdüklerinde muazzam bir at binicisi ve at üstünde mücadele edebilen süvari olurlar. Hatta yalnızca Türklerin yapabildiği kabul edilen at ile giderken arkaya dönüp ok atabilme maharetini de geliştirirler. Atilla ile Avrupa'yı kasıp kavuran Hunlar hakkında, Batı kaynakları da Türklerin atlar ile olan ilişkilerine dair şu cümleleri notlarına kaydediyorlar: "Henüz ayakta durabilecek bir Hun çocuğunun yanında eyerlenmiş bir at bulunurdu. At üstünde yerler, içerler, alışveriş yaparlar, sohbet ederler ve uyurlar. At başka kavimleri taşıdığı halde, Hunlar at üstünde ikamet ederler."

Yine bir başka kaynakta "Türklerin atları hafif donanımlı ve her zaman koşmaya hazır durumdadır" şeklinde bir ifade geçer. Bu durum Türklerin sefer için daima teyakkuzda olduğunun ve bunun güvencesinin de atları olduğunun bir işaretidir. Türk kültüründe yer alan at figürü ile ilgili mitolojik rivayetler, destanlar ve zamana yakın gerçek hadiseler de bahis etmeyi düşünmüştük lakin en az bir bu kadar daha yer işgal etmemiz gerekecek. Eğer imkân tevdi edilirse bir diğer yazımızda da bahsettiğimiz konular üzerinde dururuz. Sözümüzü at ile ilgili bir Türkmen atasözü ile bitirelim: "At yürümez, baht yürür!"

OK OkumaKöşesi

AYŞE EYYÜPKOCA ATİLA

Kırılganlığın Fenomenolojisi

Şu Bizim Kırılganlığımız /EUGENİO BORGNA/ ÇEVİRİ:MERYEM MİNE ÇİLİNGİROĞLU/Yapı Kredi Yayınları

Bir psikiyatr ve akademisyen olan Eugenio Borgna'yı pek çoğumuz *Ruhun Yalnızlığı* kitabı ile tanıdık ve çoktan sıkı kitapların yazarı olarak zihnimizde yer kapladı. Yalnızlığın, melankolinin, bilmenin, deliliğin, anksiyetenin, beklemenin ve umut etmenin panoramasını birçok kitabıyla çizen Borgna'nın Türkçeye kazandırılan son kitabı *Şu Bizim Kırılganlığımız* ile kırılganlığın da panoramasını çizdiğini görüyoruz. Arada bir dönüp geride bıraktığımız yaşanmışlıklarımızın kuvvetli duygulanımlarına göz atarak, etten ve kemikten varlıklar olduğumuzu hatırlatmak gerekiyor kendimize ve bize temas eden her canlıya, oluşa, akışa. Bazen içinden insanlar geçmeyen, şarkılar çalmayan, kimsesiz bir boşluğa kapatırız ya kendimizi. Yaşamdan, yaşamın bize katık ettiği herhangi bir şeyden incinmişizdir... İşte tam da bundan bahsediyor Borgna. Yaşamımızın çok temel deneyimlerinden biri olan şu bizim kırılganlığımızdan... Zira Borgna kırılganlığı hayatın bir parçası gibi ontolojik bir çerçevede görüyor. Sanıldığı gibi kırılganlık güçsüzlük emaresi değil aksine engin bir güce sahiptir.

Dünyada hâkim olan sloganlar kırılganlığı, gereksiz ve köhne, ham ve hastalıklı, sağlamlıktan ve anlamdan yoksun bir şey olarak görüyor. Oysa kırılganlıkta duyarlılık, incelik, haysiyet, bitkin bir nezaket, dile getirilemeyen ve görülemeyen şeylere dair bir sezgi bulunuyor ve bunlar başkalarının ruh halleriyle, duygulanımlarıyla, varoluşsal tarzlarıyla kolaylıkla ve şevkle özdeşleşmemizi sağlıyor.

Kırılganlıkları çeşitlerine ayırıyor Borgna; kişilerarası bir deneyim olarak, sözcükler, sessizlik, duygulanımlar, çekingenlik, sevinç, ruhun hüznü, umut, arkadaşlıklar, hastalık, delilik, yaşlılık hâli, kadının ve erkeğin kırılganlık biçimleri şeklinde... Kırılganlığın fenomenolojisini, her sayfada hakkını vere vere işlediğini, altını çizdiğim satırların çokluğundan da görüyorum.

"Kuvvetli erdemler olduğu gibi, zayıf duygulanımlar, zayıf erdemler de vardır ve hayattaki en anlamlı duygulanımlardan kimisi kırılgandır" diyor ve daha en baştan insanda olan bu olağan kırıklıkların nedenlerine ve sonuçlarına dair okuyucusunda merak uyandırıyor.

Kırılganlıkla eğilip bükülmüş her hayat biçimi gibi hüzün de yalnızlık, terk ediliş, ilgisizlik ve kayıtsızlıkla kolaylıkla yara alır ve bu yaralar her zaman kapanmaz. Simon Weil'in harika bir şekilde betimlediği gibi "Artlarında bazen talihsizliğe dönüşen dinmek bilmez bir acının izi kalır..."

Gelelim okurken en çok ilgimi çeken bölümlerden biri olan kadın ve erkeğin kırılganlığı bölümlerine; kadın, içe dönme, içsel hayatında kesintisiz olarak olup bitenleri inceleme tutumu sayesinde ruhunun yaralarını, kendi kırılganlıklarını daha kolay tanır ve onları görmezden gelip reddetmez, cesaret ve kararlılıkla kabul eder. Başkalarının kabulüne yahut reddine yönelik asil ve mağrur, akışkan ve duyarlı duygulanımları vardır zira. Erkeklerin kırılganlığıysa; duygusal açıdan çorak ve kurak olmaya meyillidir. Onların ontolojik kaygıları kadınlarınki kadar yoğun ve doğurgan ifade biçimlerine ulaşmaz.

düşünen sporcu

SERKAN AKKOYUN

Zidane'dan Mesut Özil'e Avrupa'nın ikiyüzlü duruşu:

Kazanınca bizimki, kaybedince onlar!

> Fransa Milli Takımı göçmenlerin çocuklarıyla Dünya Kupası'nı kazanırken, Almanlar başarısızlıklarını bir göçmen çocuğunun sırtına yükledi. Oysa o çocuk bir önceki Dünya Kupası'nda Almanya şampiyon olurken en başarılı futbolu oynamıştı ve o zaman da göçmen çocuğuydu.

SOSYAL ÇATLAKLARIN DOLDURULMASININ YOLU FUTBOL

Fransa, 1998 yılındaki kadrosuyla Dünya Kupası'nı kazandığında takımın en önemli futbolcuları siyahiydi ve bu durum dönemin ırkçı lideri Jean-Marie Le Pen'i çıldırtıyordu. Hatta Fransızlar için büyük önem arz eden 10 numaralı formayı da ataları Cezayir'den Fransa'ya göç etmiş Berberi bir futbolcu giyiyordu: Zinedine Zidane.

Dünya Kupası başlamadan önce Fransa'nın, Cezayirli önderliğindeki Kuzey Afrika, Batı Afrika, Karayipler, Pasifik Adaları ve hatta Ermenistan ve Bask asıllı futbolcularından oluşan kadrosu, ırkçılar tarafından Fransız kabul edilmiyordu. Bazı futbolcular atalarından kalma kıyafetlerin modern versiyonlarını giyiyor, Zidane'sa verdiği röportajlarda Fransız olduğunu söylemesine karşın Cezayir'e saygı duyduğunu, pratikte olmasa da teoride Müslüman olduğunu belirtmekten çekinmiyordu. Le Pen ise; "Bu bizim millî takımımız değil" diyecek kadar ileri gidiyordu ancak 12 Temmuz Pazar akşamı Brezilya'yı, Zidane'ın iki gol attığı maçta 3-0 yenerek dünya şampiyonu olduklarında Fransız halkı için o takım, kendi takımlarıydı.

Paris sokaklarında Le Pen'in ırkçı sloganları değil, futbolcuların isimleri yankılanıyordu. Kimse futbolcuların "ne asıllı" olduğuyla ilgilenmedi. Ten renkleri de yıllar sonra o takımın oyuncularından biri olan Laurent Blanc'ın millî takım teknik direktörü olduğunda; "Takıma sadece Fransızlar alınmalı' diyeceği güne kadar kimse tarafından önemsenmedi. Zidane'ın doğup büyüdüğü Marsilya'da "Başkan Zidane" sloganları atılıyordu. Babası İsmail'in Cezayir'den geldikten sonra yapımında çalıştığı statta Dünya Kupası kaldıran Zidane'dan 20 sene sonra başka bir göçmen çocuğu daha aynı mutluluğu yaşattı.

Fransa, 1998 yılındaki Dünya Kupası zaferinden İki sene sonra yine siyah tenli iki futbolcusu; ataları

DÜŞÜNEN SPORCU

Guadeloupe Adaları'ndan gelen ve Paris'in varoşlarında büyüyen Thierry Henry ile Arjantin'de yetişip annesinin ülkesi Fransa'ya dönen David Trezeguet'nin önderliğinde Avrupa şampiyonu oldu. Ancak 2000 yılından, 2016 yılındaki bir başka Avrupa Şampiyonası finaline kadar başarı elde edemediler. 2016'da Avrupa Şampiyonası finaline çıkıp finalde aslen Gine-Bissaulu olan Portekizli Eder'in golüne engel olamayıp yenildiler. Aynı takım 2018 yazında, Rusya'da düzenlenen Dünya Kupası'na geldi ve ilk defa 1930 yılında dönemin FIFA Başkanı Jules Rimet'nin onuruna düzenlenen ve o dönem, dördü Avrupa'dan aynı gemide 2 haftada gelebilen sadece 13 takımın katıldığı bu özel turnuvanın son şampiyonu oldu.

Her şey yine 20 yıl önceki gibiydi. Irkçılar; "Bu bizim takımımız değil" diyordu ama sahadaki futbolcular "Biz Fransa'yız" diye isyan edip "Horozlar" lakaplı takımlarına tarihlerindeki ikinci Dünya Kupası şampiyonluğunu yaşatıyordu.

İnsanlığa Fransız kalmak

1998 yılında Fransa'nın 10 numaralı formasını giyen Cezayirli Zidane gibi, 2018 yılındaki 10 numarası Kylian Mbappe de Fransa'da doğmuş, Fransız gibi büyümüş ve kendini "Fransız" hissetmesine rağmen takımlarının "beyaz" olmasını isteyenler tarafından Kamerunlu addediliyordu. Sadece o mu? Takımın 23 kişilik kadrosundaki 15 futbolcu başka ülke kökenliydi: Mendy (Senegal), Sidibe (Mali), Fekir (Cezayir), Rami (Fas), Mandanda (Demokratik Kongo), Nzonzi (Kongo), Matuidi (Angola/Kongo), Kante (Mali), Tolisso (Togo), Dembele (Senegal), Pogba (Gine), Umtiti (Kamerun), Kimpembe (Kongo), Griezmann (Portekiz), Hernandez (İspanya).

Meseleyi "kim nereli" düzleminde ele alanların derdi aslında Fransa Millî Takımı'nın başarısını Afrikalı oldukları için küçümsemek değil. Fransa'nın ırkçılarına, yaptıklarının yanlış olduğunu göstermeye çalışırken bir yandan da oyuncuları Fransız olduklarını söylemeye mecbur bırakıyorlar. Fransa'nın varoşlarında hayatta kalma mücadelesi verirken belki de en büyük dertleri buydu: Fransız olduklarını, beyaz Fransızların sahip olduğu haklara sahip olmaları gerektiğini ispatlamak! Şimdi başarılı olmuşken yeniden Afrikalı ilan edilmek istemiyorlardı. Mesele; Fransız olarak, atalarının kökenlerine saygı duyulması ve bu yüzden ırkçılığa uğramayan bireyler olarak yaşamaktı. Oysa ırkçılar için mesele hiçbir zaman bu kadar basit olmadı. Son örnek; Mesut Özil ve Almanya...

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'la İngiltere'de çektirdiği fotoğraf sonrası ırkçı Almanlar tarafından istenmeyen adam ilan edilen Mesut Özil, sonunda hakaretlere dayanamadı ve ırkçılarla yan yana duran Almanya Futbol Federasyonu'na tepkisini göstererek millî takım formasını giymeyeceğini ilan etti. Kökenli olmanın siyasi bir argüman olarak kullanılması ve "istemezük" zihniyetinin hortlaması, Almanya'nın Dünya Kupası'nda Güney Kore gibi düşük seviyedeki bir takıma bile yenilip sonuncu olarak elenmesiyle doğrusal hareket ediyor tabii ki. Öyle olmasaydı Mesut Özil'in İngiltere'de, elinde İngiliz takımı Arsenal'ın formasıyla çektirdiği fotoğraf Almanlar için bu kadar büyük bir sorun olmazdı. Mesut daha önce de Cumhurbaşkanı Erdoğan'la fotoğraf çektirmişti. Peki, neden İngiltere'de, İngiliz takımının formasıyla verilen poza İngilizler ve Arsenal tepki göstermezken Almanlar çıldırdı? Cevabı belli: Almanların bir bölümündeki Erdoğan düşmanlığı için bundan iyi fırsat olamazdı.

BUNDAN 10 SENE SONRA SURİYE, IRAK VE AFGAN ASILLI TÜRK ÇOCUKLARIN FORMA GİYDİĞİ BİR TÜRK MİLLİ TAKIMI, DÜNYA KUPASI'NI KAZANSA NE DÜŞÜNÜRSÜNÜZ?

Türk asıllı Mesut

Oysa Mesut da tıpkı ayrımcılığa uğrayan ama başarılı oldukları zaman "président" (başkan) ilan edilen Fransızlar gibi kendisini doğup büyüdüğü ülkeye ait hissettiğini defalarca söylemişti. Hatta bana göre Alman Millî Takımı'nı bırakma sebebi de bir anda Türk olduğunu hatırlaması değil; Almanya için yaptığı bunca değerli işe ve sosyal yardımlarına rağmen hâlâ yeterince "Alman" görülmemesiydi. Açıklamasında da en dikkat çeken kısım buydu: "Kimse Tunus asıllı Khedira'ya Tunus asıllı Alman, Polonya asıllı Podolski'ye Polonya asıllı Alman demiyor ama söz konusu ben olunca Türk asıllı Mesut deniyor. Kazanınca Alman oluyorum, kaybedince göçmen ilan ediliyorum."

Dünya Kupası'nda Fransa ve Belçika takımları yarı finalde karşılaştı ve maçtan önce Liberation'da iki takımın kadrosundaki çok renkliliğe dikkat çeken bir yazı yayımlandı. Yazı can alıcı bir vurguyla bitiyordu: "Sosyolog Emile Durkheim'in söylediği 'toplumların sosyal çatlaklarının doldurulması ve birbirleriyle bağlantılarının sürdürülmesi' problemine en iyi çözüm: Futbol!"

Sizce de öyle değil mi? Bundan 10 sene sonra Suriye, Irak ve Afgan asıllı Türk çocukların forma giydiği bir Türk Millî Takımı, Dünya Kupası'nı kazansa ne düşünürsünüz? Aynı tartışmaların daha serti bizde de olur. İşte tam da bu yüzden tarihe not düşmek adına bu satırları yazıyorum: O gün gelirse dönüp arkamıza bakalım. Biz Belçika yahut Fransa tarihindeki gibi atalarını sömürdüğümüz çocuklarla değil, Almanlar gibi asimile ettiğimiz çocuklarla da değil; biz ülkelerinde yaşayamaz hâle gelen çocuklara kucak açtığımız için bunu başarmış oluruz. "Ne mutlu Türküm diyene" tam da böyle bir şeydir işte.

bu topraklara bağlı, yüzünü sadece batı
dönmeyip kendi
aslına da bakan
sanat eserleri ve
sanatçıları başımızın
tacı yapacağız.

BU TOPRAKLARA BAĞLI, YÜZÜNÜ SADECE BATI'YA DÖNMEYİP KENDİ ASLINA DA BAKAN SANAT ESERLERİNİ VE SANATÇILARI BAŞIMIZIN TACI YAPACAĞIZ.

PUSULA

GELENEĞİN GELECEĞİ

SAMED KARAGÖZ

Klasik Türk Sanatları olarak adlandırdığımız hat, tezhip, ebru, minyatür son yıllarda büyük bir atak içinde. Bahsettiğim bu sanatların çıkış noktası kitap ile ilgili olmasına rağmen çok uzun zamandır asli çıkış noktalarından farklı alanlarda da karşımıza çıkıyor. Klasik Türk sanatlarının ülkemizdeki serüvenine baktığımızda, Cumhuriyet'in ilk yıllarıyla birlikte yüzünü tamamen Batı'ya dönen ülkemizde çok partili hayata geçişe kadar, daha doğru ifade edecek olursak, Demokrat Parti'nin iktidara gelişine kadar bahsi geçen sanatlar "eskiyi" çağrıştırdıkları için "yasaklandı". Artık eskiye dair hiçbir şey olmayacaktı yeni cumhuriyette. Her şey Batılı ve yeni olmak zorundaydı. 1928'de gerçekleşen harf değişimi ve hemen sonrasında gelen 1930'larda doruk noktasına ulaşan dildeki "yabancı" sözcüklerin çıkartılması işlemi ise belki de daha büyük bir darbe vurdu kültür hayatımıza.

Demokrat Parti iktidarıyla tekrar başlayan geleneksel/gelenekli sanatlarımızın temel motivasyonu ilk başlarda rövanşist yaklaşımdı. Kaybettiğimiz kültürümüzü, sanatımızı geri alacaktık. Her fırsatta dile özellikle alfabeye yapılan müdahalenin yanlış olduğu dile getirildi. "Bizim sanatlarımız" ibaresini sıklıkla duyduk. Bu sanatlarla uğraşan sanatkârların birçoğu ise yeniye dair bir yaklaşım geliştirmeye niyet etmediler/edemediler. Ustalarından görmediklerini yapmama taraftarı çıraklar ortaya çıktı. Onlar, bu durumun kendilerini sanatkârlıktan zanaatkârlığa getirdiğinin farkına varamadılar, farkına varsalar da önemsemediler. Tekrar olsa da sadece ustalarının izinden gitmeyi istediler, onları bu yoldan geri çevirmek mümkün değildi.

100 yıldır aynı eserlerin tekrarlarıyla karşı karşıyayız

Günümüzde yapılan işleri sanat eseri olarak adlandırmak hayli zor. Artık tekrardan vazgeçmemiz gerekiyor. Bunu da sadece yenilik olsun diye yapmayacağız.

MİMAR SİNAN BUGÜN YAŞASAYDI 500 YIL ÖNCEKİ ESERLERİN KOPYALARINI YAPMAZDI

PUSULA

GELECEĞİ YAKALAYABİLMEK İÇİN YAHYA KEMAL'İN ÇOK SEVDİĞİM BİR TANIMLAMASININ BİZE YOL GÖSTEREBİLECEĞİNİ DÜŞÜNÜYORUM: KÖKÜ MAZİDE OLAN ATİ.

HER KİM DE ALLAH'TAN KORKARSA, ALLAH ONA BİR ÇIKIŞ YOLU SAĞLAR.
NASSER AL SALEM

Bu eserler bugüne dair bir şey söylemediği için, bugünün görsel algısına hitap etmediği için bunu yapmamız gerekiyor. Mademki sanat, yaşamını çevresinden alır bizim de yapmamız gereken bu çevreyle uyumlu eserler ortaya koymak olmalı.

Geleneksel sanatların bir diğer kullanım alanı mimari(ydi). Dinî mimari konusunda geçmişin taklidi eserler ortaya koyduğumuz için cami sanatları da sürekli tekrara düşüyor. Büyük usta Mimar Sinan bugün yaşasaydı 500 yıl önceki eserlerin kopyalarını yapmazdı. Bize özgü, bize has, bize uygun, bugünün mimari değerlerini takip eden eserler ortaya koyardı. Mimar Sinan bunu yaparken sadece şekle önem vermez, kullanım alanını da dikkate alır ve malzeme seçimiyle çığır açan işler ortaya koyardı.

Peki, ne yapacağız?

Geleceği yakalayabilmek için Yahya Kemal'in çok sevdiğim bir tanımlamasının bize yol gösterebileceğini düşünüyorum: Kökü mazide olan ati.

- Bu topraklara bağlı, buradan geçen bütün medeniyetlerden ilham alan, yüzünü sadece Batıya dönmeyip kendi aslına da bakan sanat eserlerini ve sanatçıları başımızın tacı yapacağız.
- Her türlü taklitçiliği lağvedeceğiz.
- Dünün ressamları için doğru olanın günümüzde yanlış olabileceğini her daim akılda tutacağız.
- Ne pahasına olursa olsun, yaşama nüfuz edeceğiz.
- Tüm taklit biçimlerini yereceğiz, her türlü özgün eseri yücelteceğiz.
- Akademi eğitiminde İslam sanatlarına daha fazla yer vereceğiz.
- Maziyi bilmeden üretilen eserleri yok sayacağız.

Bu listeyi uzatmak mümkün. Şimdiye kadar yazılmış yüzlerce sanat manifestosu bize bu konuda yol gösterebilir. Umarım birçok alanda yerlileştirme ve millileştirme amacı güdülürken sanat alanında bu geçmişin tekrarına düşmeden yapılır.

KAYBETTİĞİMİZ KÜLTÜRÜMÜZÜ, SANATIMIZI GERİ ALACAKTIK

DOKTOR LACİVERT

GAMZE TUNA

doktor bu ne?!

İyi günler efendim! Doktor Lacivert'te bu ay; **geleceğin süper besini "hamam böceği sütü" ve deliklerden korkanların hastalığı "tripofobi" var.** Bakalım hamam böceklerinin durdurulamayan yükselişinin arkasında neler var? Peki, delikler insanları nasıl bu kadar korkutabilir? Hepsi ve daha fazlası bu ay Doktor Lacivert'te!

Doktor Lacivert gururla sunar!

Görüş ve yeni meraklar için: *doktorlacivert@gmail.com*

GELECEĞİN MUCİZE BESİNİ: HAMAM BÖCEĞİ SÜTÜ

BİLİM İNSANLARI YENİ BESİNLER BULMAK İÇİN HAREKETE GEÇMİŞ DURUMDA VE ŞİMDİLİK SUNDUKLARI ÇÖZÜMLERDEN BİRİ DE SÜPER BESİN OLARAK ADLANDIRDIKLARI HAMAM BÖCEĞİ SÜTÜ...

Hamam böceklerini bilirsiniz; hemen hemen herkesin tiksindiği ve gördüğü yerde yok etmek isteyeceği bir böcek türüdür. Böcek deyip geçmeyin, öyle bir çoğalırlar ki kendi evinizde misafir konumuna gelirsiniz de ruhunuz bile duymaz. Gecede 300 civarında yumurta bırakabilen bu böcekler yüzünden çoğu kişi evlerini, apartmanlarını ilaçlatmak zorunda kalıyor. Fakat son zamanlarda öğrendik ki aslında bu faydalı böceklerden kaçarak çok büyük hata etmişiz. Faydalı dedim, yanlış anlaşılmasın; benim de yeni almış olduğum bilgilere göre hamam böceklerinin değeri şu sıralar dolardan daha hızlı yükselişte. Sizler için araştırdım ve bu ay hamam böceklerinin değişen kaderini sizlerle paylaşıyorum. Sütü sevenler ve sütlü tatlılardan vazgeçemeyenler hamam böceklerini sevmeye başlasalar iyi olur.

Giderek artan dünya nüfusuyla birlikte olası bir kıtlık durumu bizleri bekliyor olabilir. Böyle bir durumda hiç akla gelmeyecek besin kaynaklarına yönelebilir ve yeni arayışlara girebiliriz. Bilim insanları yeni besinler bulmak için harekete geçmiş durumda ve şimdilik sundukları çözümlerden biri de süper besin olarak adlandırdıkları hamam böceği sütü... Bu haberi duyduktan sonra hamam böceği sütüne karşı ön yargılarınızı bir kenara bırakmakta fayda var zira hamam böceği sütünün yararlarını duyduktan sonra pişman olabilir ve hamam böceklerine sempati beslemeye başlayabilirsiniz.

"Dünyada süt mü kalmadı da hamam böceği sütü içeceğiz" diye düşünebilirsiniz. Evet, maalesef ineklerden süt üretmek için kurulan tesisler otomobillerden, uçaklardan ve nükleer testlerden bile fazla zarar veriyor dünyaya. Bilinçsizce oluşturulan bu tesisler yüzünden hem inekler doğal ortamlarından koparılıyor hem de ineklerin sayıları gün geçtikçe azalıyor. Gelecekte inek sütü diye bir şey kalmayabilir. Tam burada hamam böceği sütü devreye giriyor; hem çevreye zarar vermeden sağma işlemi yapılabiliyor hem de oldukça düşük maliyetli. En can alıcı noktası ise hamam böceği sütünün normal inek sütünden tam dört kat daha besleyici ve enerji verici olması. Aman dikkat! Sakın gaza gelip de evde hamam böceğinden süt sağmaya kalkmayın. Hamam böceğinden süt elde etmek öyle kolay değil. Bir litre hamam böceği sütü için tam 10 bin hamam böceği kullanılıyor. Süt sağma işlemi de böceğin memelerine yapılan masaj sayesinde gerçekleşiyor. Bu kadar meşakkatli bir şekilde bütün dünyaya süt üretmek çok zor olacağından hamam böceğinin süt üretiminden sorumlu geni kopyalanacak ve süt laboratuvar ortamında üretilecek.

Hamam böceği sütünün olası bir kıtlık durumunda kullanılabileceğini söylemiştik fakat -tadı o kadar güzel olacak ki- şimdiden yurtdışındaki bazı marketlerde yerini almaya başlamış bile. Umarım bazı süt şişelerinin üstünde inek gördüğümüz gibi hamam böceği sütünün üstünde de hamam böcekleri görmeyiz. Ne diyelim gelecekte başımıza gelebilecek olan beslenme sorununa karşı şimdiden hazırlanmak güzel şey tabi ama böyle besinler bulunmaya devam ederse çoğu kişi bilinçli olarak kıtlık rejimine girebilir. Umarım gelecekte böcek ve türevlerini yemeye alışkın olmayan bizler için daha iştah açıcı yiyecekler bulunabilir. Âmin.

DOKTOR LACİVERT

PORTAKALDAN KORKUYORUM ANNE!

Hiç çilekten veya bal peteğinden korkan bir tanıdığınız oldu mu? Ya da delikli yüzeyler gördüğünde bakamayan bir arkadaşınız? “Kim korkar çilekten, bal peteğinden” demeyin çünkü bu durumu yaşayan milyonlarca insan var. “Tripofobi” olarak adlandırılan bu durum halk arasında “delik fobisi” olarak da biliniyor. Duyduktan sonra kendinizde, arkadaş ve akraba çevrenizde bu fobiye sahip kişiler olduğunu fark edebilirsiniz. Duyanı şaşırtan, hastasını kaşındıran, son zamanlarda ortaya çıkan gıcık bir hastalık, kısa sürede fenomen haline gelen bir fobi tripofobi.

Delik korkusu olanlar, deliklerden ve delikli yüzeylerden müthiş derecede rahatsız olurlar. Özellikle toplu halde duran baloncuk ve delikler gördüklerinde çılgına dönebilirler. Bazen midyelerden bazen de nar veya portakal gibi içi delik delik görünen şeylere bakmaktan nefret ederler. Arı kovanlarına bakamaz, sabun köpüğüne dokunamazlar. O kadar değişik bir hastalık ki her duyan “Acaba bende de var mı” diye meraka düşüyor. Tripofobik olup olmadığınızı öğrenmenin en kolay yolu ise delikli görsellere baktıktan sonra kaşınıp kaşınmadığınızı kontrol etmek. Ayrıca tripofobi internette dolaşan tripofobi testleriyle de tespit edilebiliyor. Siz yine de evde kendinize basit bir tripofobi testi yapmak isterseniz annenizden delikli bir makarna pişirmesini istemeniz yeterli olacaktır. Kim bilir belki delikli makarnayı görür ve hastalığınızla yüzleşirsiniz.

Bu rahatsızlık genelde küçük yaşlarda yaşanan travmatik bir olayın sonucunda oluşuyor ve tam olarak bir hastalık olup olmadığı konusunda bilim dünyası da ikiye ayrılmış durumda. Kimi bu durumun evrimsel bir fobi olduğunu kimi ise psikolojik fobi sınıfına dâhil edilmesi gerektiğini savunuyor. Kimi tedavi için bu tür görsellerden kaçmak gerektiğini savunurken kimi ise hastalıkla yüzleşip yenmek için daha çok delikli yüzeye bakmak gerektiğini söylüyor. Anlayacağınız bu pis hastalık, bilim dünyasının bile midesini bulandırıyor. Fakat doktorlar ne derse desin içinde delik bulunan fotoğraflardan korktuklarını söyleyen insan sayısı gün geçtikçe artıyor. İnsanlar delik gördüklerinde duydukları korkuyu, kaşıntıyı, mide bulantısını sık sık dile getiriyorlar. Bazı kişiler deliklerden bir şey çıkacakmış gibi hissettikleri için korkarken bazıları da deliklerin göz yoran diziliminden tiksinti ve rahatsızlık duyuyor.

Tripofobinin tedavisinde ise henüz net bir yöntem yok. Bu hastalık bazen geçici bazen de kalıcı olarak etkileyebiliyor kişileri. Uzmanlar böyle bir korku yaşayan insanların muhakkak bir doktora başvurması gerektiği konusunda uyarıyorlar. Özellikle bu konu hakkında çok fazla bir hassasiyetiniz varsa hemen bir psikoterapistin kapısını çalmanız gerekiyor.

Fobi deyince insanın aklına yılandan, vahşi hayvanlardan, yüksekten, iğneden korkmak falan geliyor. Korkacaksan öyle elzem şeylerden korkacaksın kardeşim. Böyle küçük küçük deliklerden korkmanın da bir manası yok. Hiç insan portakaldan korkar mı; Adama gülerler benden söylemesi. :)

> FOBİ DEYİNCE İNSANIN AKLINA YILANDAN, VAHŞİ HAYVANLARDAN, YÜKSEKTEN, İĞNEDEN KORKMAK FALAN GELİYOR. KORKACAKSAN ÖYLE ELZEM ŞEYLERDEN KORKACAKSIN KARDEŞİM.

la ci vert

Dilediğiniz zaman iptal garantisi!

Toplu ödeme yapmadan abone olma kolaylığı!

Aylık abonelik ücreti faturanıza yansısın ya da TL bakiyenizden düşsün!

LCV yazıp **4177**'ye **SMS** atın derginiz her ay **5,20 TL**'ye adresinize gelsin!

1 SMS İLE DERGİNİZ ELİNİZDE!

www.lacivertdergi.com
facebook.com/lacivertdergi
@lacivert_dergi
instagram.com/lacivert_dergi

Bu servisten bütün operatörler faydalanabilir. Lacivert'e abone olmak için LCV yazarak 4177'ye SMS yollamanız yeterlidir. 4177'ye gönderilen her SMS 0,50 TL olarak ücretlendirilir. Aylık dergi abonelik ücreti faturalı hatlardan 5,20 TL olup faturaya yansıtılır, ön ödemeli hatlarda 5,20 TL'lik tutar TL bakiyesinden tahsil edilir. Belirtilen fiyatlara KDV ve kargo ücretleri dahildir. Dergi aboneliği, abonelik iptal edilmedikçe en fazla 1 yıl boyunca aynı fiyat üzerinden devam eder. 12 sayının sonunda abonelik otomatik olarak sona erer. Lacivert aboneliğini iptal etmek için IPTAL LCV yazarak 4177'ye SMS gönderilmesi yeterlidir.

TURKUVAZ DERGİ

HEMEN ARAYIN 444 88 81

TÜRKİYE'NİN YENİ TRENDİ

HBH
HALI BAGAJ HAVUZU

Aracınızın bagajı da eviniz kadar temiz

BAGAJINIZ DA SAĞLIĞINIZDA GÜVENDE...

Anti-Bakteriyel özelliği ile NonWoven Halı Bagaj Havuzları sağlığıza zarar verecek olan tüm mikrop ve bakteri oluşumuna karşı kalkan görevi görmektedir. Bagajınıza koyduğunuz eşyalarınız, temizlikten gelmiş kıyafetleriniz, yiyecek ve içecekleriniz, çocuklarınızın günlük kullandığı oyuncak vs. ürünleriniz Nonwoven teknolojisi ile üretilen halı bagaj havuzlarımız ile güvende.

NonWoven Halı Bagaj Havuzu Neden Farklıdır?

Bilinen bagaj havuzlarından farklı bir hammadde ile üretilen bagaj havuzumuz bu sayede anti-bakteriyel özelliğinin yanı sıra alev almaz ve kendini söndürebilen yapısıyla otomotiv sektöründe fazlasıyla tercih edilmektedir. Halı yüzeyin alt kısmına lamine edilmiş polietilen madde sayesinde ürünümüz ses ve titreşimler için aracınızda mükemmel bir izolasyon sağlamış olmakla kalmayacak aynı zamanda aracınızın bagaj kısmını sıvı sızmalarına karşı koruyacaktır. Ayrıca halı bagaj havuzunun malzeme tutucu özelliği ve ürün üzerindeki iç setler sayesinde bagajınıza yerleştirdiğiniz malzemelerin kayması minimum seviyeye inecek, bu sayede bagaj içi güvenliğiniz sağlanacaktır.

Türk Malı

OUR STANDARD YOUR GUARANTEE

ISO 9001
ISO 14001 Environment
OHSAS 18001 Health & Safety
ISO / TS 16949 Global Automotive

info@halibagajhavuzu.com www.halibagajhavuzu.com 0850 201 9002

Yurt dışında 1 harcayın
5 kat ParafPara kazanın!

Parafly

HALKBANK 80 yıl

Ayrıntılı bilgi için: parafly.com.tr | 0850 222 0 400 Dialog

Parafly ile yurt dışında yapılacak alışverişlerde 5 kat ParafPara kazanılacaktır. ParafPara kullanılarak yapılan harcamalar, iptal ve iade işlemleri uygulamaya dahil değildir. Uygulama sadece Parafly ve Parafly Platinum kartlar için geçerlidir.